

Mələhət İsmayılova

**MƏNDƏN GÖYÇƏYƏ YETİRİN
SALAM!..**

**GÖYÇƏ SƏMTƏ BAXAN
PƏNCƏRƏ...**

Duyğu və düşüncələr

Bakı - 2019

Redaktor: Pr. Dr. Ramiz Əsgər

Məsləhətçi redaktor: Lamiyə Süsənbər Cəlilova

Mələhət İsmayılqızı

Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin və Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

MƏNDƏN GÖYÇƏYƏ YETİRİN SALAM! Göyçə səmtə baxan pəncərə.

Bakı, "Nurlar" Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2019,
152 s. şəkilli

Göyçə həsrətli duyğu və düşüncələr, Vətəndə Vətənsizlik həsrəti, poetik duyğular. Sərbəst vəzndə fəlsəfi düşüncə, üslubda orijinallıq və günümüzün hadisələri- dünyanın gedişatına ziyalı baxışı, bir pəncərə baxışı. Lirik, epik, bir qədər romantik. Bu yazılar insanlığın mənəviyyat aləminə olan ehtiramdır. Azərbaycanın birliyi və bütövlüyü- məqsəd və məram erməni gədalalarının ayaqları altında tapdalanan torpaqlarımızın azad olunması! Bax, məhz həmin gün Xocalının və digər şəhidlərimizin intiqamı alınmış olacaqdır. Və müqəddəs torpaqlarımıza bir qayıdış olacaqdır.

© M.İsmayılqızı, 2019

Göyçə səmtə baxan pəncərə...

Bilmirəm o yerlərə necə gedim...
Heyfimi ermənidən necə alım?
Bu sözlərim deyildir yalan,
Məndən Göyçəyə yetirin SALAM!

Göyçənin meyvə bağları,
Yetişib alma, armudları,
Səni yığır erməni dığaları...
Gəl ölmə innən belə!...

Süsənbər Xanım.

Ey İsmayılın qızı, anla bir az,
Sən mənəviyyat aşiqisən,
Maddiyyət aşiqi olmadın heç,
Ruhun Göyçədə qalmış...
... canın sənədir...

Mələhət İsmayılqızı.

GÖYÇƏK GÖYÇƏ EŞQİNƏ...

Dünyanın yaxşı adamları üçün.
Atam və Anam üçün

Bunlar mənim Vətən həsrətli
duygularımdır. Qəbul etsəniz də
sağ olun, etməsəniz də!

GÖYÇƏ GÖLÜ YERİNDƏMİ?...

“Azərbaycan səcdəgahımız, türkçülük isə tacımızdır-
-- İsmayıl Hüseynoğlu”.

“Zərrədən Şəmsə hər şeyi yaradan ALLAHdır”!
Dünyanın bütün yaxşı insanları üçün
-Atam və Anam üçün.

“Məndən Göyçəyə yetirin Salam”-Süsənbər Xanım. Göyçə dərdi təkcə göndərilən salamla bitməyəcək. Sizlər həyatınızı şərəf və namusla başa vurdunuz. Bu salamı Vətənə yetirmək bizlərin öhdəsinə düşür. Nələr edə biləcəyik, necə etməliyik, bütün məsələ də bundadır. Əziz Ata- Analarımızın Vətən həsrətli hayqırıqlarını, salamlarını Göyçə gölünə, oraların gülünə-çiçəyinə, lap elə boz tikanına, cığırclarına, ustadlar ruhuna, ocaq-yurd yerlərinə bizlər yetirməliyik, ancaq yetirə biləcəyikmi?..” Biz Göyçəyə qayıdacağıq. Bu qayıdış labüddür. Bu qayıdış olmalıdır”. İ. Hüseynoğlu.

Göyçə səmtə baxan pəncərə... əslində bu ad həm məcazi mənə daşıyır, həm də əsil mənada bir pəncərə anlamı var. Göyçə duyğulu insanlar, eyni zamanda Göyçədə doğulan, həm də dünyanı minbir yerində yaşayan, qəlb-könülləri ilə, içləri ilə candan-könüldən Vətənə--- Göyçəyə bağlı olan, bəsirət gözü hər zaman açıq olanlar üçündür bu duyğu və düşüncələr! Bu insanlar üçün Göyçə səmtə baxış bir pəncərə baxışıdır...

Göyçə kimi müqəddəs bir yurd, bir ocaq--- ocaqlar təkcə pirlər, ovliyalər, alim-şairlər, sənətkarlar, aşıqlar məskəni deyil, Göyçə özü də qutsal, müqəddəs torpaqdır. Təkcə insanlar deyil, Göyçə özü də əsir alındı, əsir düşdü erməni faşistlərinə. Məkkə-miz, Mədinəmiz bizlər üçün nələrsə, Göyçə də elə ulvi məkan-

dır, doğulduğumuz torpaqlar, türkün dünəni, bu günü və sabahı onunla yaşıyacaq bir məkan...

Onu didim-didim didiklədiniz,
Saçlarından tutub sürüklədiniz,
Çağırıb düşməyə buyur dediniz...
Bəylər, bu Vətən nasıl qıydınız!?

Qarabağ, Xocalı, Laçın, Kəlbəcər, Füzuli, Ağdam, Şuşa-nədənsə Şuşa ilə Göyçəni bir-birinə bənzədirəm. Həm taleləri oxşayır, həm gözəllikləri. Bu əfsanəvi gözəl məkanlar, torpaqlar nə təəssüflər ki, ermən vandallarının ayaqları altındadır. Yağan yağışlara bənzəyir uzaqlarda qalan Vətən torpaqları. Yağır, yağır, torpağa çökür və sonda buxarlanır gün çıxan kimi, amma hardasa o Vətən bizləri gözləyir, gözləyir ki, yurdumuza sahib çıxacaq, əsir yurdlarımızı azad edək və gözləyir ki, yağışlar yenedən yağsın! Bizsiz yağışlar yağır, bizsiz bahar gəlir Göyçəyə. Bizsiz axşam düşür, bizsiz səhərlər açılır...

12 ildir yol gəlirəm Anamsız, Göyçəsiz 30 il. Anam geri dönəmi, bilməm, ancaq vətənimə görəyəyimə, ona sarılacağıma inanıram. İlahinin qüdrətinə kim şübhə edə bilər!

Atam və Anam – həyatımda bu önəmli insanların önəmli rolu oldu. Həm dünyanın ən gözəl Ata- Anaları kimi, həm də ən gözəl, dəyərli insanları kimi!

Qurban olum Məkkəyə, məndən inciməz qəti,
Anamın ayaqları başımın ziyarəti- Z. Yaqub.

Günlərin bir günü şeirə bənzər nələrsə yazmağa başladım, ancaq heç istəməzdim ki, şeir adlansın, çünki bədbəxtlikdənmi, ya xoşbəxtlikdənmi bizlərdə hamı şeir yazır. Və bu halı heç bir zaman təqdir etmədim. İcimdəki Göyçəli dünya idi bunları mənə

yazdırıran.... Fərqli cəhətim ondadır ki, bu yeni yazılar yenedən Göyçədən və Ata-Ana ocağından, sevgisindən qaynaqlanır və məni qürurlandıran hal ancaq və ancaq budur... Və bir qədər lirik, epik səpkidə sərbəst vəzn, mənsur şeir və yaxud miniatürlər, bir qədər də romantik ruhlu mənə... Hətta bir qədər də R. Taqorun ilkin yaradıcılığına bənzətdim... "Bu poeziyada tamamilə özünəməxsus yeni bir yoldur"- N. Hikmətin şəxsiyyət, şair və qeyrətli vətəndaş olan Rəsul Rzanın "Rənglər"inə verdiyi dəyər. Türkün böyük şairi, sözün həqiqi mənasında beynəlmiləlçi olan N. Hikmətin qeyd etdiyi bu yeni forma məni də duyğusal bir insan kimi hər zaman düşündürür, cəlb edirdi desəm, yanılmaram.

Şeir, söz, o bir məqamdır, bir andır,
O məqamı, anı tutasan gərək,
O anı, məqamı tutdunsa gərək,
Poetik nümunə yaratdın demək,
Yazdıqlarında Vətən, sevdə varsa,
Ruhun, könlün uddu, uddu demək!
M. İsmayılqızı.

Bu yazılar şeirmi, poetik nümunəmi, mənsur şeirmi, yaxud miniatürlərimi, bilmirəm, nələrsə, adını ustad sənətkarlar qoy-sun, qoyacaq da. Bildiyim budur ki, bu da mənim üslubum, bu da mənim dəst-xəttimdir. Şeirdə sərbəst vəzn, orijinal üslub, məntiq və əgər mümkünsə, fəlsəfi düşüncə, əsasən, bunlar yer aldı yazdığım poetik nümunələrdə. Və insanın doğulduğu torpağa görünməyən tellərlə qeyri- iradi bağlılığı! Bildiyim odur ki, bunlar mənim içimdən gəldi və mən yazmağa bir möv məcbur oldum Yazmasam olmazdı.

Yovşan və Göyçə, bir gün bazarda təsadüfən yovşanla rastlaşdım. Günün birində bazarda satılacaq yovşanla rastlaşacağı-mı heç bilməzdim. Aldım, ətrini qoxladıqca qoxladım... Vətənin

ətrini, ab-havasını gətirdi mənə, M. Adcının “Qırpaq çölünün yovşanı”nı xatırladım. Ruh həmin ruhdur, minilliklərə enən türkün müqəddəs ruhu. Deyə bilmərəm ki, mən də şeir yazdım. Çünki şeir sözü nə ucalıqlar gətirmir ağılıma. Nədənsə sənət-şair əhli hər zaman qeyri-adi hesab edilmişdir cəmiyyətimizdə. Lakin bir məqam daha var, deyirlər, yazmaq üçün sarsıntı keçirməlisən. Ən böyük sarsıntımız itirdiyimiz cənnət məkanlarımız, əziz Vətənimiz olmadımı!? Vətən qədər sevimli Ata- Analar olmadımı!? Bir qış günü (8 fevral) nə çox qar yağdı, bir may (11 may) günü isə həyata, yaşamağa səsləyən bir gün isə ruhumuza qarlar yağdı! Birinci qar əziz Anamı apardı, ikinci yağın qar isə əziz Atamı... Ondan çox-çox əvvəl isə 1988-ci ilin soyuq qış günləri olmaqla Azərbaycanın ümumən 50%-dək torpaqları mənfur erməni tapdağında tapdalanır... Ah bu qış günləri... “qış günü ölüm də ağır olur”.

...Dünyanın bütün yaxşı insanları üçün.

Və Vətəni, yurdunu, Ocağını, Torpağını, böyüklərini- Ata-Anasını, Allahını sevnələr üçün!

Ah Göyçə, Ana Vətən nə qədər özümüzü didsək də, töksək də, səni dürlü-dürlü adlarla əzizləsək də, əslində bir quruca adın qalıb dilimizdə, qəlbimizdə sönməyən eşqin, həsrət, nisgil qoxulu Vətən ətrin qalıb könüllərimizdə...

Hardan başlanır Vətən, hardan başlanır Azərbaycan (Mirzə Cəlil) !?. Hələ uşaqlıq çağlarımdan məni düşündürən bu suala çox keçmədən sonralar da özüm cavab verdim, doğduğumuz torpaqlardır Vətən! Kökümüz-kötüyümüz o yerlərdə qalıb, o səbəbdəndir xoşbəxt ola bilmirik. O səbəbdəndir gecələr rahat uyuya bilmirik! Göyçə adında bir həsrət, nisgil olsa da, Göyçə adında bir əsrarəngizlik, bir göyçəklik-gözəllik var! Göyçəkləri Tanrı özü seçir, özü qoruyur. Qoy bütün Göyçəkləri və Göyçək Göyçəni Uca Yaradan özü qorusun! Ancaq göyçəklərə gözəl bəxt yıgval verirmi, bax onu deyə bilmərəm. Çox yaqın ki, verir.

Ancaq iblisə bənzər xislətlər imkan verirmi, bax məsələ də bundadır. Göyçək Göyçə- türkün yeddi min illik tarixinə daha bir işarət! Bu günümü, sabahımı, bəlkə çox sonralar bizlər yenidən o yurda dönəcəyik, sadəcə gec-tezi var! Yaradan nə İsmayıl Əliyevləri, nə də Süsənbər Xanımları elə belədən yaratmadı, elə-belədən o ocaqlara övliyaliq vermədi, elə-belədən bərəkət vermədi! O haqqdır, o aşiqdir, nə etdiyini, nə qoyduğunu gözəl bilir. Dünyanın at işləməz yolları (Məsmə Mamamın deymlərindən), həmən at işləməz yollardır bu gün dünyanın məhvərini döndərən, “Yağışların dəniz və qayalıqlara yağdığına” səbəb və bais olan natarazlıqlar, pisliliklərə rəvac verənlər, dünyanı başayaq fırladanlar- bir imansızlar dünyası, “at işləməz yollar”... Xəritəyə baxsan balaca bir nöqtədir Göyçə- Basarkeçər rayonu, Güney kəndi, lakin o balaca nöqtədən intibah və insanlıq boylanır, bir səliqə-səhman var gedişatda, yaşamda! Sevgilərimiz də, sevdiklərimiz də uca dağlar kimi uca oldu, əlçatmaz oldu Göyçə! İnsana, insanlığa məhəbbət, sevgi öyrənmədik, əslində onlar qanımızla- canımızla daxil oldu həyatımıza, yaşamamıza stimül verdi! Uca bir məhəbbət- ucalardan uca bir məhəbbət- Göyçə bunları öyrəndik. Bu dəyərlərlə tərbiyələndik, böyüdük Göyçə,daha doğrusu bu dəyərlərlə doğulduq!

Bir Göyçə dastanı, o dastan ki, torpaq, yurd eşqinə çalınmalı, Nənə- babalar, Ata- Analar şərəfinə bəstələnməli, bu sevgi və amallarla dünyaya qədəm qoydu mənim Göyçə eşqinə yazılan nəğmələrim! Göyçə və torpaq eşqinə təsəllim oldu bu nəğməyə dönən ömürlər!

Göyçə səmtə baxan pəncərə... O pəncərə bizlərin, vətən-sevərlərin, qəlbləri yurd, vətən eşqi ilə döyünən, Vətənlə nəfəs alanların- bütün xeyirxah və mərdlərin pəncərəsi- Göyçə səmtə baxan pəncərə! Ay bir Qoca dağın başına qalxıb dünyaya- Vətən Göyçəyə sarı baxa bilsəydim!..

Kədərimi gizlədir, sevincimi bölüşürəm- B. Vahabzadə.

Bəli kədəri, özü də Vətən itkisi kimi ağır kədəri gizlətmək mümkünmü? Əsla mümkün deyil, heç buna hacət də yox! Vətəndə Vətənsizlik iztirabı, ağır kədərdir, duyğusuzlar anlaya bilməz, çünki “düşmən” hər zaman oyaqdır, hiylə torlarını toxumaqla, ara vurmaqla məşğuldur!

Çox-çox “ölümsüz” sevgilərə sevgi deyilir,
Ana, Vətən sevgisindən üstün hanı sevgi?
Zaman çox yenilməz sevgilər “yuyub” aparır...
Vətən, Ata- Ana, Övlad sevgisindən qeyri...

M. İsmayılqızı.

Göyçə səmtə baxan pəncərə- əslində bu ad simvolik, məcazi mənə daşıyır. Bu sözün həqiqi mənasında bir pəncərə də ola bilər, ancaq düşündükcə görürsən ki, bu məcazi mənə bir simvoldur, bir bəsirət gözü var ki, o gözlər daim Vətən- Göyçə sarı baxır. Vətən sarı baxan pəncərə əhli- hal insanının bəsirət gözüdür, öz dünyasına, öz doğulduğu ocağına, öz kötüyünə baxır. Və bu pəncərə anlayışı kimliyini bulan insanda son gününəcən davam edəcək. Və hətta insan dünyadan köçərsə belə, “dünyanın quyruğu çox uzundur” (Süsənbər Xanım söylədiklərindən), bu bəsirət gözü- bu simvol biixtiyar yeni doğulan nəsildə davam edəcək.

Nə etməli, artıq əyri qıçlara şivərək deyilir, gözəl deyilir, yekə əyri burunlar mod hesab olunur, keçəllik imic adlanır, dırnaqarası sarı saçlı xanımlar “sarışın” hesab olunur, öylə isə Allahu- təalanın bəni- binadan gözəl yaratdıqları bəs neyləsin!? Diləyək bir para gözləri qapalı olanlara ki, qoy bəsirət gözləri vaxtında açıq olsun. Nədən ki, bəsirət gözü bir çoxlarına müyyəssər deyildir. Ağla qaranın kəsiyində dayanıb doğru ilə yanlış seçə bilsin. Sonra gec olar...

Göyçə həsrətli bu duyğulara bəzən “içimizdə ağlıyan sevdalar” belə demək istədim. O sevdalar ki, son 30 ildə bizləri çox

ağlatdı. Bəzən gizli, bəzən də aşikar. Anlıyan anladı, anlamıyan isə qoy heç anlamasın. Demə insan təkcə sevdikləri üçün deyil – yurdu, itirdiyi ocaqları, qəriblikdə qoyub gəldiyi ayaq izləri,- torpağı, Nənə- baba məzarları üçün də ağlarmış. Bilmirəm kimin sözüdür, belə bir deyim eşitmişəm, bəlkədə ən böyük uğurlar uğursuzluqlardan sonra gəlir. Təki elə olsun. Anasızlıq və Vətənsizlik- çətinmiş Allah! Hesab et ki, “Baş Sarıtel”ə qulaq asırsan...

“Baş Sarıtel”- Göyçəm mənim, səni dinləyirəm, nə gizlədim içim burxuldu, dünya məhvərindən döndü... Atam- Anam və Göyçəm, mən Sizlərlə təkcə fəxr etmədim, mən Sizlər üçün darıxdım... mən sizlər üçün balaca uşaq kimi ağladım nədi, hönkürə- hönkürə ağladım, səsimi isə içimdəki “mən” eşitdi, yurdu- mun övliyalığına bir daha inandım. Sazdan axıb gələn ruh o qədər ulu, o qədər göynərtilidir ki, bu saz havalarına qulaq asmaq sonunacan ürək istər...

“Baş Sarıtel”i dinləyirəm, içmədə göynəyən, çalxalanan dəniz, “Qoca Dağ”ın harayı, “Sarı Nər”in hönkürtüsü, Dədə Ələsgərin “Süsənli- sünbüllü dağlar”ı, Ustad Ədalətin “Yanıq Kərəmi” fəryadı... Türkün yeddi min illik ocaq yerləri, sönmüş gözləri közərir... Saz Ocaqdır, Dədə Qorquddur, Aşıq Alıdır, Dədə Ələsgərdir..., saz Ədalətdir...

Mən məni

bir daha ələ keçirsəm,

Bir abi həyat

içirsəm demirəm

Qapılar açılsa bir daha...

Mən bu xanəyə

bir daha girsəm... N. Hikmət.

Mən məni çoxdan ələ keçirmişəm. Sonunda bizlər ya ruhən, ya fizikən – yolumuz Göyçəyədir! Dönəcəyik o ilahi yurda, o müqəddəs məkana- Vətənə sarı... “Gözlə məni, günün birində geri, Sənə dönəcəyim şübhəsizdir”- bəzən ölmək itirməkdən daha önəmlidir, səhv etmirəmsə!

Hər zaman Azərbaycan klassik ədəbiyyatından örnək və ideal bildiyim Mirzə Cəlil qələmini və dühasını kimlər sevməmişki!? Və hər zaman onun satira və yumorla dolu yazılarını oxuyar və müsəlman dünyasına ürək ağrısı ilə yazdığı fikir və düşüncələri çoxları kimi məni də düşündürərdi;- “Müsəlman ayağını yerdən üzüməlidir...”, yox ustad, gəl burada sənin ürək ağrılarınla, acı yumorlarınla razılaşmayım, müsəlman nəinki ayaqlarını yerdən üzüməlidir, göyün yeddinci qatına qalxmağı bacarmalıdır. Ucalardan dünyaya və öz yaşadığı aləmə baxarsa, həyatın- dünyanın necə gözəl olduğunu görə bilsin, nəticələr çıxara bilsin! Qərbin millətpərəst şovinst ünsürlərinə, xristian qarşıdurmasına duruş gətirə bilsin, təbii ağıl və kamal ilə, düşüncə və tərəqqipərvər fikir və ideyaları ilə. Uzun- uzun illərin dini cahilliyi, fanatizmi, dini xurafat bu günlər bəşəriyyəti, o cümlədən türk- müsəlman dünyasını da hədələyir, təbii ki, Qərb xristian aləmi bütün bu sadalanlardan məharətlə istifadə edib aranı daha da qızıdırır. Şərə, pisliyə qarşı hansı addımlar atılırsa adını müsəlman dünyasının ayağına yazmağa çalışırlar. Bu günlər həyat yenidən M. Cəlilin “qızıl güllər”ini (“Ölülər”) iş başında görür. “İt burnu gülü” isə- əlbəttə əgər onlar varsa, yenə də müsəlmanı- milləti cəhalətdən, fanatizmdən qorumağa çalışır, yoxsa onlar da “rüşvət”lə ələ alınblar?...Bəlkə onlar da “pul- para sevdası”na aşiq olublar, bəlkə?...

Dünya nə vaxt dağılır?-
Nahaqq haqqı dananda!-Z. Yaqub.

Ulu Məmməd Arazsa haqq- nahaqq müsibətini belə anladır;

Sanma ki, dünyanın bəxtəvəriyəm,
Yuxuda xoşbəxtəm, o da ki, yatsam,
Nahaqq haqq əritsə mənəm əriyəm !

Z. Yaqub, M. Araz kimi söz sərraflarından, dünya bilicilərindən sonra mənim kimisinin nə sözləri ola bilər? Bildiyim odur ki, çoxlarının dünyası Vətən əsir düşəndə dağıldı, və bir də ki, güvənc yerləri olan böyüklerimiz bizləri tərk edəndə bir daha dağıldı. Lakin bu pərən- pərənləri yığıb yaşamalılı... Mənim “Göyçə həsrətli duyğularım”da mənən yalnızlığın miniatürləridir. Bu sərbəst vəznli poetik nümunələrdən Vətən- torpaq ətri gəlir. Mənim qəlbimin içi də çözü də Vətən deyir, Göyçə deyir. Mənim üçün Vətən, Ata- Ana, övlad sevgisindən ötəsi yoxdur və olmayacaq da. Çünki, dünyanın bir sayaq adamları var ki, yalnız bu məfhumlarla yaşayırlar. Stimul yaşanan bu üç böyük sevdalar üzərində qurulub Ayı bir söykənəcək yeri tanımıram.

Müəllifdən.

Göyçə həsrətli duyğular...

Göyçəni görən ağlar,
Od tutub yanar ağlar...
Yarımçıq arzular,
Sönmüş ocaqlar ağlar!

Göyçəni görən ağladı,
Aralı düşən ağladı...
Bir də yönüm o, Vətənə,
Nə vaxt düşər, ağladı!

... Göyçə səmtə baxan pəncərə

**O pəncərə bir ömür Göyçəyə baxdı...
İtib ləli- cəvahir ömrümün...**

O evin pəncərəsindən Anam dalımızca baxardı,
əl yellərdi bizə,
mavi gözlərində sevgi, işıq dolu,
“Yaxşı yol qızım”...
Gün gəldi Anam getdi...
və bizləri pərən- pərən etdi...
O evin pəncərəsindən Atam baxardı ardımızca,
Mavi gözlərində min bir həyat eşqi,
Bizlərə əl yellərdi: “Sağ- salamət! Amin! İnşallah!”
Gün gəldi və Atam getdi...
O evin pəncərəsindən bacım əl yellədi bizlərə...
Mavi gözlərində son ümid...
Təsəlli nə ev, nə də pəncərə idi,
bacım idi təsəlli...
Gün gəldi bacım da getdi
o evin pəncərəsindən...
Gedişlə təsəlli və ümidləri də apardı...
İndi nə Anam var, nə Atam,
nə bacım, nə Göyçəm,
Nə o ev, nə də o evin pəncərəsi...
Əslində o ev də var,
o evin pəncərəsi də,
Və o evdə Onların isti nəfəsləri,
bol xatirələri qaldı...
Lakin qiyməti qalmadı o evin,

yuvanım mavi Şahinləri uçub getmişdilər...
Vətən sarı- Göyçə sarı!
Sadəcə qiymətli olanlar baxıb keçdilər
o evin pəncərəsindən...
Və uçub ketdilər Göyçə sarı...
“Analar anar ağlar”...
Analar nə zaman ağlamadı ki...
“Dünya bir pəncərədir,
hər gələn baxar keçər”...
Dünya bir pəncərəmi,
nadan, iblis dünyasımı,
Yoxsa mərdlər, mərhəmətlilər,
Və nədən bu pəncərədə
alçaqlar və xəbislər “udur”...
... Və mən hara dönsəm,
O evin pəncərəsindən Göyçə səmtə baxan
O mavi gözləri görürəm...
Göyçə adlı pəncərədən
indi bir Göyçə qızı da
Göyçə səmtə baxır...
Günlər, aylar isə axır, axır...!

20. 06. 17.

Bu günün gətirdiyi sıxıntıların ağrısı,
Ürək ağrısı,
Mənən azadlıqdır bu,
dərindən nəfəs almanın azadlığı...
Heç bir kimsədən asılı olmamanın azadlığı bu...
Həyatın, yaşamanın gözəlliyi azadlığı bu,
Ömrün insanlığa bir fürsət olaraq
verilməsi anlayışı bu,
Anlayış, anlamaq azadlığı bu...!
Ən böyük dərd“anlamaq dərdi”azadlığı bu...!
Ürək ağrısı azadlığı bu!

M. İ. 16 may 2017.

Mənən azadlığı əldə edə bilmədiyimizə görə
ürəklər ağrıyır nədi, lap elə göynəyir...

Günlərin bir günü...

**Bir gün dünənimin dünənini
geri gətirə bilsəydim...**

Uşaqlığım,
Atalı- Analı, Göyçəli uşaqlığım ...
Ata- Ana ocağında
pərən- pərən olmuş uşaqlığım
İçimdə uşaq olaraq qaldı,
böyüdəmədim o uşağı...
O uşaq əbədən Güneydə,
Ata-Ana ocağında qaldı...
Göyçə gölünün firuzəyi,
mavi rəngi idi uşaqlığım,
Nərgiz, lalə, lilpar-gül yamaclı
Qoca dağdı uşaqlığım...
Dünyaya mavi- yaşıl rəngli
baxışlar idi uşaqlığım..
Gur saçlar, yaşıl gözlər, çilli üzlər,
safıq idi uşaqlığım...
Mamamın hündürdən bizləri səsləyən
sevgi dolu səsi,
Atamın mehriban,
nəvazişli baxışları idi uşaqlığım...
Dayılarımın qayğısı,
Nənə-baba ocağının istisi,
Göyçədə qalan
böyüklük- kiçiklik idi uşaqlığım...
Bir uşaq sevgisi,

bir uşaq sevinci yaşayır içimdə...
İçimdə yaşayan o uşaq
böyümədi ki, böyümədi...
Heç cəhd belə etmədim
onu böyütməyə,
Böyüsəydi çox- çox gözəllikləri itirə bilərdi...
Böyüsəydi içimdəki
Göyçə adlı gözəlliyi itirə bilərdi,
Böyüsəydi
Ata- Ana adlı dünyam itə bilərdi,
Əgər böyüsəydi, əgər...
kim əgərlərlə xoşbəxt olubdur!?
Göyçəli dünyamla qoyun xoşbəxt olum mən...

Layiqli uşaqlıq keçirmək heç də hamıya nəsib olmur. Keşməkeşli həyat və Sənin uşaq dünyan- bu oldu bizlərin nəsibi...
İstədim yerimi dəyişəm, sonda fikirləşdim, taleyini ki, dəyişdirə
dilməyəcəksən!

10. 01. 18.

Bağlantı

Göyçəyə,
torpağıma bağlılığım,
Ata- Anama vurğunluğum,
Mavi gözlərə aşıqlıyım,
Övladlarıma sevgim,
Oğluma aşıqlıyım,
qızıma məhəbbətim
Sonda məni,
insana çevirdi
Qazandığım sevgi
və fədakarlıq oldu...

12. 05.17.

... Mən halal yurdun övladıyam,
Ocaqları halal, torpağı halal,
insanları halal
Göyçə könlümdə bir fəryaddır,
Nə tükənən deyil,
Nə sönən deyil...
Yurda, torpağa, kökə aşıqlıq,
Nə tükənər, nə də bitər!

M. İ.

Bir gün...

Bir gün itib gedəcəyəm bu yerlərdən,
Bilirəm, yerim görünəcək...
Arxamca təəssüflənənlər də olacaq,
Bəlkə sevinənlər də oldu əlbət,
Bəlkə yox, əslində sevinən deyil,
şadlanıb "toy" edənələr belə olacaq,
Biriləri üçün yaxşıydım
əliaçıq, səxavətli!
Biriləri isə məni heç sevməz, xoşlamazdı
Yaxşıda olsam, əliaçıqda!
Lakin İnsan elə- belədən itib getmir
Hər biri bir cığır qoyur,
Bildiyim budur ki, mənim cığırım,
Düzgünlük və dürüstlük idi izim..
Bir də nə gizlədim
gözəllik idi mənim aşıqlıyım,
Qəlb və surət gözəlliyi,
Vətən- yurd gözəlliyi,
Bütöv Azərbaycan gözəlliyi!
Yurd- ocaq, Ata- Ana aşıqliyi,
Və kimlər qəbul edə bilmirsə,
Bu onun öz günahı!

10. 01. 18.

... MƏN haralıyam?

“Kim və nəçi olduğumu, nə istədiyimi bilirəm,
Ancaq Vətənimə ulaşa bilmirəm”.

Gündüzlər buralıyam, gecələr oralı...
dərdlərin ən acısı Vətən həsrətli,
Yandırıb yaxan bir acı, bir ağrı, nisgil...
Gözlərimi yumdum... poçtun arxasından
Evimizə enən yolla irəliləyirəm
Uşaqlığıma- həyəət- bacamıza gedən yol...
Qəşəm babanın çəpərindən alça yığıram,
Yolun üstündəki o arx,
bir tərəfində sal ağ daş...
Obanın min illiyindən boylanır o daş...
İllərcə üstündə dayanıb
quşburnu yığmışıq...
Hələ heç evimizə çatmamışam ki, ...
Unut, istəsən də unuda bilməzsən
Ata- anahı, mavi gözlü uşaqlığın-
O Göyçəli- Güneyli saf uşaqlığın...
Göyçəm- ocağım, mən səndən uzaqlaşdıqca,
Vətənimə, torpağıma, Göyçəmə,
Ata- Anama daha da yaxınlaşıram!
Səndən uzaqlaşdıqca
Sənə daha da yaxınlaşıram..

Bakı, 28. 01. 18.

“acıların bir gün son olacağına inanıram- Mən”

Demə bir gün evimizdən, o ocaqdan
aralı düşmək varmış o kökdən,
Adı da, özü də acı dadı verən ayrılıq...
sən mənim Göyçə adlı şirin yuxuma
nəhayət verə bilməzsən axı,
Yarpız, bənövşə qoxulu, nərgiz ətirli,
Bini- bərəkəti halallıq, zəhmət ətirli
Dədəm Qorqud ruhlu, Ələsgər sədalı,
Yaşıl ormanlı Vətənim mənim,
Gözəllər gözəli Göyçəm mənim!
Mavi gözlü Göyçə gölüm mənim,
Mavi gözlü Atam- Anam mənim,
Unudulmayanlarım,
unudulmazlarım,
Bütün sevgilərim sizindir,
Bütün sevinclərim də sədanız var,
Səni düşündüm,
səndən danışdım Göyçə...
Üzümdən, gözümdən bəxtəvərlik yağdı,
Sən Mənim ən böyük sevdamsan!
Türkün yeddi minillik əsən yelləri,
Nənə- baba məzarları, əsir ruhlar
Əsir yurdumuzu, əsir ruhları azad etməli,
Torpaq, yurd həsrətinə son, son verməli,
Bizim olan Vətəni bizim etməli!

GÖYÇƏ aşıqlıyı

Bal ətri verir Vətən ətri- S. Tahir.
Ulu Göyçə səndə ömür sürərlər,
Sürəni biz olmaıq- Z. Yaqub.

Sarı Nərdən, Qoca dağdan əsən yellərdir Göyçə
Göy türkün- yeddi min illik tarix məkanı Göyçə
Nənə- baba məzarları, ayaq izləri Göyçə...
Ürəkdən-ürəyə görünən yol, izlərdir Göyçə.
Minlər içində yaşayan, gözəgörünməz tellər
Ölməyən torpaq sevdası, aşıqlıyidir Göyçə
Yurd sevgili, Ata-Ana ətirli ocaqlar Göyçə,
Çalınan saz, Miskin Abdal, Alı- Ələsgər ruhlu,
“Göyçə gözəlləməsi”, “Yanıq Kərəm”, “Göyçə güllü”
Göy çəmən, gəbə, güllü xalı- xalçalardır Göyçə ,
Bizim dənizimiz, uzun hörüklü göyçək Göyçə...
Dünyanın cənnət məkanı bağışlayın bizləri,
Qoruya bilmədik Sizləri!...

29. 01.2018.

MƏNİM Vətən sevdam digər sevgilərdən ağır gəldi

Göyçə aşıqlıyının sonu həsrət, nisgil oldu...
“Nədən sevgi şeirləri yazmırsan...”

Mənim əbədi mövzularım,
Vətənim, Anam-Atam, Göyçədə qalmış ocağım,
Bu üzdən doğuldu mənim şeir adlı dünyam,
1988-in soyuq qışı,
Köç- barxanalar Böyük Yoxuşla yoxuşa qalxırdı,
Min illik yurdunu,
isti ocağını tərk etmək nə demək,
Anlayan, dərk edən bilir bu acını,
Bu acını yaşayan bilir...
Otuz qocaman il və hər il vəd edilən
“gələnlə ili yurdlarımızda qarşılayaq” vədi?
Bu ümidlə çox ərlər torpağa baş qoydu,
“Məndən Göyçəyə yetirin Salam” dedi Anam,
“Biz Göyçəyə qayıdacağıq. Bu qayıdış labüddür.
Bu qayıdış olmalıdır”- İsmayıl Əliyev...
Batumu Göyçəyə bənzətdi bacım Şəfəq...
Atam- Anam, Vətənim Göyçə dedi Şəfəq bacım...
İndi soruram: Mən necə sevgi şeirləri yazım?
Vətən, yurd məhəbbəti, Ana- Ata, övlad sevgisi,
Bu sevgilərdən doğulmurmu
bütün sevgilərimiz!
Bu sevgilərdən doğulmurmu
bütün şeirlərimiz!

YAŞANMAMIŞ BİR GÖYÇƏ SEVDASI...

Belə sevdaların tarixi olmur.

Yaşanmamış bir Göyçə sevdası
Əsir düşmüş Göyçədə qaldı...
Məni sevənlər çox idi,
Mənim üçünsə heç fərqi yox idi,
Nə sevə bildim,
nə qiymətləndirə bildim,
Mənə qiymət verənləri deyil,
Mən özüm qiymətləndirdiyimi seçdim
O günlərdən uzun zamanlar keçdi...
Qəşəm babanın o alça ağacı
indi düşmən tapdağında,
Bizlərin dünyası indi pərən- pərən,
Əslində bir ömür
sevdiyim oldun Vətən,
Deyə bilmədim,
Qürurmu deyim, kor taleyi,
Talemizi yazan pis yazdı,
Bizlərin nə günahı,
Sənin nə günahın, mənim nə günahım...
O məsum gənclik sevdası illər öncə
Göyçə adlı əsir dünyanın əsir qonağı indi...

İçimizdə ağlayan sevdalar...

Üzümə baxmayın mən güləndə də,
Bir sevda ağlayır içimdə mənim- N. Kəsəmənli.
“Mən həyatı gülərək yaşadım.
Gülə-gülə yaşayın”.

Məni sevənlər çox idi,
Mənim üçünsə heç fərqi yox idi...
Kor taleyi deyim, taleyin şıltaqlığı?!
Yersiz qürurmu, nə sevə bildim,
Nə deyə bildim...məni sevənlər çox idi,
Ancaq nədən xoş bir günüm yox idi...
Qismətmi, taleyi, kor baxışımı,
Bəd nəfəsmi taleyimi bəd elədi...
Yaşanmamış bir Göyçə sevdası,
Əsir düşmüş Göyçədə qaldı...

Sözünü de, yiyəsi götürəcək!

Dünya fani deyib, ayaqlarını qaçaraq qoyma,
Bu dünyanın quyruğu çox uzun, gəl sinənə döymə
Borclarımız da var, vəzifələrimiz də, cavab da!
Kiminlə kəllə-kəlləyə gəlirsən, gəl, Tanrı ilə,
Yaradan ilə,quran ilə kəllə -kəlləyə gəlmə,
Qorx Allahdan qorx, sağ göz qazancın
sol yeyə bilməyib,

Qoca dünya ay sənin kimi çox "toxuyan"lar gördu,
Şər atdanıb, ancaq yeriməyib dedi müdriklər,
Nə etməli bu günlər şər atdanır da, yeriyir də,
Qorx Tanrıdan, qorx,

bu dünyanın məşhəri divanı var,
Bu dünyanın üsyanı var,ahı var,bir ayaq saxla...
Sənin kimiləri parçalayıb hökm sürənlərdəndir,
Ayrılıq, şər, xəyanət toxumu səpənlərdəndir...
Fayda etmir sənin kimilərə birlik, mehribanlıq,
Mənim, hər şey mənim olmalı deyir sənin kimilər,
Ey bəsirət gözünü əməllə bağladığın o kəs...
Eləsinə sənin mövqeyin, pulların lazımdır,
Gözlərini aç, dünəninin ibrət dərindən dərslər al!
Dərs al, al ki, nə qədər gec deyil, sonra gec olar...

31.01.18.

ƏLİNİ BAŞIMA QOY ANA ...

Mən Anamı tanıyıram,
min- min Ana içindən,- R. Rza.
Yoxdu gül verənim, əl eliyənim,
Alışar Anamın qəbri bilməsin- M. Araz.

Əllərini başıma qoy Ana!
Ağrıyan başıma, yanan başıma...
Əllərinin hərarəti,
yaxınlığının ətri
Məni sağaltsın, məni ayılsın,
Ana ətrindən gözəli olurmu görən?!
Səni arzuladım, səni sayıqladım,
Alnımda əllərinin hərarəti
Baxışlarının istisi, qəlbinin şəfqəti,
Bir dərman, bir məlhəmmiş Ana!
Sənin qoxunu arzulaya- arzulaya
Səni duydum, səni hiss etdim...Ana!
Səni öz ocaq yerində,
ocaq başına dolanan gördüm...
Üzündən heç bir vaxt əksilməyən o təbəssüm
Göyçə gölünə bənzər mavi gözlərin,
Nur içindəydi Anam,
nur üzlüm mənim...
Ürəyimdə sənə deyilməmiş
sözlərim qaldı,
Ocağın üstə bişməmiş yeməyin qaldı,
Sən mənim ruzim,
binim- bərəkətimdin,

Sən mənim bu dünyada
 yeganə dostumdun!
Sən mənim bu dünyada hər şeyimdin.
Səndən doymadım,
 heç doymadım Ana!
Ana, Ana adının hər hərfinə,
 sözünə qurban Ana!..

10. 02. 18.

LAKİN HA YANA ...!

Ha yana qaçırsan, ey bəşər övladı, ha yana?!

Başımı götürüb qaçmağım gəlir,
 qaçmağım!
Lakin, ha yana, ha yana
 , hara-hara qaçım?
Çıxıb gedərdim
 ay bu yerlərdən, ay gedərdim,
Unutsunlar məni,
 izim- tozum belə qalmasın,
Çox istərdim, çox istədim
 hər tərəf xəyanət
Anamın, Atamın, bacımın
 o getdiyi yer,
Onların köç etdiyi məkana
 dönmək istədim,
Ana Vətənimə-
 Göyçəyə dönmək istədim,
Göyçəyə, uşaqlığım,
 Ata - Analı dünyam,
Dönmək istədim, dönüb də,
 sonda sönmək istədim!
Dünyanın “baha”lığını,
 insanın “ucuz”luğunu
Gördüm də, qaçmaq istədim
 qaçmaq istədim,
Ha yana qaçsan,
 yatacağın son məkan belə

Bahadan bahadır

yatacağın torpaq belə...

Ucuzu sənsən

“Ey yer üzünün əşrəfi insan”

Ən ucuzu elə sənsən ki, varsan,

elə Sənsən!

Ağrılı günlərdən biri-365 gündən 364-nə aiddir.

ZAMANIN sıfırlandığı məkan

Yaxud SÖZÜN bitdiyi yer...

Ata- Ana məzarı önündə...

Başa düşən daşlara baxıram, daşlara,

Altında od-alov yatırırısan torpaq,

Torpaq altda düşməninə boyun əyməyən

Pislərə, pisləklərə meydan oxuyan,

Həyat eşqli, Göyçə gözlu oğul yatır,

Dünyaya meydan oxudu savadın, bilgin sənin,

Çoxlarını yarı yolda qoydu qeyrətin sənin,

Namus- qeyrət simvolu Anadır yatır!

“Bu sözlərim deyildir yalan...”

Məndən Göyçəyə yetirin salam” deyən yatır,

“Hayıfımı ermənidən necə alım” deyərdin,

“ Bu dərd məni öldürəcək” deyərdin...

Sizlərlə dərdləşirəm, içimdə Göyçəli bir dünya...

İçimdə fırtınalı bir məkan, sözün bitdiyi yer...

Əslində qoşa yatdığımız o yer, o məkan,

Sözlərimin, arzularımın bitdiyi yer olsa da,

Sizlərə olan sevgimin bir daha, bir daha,

Yenidən doğulduğu yer, yenidən tapınacağı yer...

Mənim torpağım mənə əzizdir,

Torpaq altında Atam- Anam yatır!

Torpağı tapdalamayın, altında namus- qeyrət yatır!

Ayda bircə dəfə olsa da belə,

o məkana baş çəkən, nə xoşbəxtsən!

Sükutla baş əyib, gül qoyub baxa biləcəyən

Ürəkdən hönkürəcəyən,

doyunca ağlaya biləcəyin
Ata- Ana adlı müqəddəs bir məkanın var...
Bax elə bu halınla da xoşbəxtsən,
xoşbəxtsən ey Ata- Ananın qızı
Düşmən tapdağında qalan məzarlar,
od tutub yanan arzular,
Səni- məni, bizləri intiqama çağırır,
“Ya Vətən, Ya ölüm”- üçüncü yol yox daha...

24.02. 18. Bakı ş.

Göyçə dedim...

Göyçə dedim, Göyçək dedim,
Üz- gözümü fərəh bürüdü,
Dünya gözümdə işıq selinə döndü,
Göyçə dedim, kədər- nisgil məni boğdu
Vətən gözümdə bir az da
nisgilə, aha döndü,
Əsir ruhların sualedici baxışları,
Ah, Göyçəm, ah Göy çiyim,
ah Göyçəyim!
Nə qədər təsəlli versəm də özümə,
Bir quruca adın qaldı, bir də ki,
Boz dumana bürünmüş
ürək dağlayan son görünüşün,
Bəxtəvər günlərdən xəbər verən şəkillərin,
Səni harayladım, Göyçə dedim,
Atam dedim, Anam dedim!
Gözümdən qanlı yaşlar töküldü,
Yeri, göyü dağıdıb görüşünə gələrəm Göyçə!
Allah da “Səndən hərəkət,
Məndən bərəkət” deyir!
Bizlərsə, hərə bir tərəfə çəkir
İrəvanı, Göyçəni, Qarabağı,
Göyçə adına, Alı- Ələsgər adına hörmət qoyub,
Torpağa, Aşıqlər- Oğuzlar yurduna
daş dığırlayanlar,
Torpaq satqın və şərəfsizliyi bağışlamır...
O da ki, ola Göyçə kimi müqəddəs məkan!

Günümüzün mənzərələri...

Hər səhər işə tələsən, nə xoşbəxtsən!
İçində yaşam eşqi, bir işiq seli,
Yol uzanır, şütüyən maşınlar,
işə gedən insanlar,
İçimdə ayrı bir dünyadır çalxalanan...
Gözlər önündən pərdələr açılır,
miskin duman...
İçəridə görünən
mənim küsgün Göyçəm,
Əsir ruhlar,
min illik ocaqlar, ağlar binələr,
Nənə- baba məzarları,
viran qalmış yurdumuz...
Nisgil- həsrətmi
bu sevdanın yolçuluğu!?
Mənim mavi dənizim necə
“Göyçə gölü yerindəmi”?..
O dəniz də ağrı- acılara,
həsrətə dözəmmədi bəlkə?
Günün birində qabarıb düşməni
ağuşuna çəkdi bəlkə!?
Tanrı böyük və qüdrətlidi,
ədaləti isə böyükdür!
Ədalət demişkən,
ədalət olmayan yerdə dayanma,
Ədalət olmayan evdə yaşama, görünmə!
“Səxasız insanın,
səxasız dövlətin axırı puçdur” demişlər,

Haqq- ədalət,
haqq ALLAH dərgahında,
Ədalət isə
şeytana papış tikənlərin
qoltuq ciblərində,
Əlinə al, əlinə keçir, keçirə bilirsənsə...!

Beyt A. Ələsgərin atası Alıməmmədə aiddir.
06. 03. 18. Bakı ş.

Anlamadım...

*Analar taxtın yapar,
baxtı yapan Allahdır.*

Axı Anam məni bəxti qara doğurmazdı!?
Axı Anam neyliyəydi ki, əvvəl gəlmişdi,
axır gəlməmişdi,
Axır zamanı müxənnətlər oğurladı...
Ağıl- kamal xəbislərə tuş gəldi
İçim özümü yandırdı, çölüm özgüləri...
Paxıllıq, xəbislik bitən yerdə,
Axı Anam neyləyəydi, neyliyəydi?
Qövm bir- birini danan yerdə,
Anam neyliyəydi, neyliyəydi,
pislik dünya səyahətinə çıxan yerdə!
Keçəl Həməzələr at oynadanda...
Qaynaqlı," uzun saçlı xanımlar"
Dünyaya meydan oxuyanda!?
Axı Anam neyliyəydi ki,
"Əvvəl gəlmişdi, axır gəlməmişdi",
Axı Anam neyliyəydi ki,
Siçandan doğulan kəsəyən olur,
Axı- axı, axılar çox ola bilər;
Axı, "Yağım yaxşı yağdır,
Hayıf ki, it dərisindədir".
Yağışlar dəniz və qayalıqlara yağdırdı...

M. İ.

Leyli-Məcnun sevgisi!

İstədim sevəm Leyli kimi, Məcnun kimi,
Sevdim də Leyli kimi- Məcnun kimi!
Azərbaycanı, Göyçəni sevdim
Leyli kimi, Məcnun kimi!
Ata- Anamı sevdim
Leyli kimi, Məcnun kimi
Onların sevgisi mənə
Leyli- Məcnun oldu!
Övladlarımı – Lamiyəni, Fəridi sevdim
Leyli kimi, Məcnun kimi!
Ən böyük sevda Vətən, Ata- Ana, övlad sevgisi,
Bir Leyli- Məcnun sevgisi!

31.10.17.

YAZMAĞA nə var...

“Təki Sənin söyləyəcək bir sözün olsun- N. Hikmət”

Yazmağa nə var ki,- dedi əcaib birisi,

Pulun var, verib çıxararsan...

Dedim, pul verim yaz, mən çıxardaram!

Nədən istəyirsən yaz, ancaq nə yazacaqsan?

Yazmağa mövzunmu var, yoxsa ürəyində təpərin!?

Yazan yazdığıнын arxasında dayana bilməli gərək,

Yazdıqlarına cavab verməli gərək,

Öncəsi yazmağı bacarmalı gərək!

02. 01.18.

ANAMIN həsrəti...

“Məbədə aparan yollar var olsun-
Sizlərə doğru gedən yollar var olsun”
Daha gəlməyəcək Anamın səsi-M. Araz.

İsti əllərinin hərarətini gəzirəm Ana!

Övliya ətrini,

xoş qoxunu harada axtarım ...

O hərarət, o ətir ki,

kimsədə ola bilməz...

Tən ortadan ayrılmış

bəyaz saçların

Mənə baxan mehriban,

şəfqətli baxışların,

Sıx kirpiklərlə əhatəli

mavi gözlərin,

Gözlərimi yumdum

içimdəsən, qəlbimdəsən

Gözlərimi açdım

yenə iç dünyamdasan!

Demirəm hayandasan,

bilirəm haradasan,

Dönüşü-gedişi olmayan

bir məkandasın,

Sənə həsrətəm ,

həsrətəm Ana, Ana Ana!

Aradığım, axtardığım,

tapa bilmədiyim

Ağzımın dadı,

şux baxışım, xoş günlərim

Sizlərlə getdi
 dinim- imanım, Ana, Ana!
Əslində səni axtarıram,
 sənə həsrətəm,
Minbir dəva-dərdlərimin
 dərmanı Ana!
Ədalətin, böyüklüyün,
 doğrunun özü Ana!
Əzəli, əbədi sevgimin
 başı, sonu Ana!
Şərdən, xətadan, bələdan
 məni qoruyan Ana!
Nədən bircə dəfə olsun mənə
 səndən sonra...
Necə yaşayacağımı,
 söyləmədin nədən?
Yoxsa qiymədin övladına
 acı çəkməsin,
mən onsuz da Səzdən sonra
 yaşamıram ki,
Sizli bir dünya
 arxamca mənimlə gəzir!
Bu dünyada hamı-
 hamı xoşbəxtidir Ana!
son nəfəs verərkən
 deyəcəyim ən gözəl söz
yenə Ana, Ana,
 yenə Göyçə, yenə Ata !
deyəcəyim ən gözəl,
 ən əsrarəngiz sözlər!
Qurumuş bir ağac dalı
 Vətəndə bitmişsə,

O ağac da gözəl,
 onun qurumuş budağı da,
Bax bunlara vətən deyilir,
 Vətən eşqi- sevdası deyilir.
Bu gözəlliklərə bəzək vuran
 - naxış tökən
İnsanın həmişəyaşar sevgisi,
 bir Ata- Ana sevgisi!
Ah, həsrətin adı da acıdır,
 dadı da...qoxusu da,
Dönüşü, enişi olmayan
 bir yoldur həsrət,
əlin yetməyən,
 ünün çatmayan bir yol...
O yol ki,
 sarı rəngli boz- isti çöllərdir,
Mavi gözləri
 ayrılıqlara tuş edəndir həsrət...

 Ana itkisinin 11-ci ildönümü.

Kars qalası önündə...

Bəzən səfərlər edək,
yeni yurdlar, məkanlar,
Yeni insanlar görmək,
Yeni dostlar qazanmaq,
Öz ev ,ocağımızı
daha da sevmək üçün!
Yenidən yurdumuza
daha da bağlanmaq üçün!
Minillikdən boylanan
Kars qalasını görmək,
Oradan dünyaya,
öz ocaqlarına baxmaq
Atatürkün izini
o yerlərdə görmək,
Türkün cəngavər ruhunu
anmaq,duymaq,
Tanrının gözəl şansı,
qisməti deyək
Nə gözəl qismət,
nə gözəl şans deyək!

Noyabr 2017.

Ah, GÖYÇƏM...

Göyçə daşın nə yaman ağırmiş,
Nadürüslərin başına düşmüş,
Mərd oğulların qolu bağlı qul,
Səni sevənlər nə çox, əlacsız...
Şərəfsizlik yolu açıq imiş,
Dünya özü boyda dərdmiş, ağrı imiş,
Göy türkün tarixi yatır səndə,
Məram türkün ayaq izlərini,
tarixini silmək imiş,
Səhlsumbatlar hələ də oyaqdır,
içimizdəki bir parası,
Səhlsumbatlara arxa imiş, dayaq imiş...
Türkün düşməni yoxdur,
türk adının düşməni var!
Xaç- hilal mübarizəsidir
gedən müharibələr!
Müsəlman deyil,
türk- müsəlman dünyasıdır hədəf!
Türk tarixdə hər zaman cahangir olub,
Yenə cahangir olacaq!
Türkün Hunu var, Göytürkü var,
Atatürkü var,
Türkün Şah İsmayılı var,
Heydər bəyi var!
Türkün kökü var, kötüyü var
min illiklərə işləmiş,
Türkü öldürə bilərsən,
məğlub edə bilməzsən

Kökünü- kötüyünü yox edə,
silə bilməzsən!
Vətəni Vətən edən onun uğrunda,
Onun şərəfi uğrunda
aparılan mübarizədir...
Oğul- qızların sənin üçün
qan- yaş tökür Göyçə,
Bəs Sən, Göyçə
bu günahkar bəndələrini
bağışlaya biləcəksənmi!?

12.03.18.

GÖYÇƏ çərşənbəsi

30 ildir Göyçə səmtə baxırıq. Bizlərə elə gəlir ki, oralar neçə vardisa, yenə öylədir. Gecələr Göyçəli oluruq, gündüzlər buralı. Nə haya yetənimiz var, nə haraya yetənimiz. Kimlərik bizlər? Nəradən gəlib nəyə gedirik. Nə talesiz bir həyat... Nə cəfakəş qismət, doğurdanmı bizlərin ki, dərdən- ələmdən gəlib!? 30 ildir Göyçəni düşünə- düşünə gəlib bu günlərə çıxdıq...

İlinaxrı, yeddilöyün deyilir bizlərdə,
Dağların qarlı, bahar ətri var havasında,
Danaqıran yazın ilk tərənnümçüsü idi,
Göyçənin baca- bacası, lopa atılması,
Özgə bir aləm, bir tamaşa idin Göyçə..
Bir canlanma, bir həyacan, bir yeni gün,
Qohum- əqraba bir- birlərin qapısını açar,
Bayramlaşma, xoş gəldin yeni ruzi, bərəkət,
Əski inanclar minilliklərdən yol gəlirdi,
İnsanlıq içində kök min illiyə enirdi,
Dünya yaranandan türk yeniyə yol gəlirdi...
Türk gəldiyi yol ruha, qana hopmuşdu artıq!
Qədir əmim, Niftalı əmim, Qəndab mamam,
Boyalı yumurtalar xəbər verirdi Novruzdan,
Göyçədə bayram plovundan bircə qaşiq yemək,
Yeddilöyün axşamı, qapı- baca pusması,
Qız- gəlinlərin duzlu kökə bişirməsi, sulaşması...
Yuxudamı gördük yoxsa, yoxsa Göyçə səni?
Birdə nə vaxt, nə vaxt yenidən görərik səni!?
Ümid yuxularamı qaldı,
xəyallaramı Göyçə...

Ata-Ana məzarı önündə...

Aləm, dünya burada sükuta bürünüb,
Ara- bir quşların hündürdən oxuması,
Ara- bir uzaqlardan gələn dəniz uğultusu,
Şosse yollarından keçən maşınların iniltisi,
Burada- bu məkanda saatlar işləmir,
Zaman dayanıb, baxışlar bir nöqtədə donub,
Dünən deyən- gülən, yaradan quranlar,
Bir gün sonra nə tez daşa döndülər?
Nə tez yaddan çıxıb, nə tez unuduldular?!.
Onlar yaddan çıxmədilər, vay o günə,
Bu gün yaşayanlar yaddan çıxdılar...
Onlar cığır deyil, yol açdılar,
Düzgünlük, dürüstlük- kişilik yolu!

M. İ.

VƏTƏN YANGISI...

*Eldən ayrı qəbir, gor da qəribdi...Z. Yaqub.
Mənim Qibləm Goyçədir- Mən.*

İçimdəki yangı həsrət yangısı,
Ana- ata yangısı,
İçimdəki yangı Vətən yangısı,
Göyçə yangısı,
Bir Vətən, yurd, ocaq, –
Göyçə aşıqiyəm mən,
Aşıqlıyım sonda həsrət, nisgil,
dərd- ələm oldu...
Mənə qalan bolluca qucaqladığım
kədər oldu!
Nə o dağları unuda bildim,
nə Göyçə gölünü,
Nə o ocaqları, nə Ata- Anamı,
keçmiş təqib etdi,,
Bu günlə yaşa, bax sabaha,
düşünmə dünəni,
Unut dedikcə, nisgilim,
ahım içimə çökdü,
Köküm- kötüyüm o yerlərdə,
səndə qalmış Göyçə,
İçimdən səni necə silim,
necə düşünməyim?..
Sənsiz necə gülümsəyim,
sənsiz necə xoşbəxt olum?

Göyçəli düşüncələrdən balaca bir duyğu. Mart 2018.

ÜRƏYİMİZƏ SU SƏPƏR QƏLƏBƏ!

... Anam yatmışdı, özü də əbədi,
Dedim saz çalın oyanacaq,
“Ruhani”, “Yanıq Kərəmi”,
“Göyçə gözəlləməsi”,
nə olur- olsun,
sazın sehri onu oyadacaq,
sazın sevgisi onu
əbədi yuxusundan ayıldacaq,
Nə saz çalındı,
nə də Anam oyandı?!
İçimə düşən o saz atəşi-
Vətən atəşi idi ,
Nə vaxt o son məkana getsəm,
o calınan sazlar,
Mənim gözümdən axan yaşlardır
Vətən yaşları!
Yurd, Ata-Ana həsrətli,
bacı duyğulu ayrılıq,
“Baş Sarıtel” mənə Göyçə dağlarının
əngin səmasından,
Hicran həsrətli torpağından,
daşından, suyundan,
Ya da ki, könül- qəlb sirdaşlarından,
saf dostluqlardan,
Lakin sonda acı- acı ayrılıqlardan
xəbər verirsen!...
“Məndən Göyçəyə yetirin salam”-
yox, bu dərd,

Bu acı, bu ağrı,
göndərilən salamlarla bitməyəcək!
Torpaq, yurd, Vətən acısı-
dərdlərin ən acısı!...
Qələbə istər bu acılar
nəhayətdə, **QƏLƏBƏ!**
Ağrı- acılarımıza, içimizə
su səpər **QƏLƏBƏ!**

31. 03. 18.

ƏSİR SEVDALAR...

Başlanmamış bir Göyçə sevdası
Əsir düşmüş Göyçədə qaldı...
Məni sevənlər çox idi,
Mənim üçünsə heç fərqi yox idi...
Dünya gözlərimdə al- yaşıl rəngdə,
Dünya gözlərimdə qızılgül rəngində,
Arzular qanadında elə hey gülümsəyirdim,
Bir su pərisi timsalında,
Gənclik adlı gözəllik sorağında...
Ürək arzularla dolu,
sağ- sola rənglər paylayırdım!
Bəxtəvər kəlməsini nə çox eşitdim ALLAH,
Bəxtə var olmaqdan,sa,
bəxti kəm oldum,
Gözəlliyim, aqlım, düşüncəm
Paxıllara, qısqanclara tuş gəldi!...
Gülüş, nəşə dolu qəlbimə
xəbislər zərbələr vurdu...
Lakin nə etsələr, ALLAHdan gələn
Həyat eşqim ölmədi!
Nədən ki, qoruyucum ALLAH özü idi!
“Xoşbəxt o kəsdir ki,
ürəyində sevinc var”-
- bax, ürəkdəki ölməyən
o sevinc yaşatdı məni!
Qalibiyət isə,
gəl buna tanrı qisməti deyək
Nə qədər çabalasan da, vurnuxsan da
Cırmaq- cırmaq “yaşamaq” oldu,

Əgər buna “qalibiyət” deyilərsə...
Məni bu gün düşündürən
nə əsir sevdalar,
Nə gözəlliklər, nə nəşə dolu həyatlar,
Mənim dərdim
əsir alınmış Vətən torpaqları,
Əsir Qarabağ,
intişamı alınmayan Xocalı...
əsir Göyçəm, əsir Göyçəyim,
əsir Göy Çiçəyim...
Göy Çiçəyi bir daha
görə bilməmək qorxusu...

22.04.18. Bakı ş.

DAHA NƏLƏRƏ YANACAQDIM KI?

Nə sönən ocaqlara yandım,
nə ötüb itənlərə...
Havayı keçib gedən
ömrümə yandım,
Bir pisliklər uğruna
xərclədiyim
Puç olub gedən
ömrümə yandım,
Əlimə su tökməyə
yaramayanlara,
Yerişindən, duruşundan
çirkab yağanlara
Verilən tale, qismətə,
şansa yandım...!
Dana nələrə, nələrə
yanacaqdım ki!?
Dünyaya meydan oxuyaraq
gözəl gəldim,
Tanrının gözəl verdiyi
övladlarımda belə,
Tale- qisməti əsirgədin nədən!?
Daha nələrə, nələrə
yanacaqdım ki!?
Əyri qıçlara düz dedin,
yekə burunlara nəcib
Keçəl başları
imic-mod hesab etdin,
Daha nəyinə inanacaqdım,
nəyinə dünya?

Daha nəyinə yanacaqdım ki, dünya!?
Məni atəşə- oda
qalaya- qalaya yaşatdın,
Odlara atdın da,
tərk etdin də dünya!...
Heyif qədri bilinməyən ömürlərə,
əməyi heç olanlara,
Sonu kül olan,
qisməti puç olanlara dünya,
Namərd dünya, namərd,
çirkinə gözəl dedin dünya,
Tanrı gözəlliyi,
ilahi qüdrəti məhv edən dünya!?
Namərdşən dünya,
mərdi namərdə qul edən dünya...
Daha nəyinə yanacaq,
nəyinə inanacaqdım dünya!..

23. 04. 18.

QIZIM LAMİYƏ MÜƏLLİMƏYƏ

**“Dünya özü boyda eviniz,
Özü boyda uğur olsun”.**

Dünya sənə özü boyda uğur olsun,
Yolların gül- çiçəkli nur olsun,
Tanrı özü sənə qismət payın versin!
Hər addımın dünya boyda nağıl olsun!
Sonu xoş bitən şirin nağıllara bənza,
Dünya sənin evin, evin dolu bərəkət olsun!
Bir gün qızım mən sizlə olmaya bilərəm,
Göy üzündən belə sizə havadar, dayağam!

Sən dünyaya gələn gün mən də doğuldum,
Sənin gəlişinə - güllüşünə alqışlar dedim,
Uğur gətirdin həyatımıza, uğurum mənim!
Nəhayətdə öz evin- eşiyin olsun!

Gözəl Lamiyəm, Fəridimə dost- dayaq ol!
Bacı- qardaş şirin bir nağıl ol,
Böyük qapıları açan balaca açar OL!
Dünya boyda uğur ol, var- OL!

Ürəyin böyük, xeyirxahlığın bol,
Mərdliyin, düzlüyün saya- hesaba gəlməz
Əvəzini qoy Uca Yaradan özü versin,
Arzuların boy atıb uca-uca dağ olsun!

Göyçənin saf navasının, suyunun,
Paklığının, nur çeşməsinə daşıyanım,
Fəridim, Lamiyəm, düzlük- dürütlüyünüz,
Önünüzə açılan geniş qapılar olsun!

10. 05. 18. Bakı. ş.

Demə insanın xoşbəxt oması üçün çox az amil lazımdır...

Səhərlər çay içmənin ləzzəti bir ayırı,
Birçə bu dad qalib ağzımda...
Qalan bütün xoş dadları, xoş qoxuları
Hamısını bir anda itirdim...

Qorxum o ki, bir gün səhər çayının
Ləzzətini, tamını, da unuda bilərəm!
Demək o anda hiss, duyğularım
Bütün mənə yaxın xoş qoxularım,

Göyçədə yaşamış və orada qalmış,
Gözə, qulağa xoş gələn ətir və qoxular,
Artıq heç demə, heç nə demədən
Göyçədə yaşanan hamısı,
hamısı Göyçədə qalmış!

“ Göyçə nəfəsli duyğular” .27.06.18.

SEZEN Aksuyu dinlərkən...

Səni dinlərkən yenidən doğuluram sanki...
İtirməkdən qorxuram...

Sən sevgi,məhəbbət nəğmələri oxuyursan,
Atəşin hissələrdən, duyğulardan danışırsan...
Sevgilərdən- xəyanətlərdən söz açırsan!
Sənin qızıl rəngli səsin, duruşun, baxışın,
Yaşamaq yanğısı verən sözlərin nə gözəl,
Mən Vətəndə Vətənsizlik acısı çəkirəm,
Ocağımın düşmən tapdağında qəhr olmasından,
Əzilməsindən, əsir alınmasından qəhərlənirəm...

Qoca dağın nərgiz- bənövşə ətrindən duyğulanıram,
Səsindəki qızılı rəng- qızıl xətt, xoş nəfəsin,
Mənə Göyçə laylası kimi şirin gəlir, xoş gəlir!
Mənə yurdumu bir daha, bir daha xatırladır!
Səsindəki həsrət məni qarış- qarış
Qafqaz sıra dağlarını gözdirir demə,
Bir Vətənsizlik, bir Ata- Anasızlıq,
Yox, demə kimsəsizlik, bir yiyəsizlik,

Bu ruh, bu qorxu mənə nə qədər də tanış
Vətən itkisi- qorxu, Ata-Ana itkisi bir qorxu!
Qaz pulu, işıq pulu, su pulu- bu da bir qorxu,
Daha bəsdir, yoruldu bu qorxulardan...

İnsan insancasına yaşamaq deyir Sezen Xanım,
İnsan insan kimi sevməli deyir Sezen Xanım,
Cəzasızlıq cinayət törədir, xəyanət cəzalansın!
Pislik dəyirmanı sussuz qalsın deyir Sezen Xanım!

11. 07. 18.

SADƏCƏ YAŞAMAQ İSTƏYİRƏM!

Çıxıb getmək istəyirəm
sadəcə getmək yox,
Nəinki izim- tozum
heç belə qalmasın,
Yaddaşlardan belə silinmək,
itmək istərəm,
Yaddaşımdan bir çoxlarını
silmək istərəm!
Adım, kimliyim unudulsun,
Nə xatırlanım,
nə xatırlayım,
Bəlkə, o zaman
xoşbəxt olaram!
İtimlə, pişiyimlə,
həyət- bacamla,
Gül- çiçəklərimlə
sadəcə baş- başa qalaram...
Sadəcə və sadəcə
yaşamaq istərəm!
Qapımı qoy ancaq
xeyirxahlıq üçün döysünlər.
Qapımı Göyçə,
Ata-Anam adı ilə döysünlər!

11. 07. 18.

BİZLƏRİ SƏN QORU ALLAH!...

Səbir daşı da bir gün çat verir...
“Mənim bədnəzərdən xəbərim yox,
Özün- özünü qoru dedi ALLAH”

Mənim ümüdim- pənahım
sənsən gözəl ALLAH,
Pisdən, mərdimazardan
bizləri özün qoru...
İçim özümü yandırdı, çölüm özgələri,
Verdiyın qismətlərdən
bizə də ver ALLAH!
Ahım göylərə yüksəldi,
“əysim” nə tüstülü
Gözlərim yollarda,
qulağım səsdə,
Yollar yenə tozlu,
yenə bir qaraltı yox,
Qulaqlar səssizlikdən batdı,
Cırcırma səsinə belə səs dedim,
sis dedim.
Hər yanım səbr, səbr dedi,
Səbrin də bir sonu var,
yaratdığıın insan bu,
İçi- çölü üsyən dolu bu,
həyat- yaşamaq dolu bu!...
ALLAHın səbri də qırx il dedi Yaradan,
Otuz, otuz qocaman il
keçdi aradan...səbr elə,
“Dilbər öldü ey Nəsimi, səbr elə, qılma fəğan,
Mən bu gün səbr etsəm, dəxi fəğanı neylərəm”...

Bu qapı...

Nə qədər dəmir qapılı olsan da,
bir gün taxta qapıya yönün düşə bilər.

Bu qapı bir gün döyüləcək,
Bilirəm, nə vaxtsa...döyüləcək,
Nə Atam döyəcək bu qapını,
Nə də Anam döyəcək,
Nə də ki, bacım döyəcək...
Lakin bu qapı döyüləcək,
Bir gün döyüləcək...
Ata- Anam adı ilə döyüləcək,
Göyçə adı ilə döyüləcək!
Bax bunu lap yəqin bilirəm!
Bu qapı bir gün döyüləcək...
Bu qapı bir gün açılacaq...!

07. 10. 18. Bakı ş.

SEVGİ şeirləri yazammıram...

“Nədən sevgi şeirləri yazmırsan”...

Mən əsir düşmüş Vətənimdən yazıram,
Vətən həsrətli Ata-Anamdan yazıram,
Qübar gedən vəfali bacımdan yazıram...
Daha sevgi şeirlərinə yermi qaldı?..

Mənim sevgilərimin üstünə nə qədər,
Nə qədər, nə qədər qara nöqtələr düşdü...
Pıçıltıyla ah Vətən, Atam-Anam dedim...
Küsmüş Göyçə üzümə nə küskün baxdı...

Vətəndə Vətənsizlik çəkmək necə ağır,
Tab gətir ürəyim, əgər bacarırsan?!...
Bir gün Vətən Göyçə, Ata-Ana sevdalı,
Bir Göyçə qızı da küsüb, küsüb gedəcək...

SEVGİ ŞEİRLƏRİNƏ YERMİ QALDI...

Xocalı qan- yaş tökür,
Şuşa yağılar əlində,
Göyçə nə küsgün baxır,
Daha sevgi şeirlərinə yermi qaldı!?!...
Qarabağ qanıçən düşmənlər tapdağında
Qız- gəlinlər əsir- yesir gedir...
Körpə balalar süngüdə doğranır...
Daha sevgi şeirlərinə yermi qaldı!?
İnsan kimsəsizliyin cələsində...
Harın toxlar qarın otarır...
Erməni körpəyi “kral” olmuş?
Daha sevgi şeirlərinə yermi qaldı!?
Qarabağı, Xocalını görən ağladı,
Laçında laçın oğlanlar ağladı,
Qisas yolunu
torpağa baş qoyanlar ağladı...
Daha sevgi şeirlərinə yermi qaldı?

LEYLƏK YOLU...

Bir leylək yolu- Vətən yolu

Bir yol gözləyirəm, leylək yolu...

İllər öncə

bağlanan qapılar açılsın

illər öncə

bu yol Göyçədən keçdi...

İllər keçdi,

Göyçədən köç edən leyləklər

Nədən ki, bir daha geri dönmədi...

Leyləklərə

xəşbəxtlik carcısı deyiblər,

İnanmaq istədim

leyləklər bir gün geri döner,

Vətən həsrətli insanlar

nə vaxt döner?...

Azərbaycan- Vətən uğruna bir quş olam,

Sənə doyunca baxar,

səmənda süzərəm Göyçə,

Atam- Anam geri dönərmə bilməm?..

Bir talesizlik nağılı,

ocaq- yurd nağılı...

Ancaq sənə dönəcəyəm,

dönəcəyəm Göyçə,

“Gözlə məni, günün birində

geri sənə dönəcəyəm,

- Ya ruhən, ya fizikən-

bir leylək yolu, Vətən yolu!

30 ildir bu düşüncələrlə yaşayırdıq...

BU VƏTƏN VAR!

Sən çağırısan gələrəm mən,

Eybi yoxdur ölərəm mən,

Sən yaşa Azərbaycan

Sən yaşa...-F. İbrahimi.

Mənəviyyat, insanlıq deyə danışan,

Ürfandan, musiqidən söhbət açanlar...

Könül- qəlb, eşq atəşində yananlar,

Demə ki, “cibiniz” əzəl, əzəl imiş

Vətən də, torpaq da, birlik, bərabərlik

Sizlər üçün bir xəzəl, xəzəl heç imiş...

Ancaq bilin, Vətən adlı diyar da var,

Bu Vətən daşı uğruna ölən də var!

Bütün yaxşılara...

**Xeyir və yaxşılıqlar əslində Allaha
ən gözəl bağlantıdır- M. C. Rumi.**

Haray,
qoruyun bütün yaxşıları,
Qorumuş olarsınız yaxşılıqları,
Dələduzdan, pisdən,
yalandan uzaq,
Havadar olun yaxşılara,
Sahib durarsınız yaxşılıqlara,
Hər nə qədər Xaliq varsa,
balıq da var...
Balığın bilmədiyini bilən,
Bir Xaliq də var!

Göydən saman düşdü...

Göydən saman düşdü,
Zaman düşdü dedilər,
Ala gözdən bir damla düşdü,
Nə saman düşdü,
nə zaman düşdü...
Gözdən axan damla
ürəkdən düşdü!...

.....
İnsan olmaq da bir dərd,
Anlamaq da bir dərd,
Ha yana dönsən dərd elə dərd,
Dərldərdən qurtulmaq da bir dərd,
Dərldər özü də bir zülümdü,
Zülüm özü elə bir ölümdü...

.....
Zaman bizi baş- başa vurdu,
Başımızı daşlara vurdu,
Bizlərin nə günahı ki,
Vətən əsir düşdü,
Füsrət namərdə düşdü...

Qar yağır,
Qar ağ, bəxtimiz qara
Taleyimiz nəhs...
Bağ qara,
...Qarabağ...

ƏLİMİN duzu yox...

Çörəyimin duzu yox, bəxtimin özü yox,
Sözümün kəsəri yox, sən bilən məsləhət İlahi!
Vaxtı ilə inandım taleyə, çörəyimin duzuna,
Bəxtimin yeyinliyinə, sözümün kəsərinə,

Şeytana papişi tərs geyindirənlər,
Qeybət də, fırlıdaq da ilkin olanlar,
Dünyanı baş- ayaq fırladanlar,
Sən bilən məsləhətədi, məsləhət İlahi

.....

Bu həyat , acısıyla, şiriniylə,
Bölüşmək şərt,
Bir- birinə borcun da var, vəzifən də,
Paylaşmaq şərt,
Dərdi belə tək çəkəməzsən,
Bir- birinə dayaq olman şərt.

.....

Biri vardı, biri yoxdu,
Göyçədə hər şey vardı,
Yox kəlməsi "yox" idi;
Tanrının belə sevdiyi,
Vardı, vardı...
ALLAH belə
Yoxdan bezardı...

GÖZLƏRİN GÖZƏL DEDİLƏR...

Acısı çox olanın gülüşü gözəl olar-
Türk aforizmi.

Gözlərin gözəl dedilər,
İtirdiklərim, itkinlərim...
Gözlərimə çökmüş, ürəyimə enmiş,
Gözlərin gözəl dedilər,
Ordakı acını, kədəri görəmədilər,
Ürəyin böyük dedilər,
Ürəkdəki ağrını duymadılar,
Gözləri eynəklə qapat,
Kədərini görüb sevinməsinlər...
Ürək...ürəyi gizlədə bilməzsən,
İstəsən belə...
Hər zaman insanlıqla döyünmüş,
Ürəyə gedən yolları bağla...
Bağla ki, ürəkdəki qubarı görməsinlər...
Görüb də sevinməsinlər...
Eh, bu mərhəmətsizlər, sizdə göz hanı,
Gözü gözdən seçə,
Ürək hanı, ruhun ağrılarını duya!..
...gözlərin gözəl dedilər,
Sadəcə gözəlmi?..

22.12. 18.

BİR zamanlar...

“Ot kökü üstə bitər, əsli nə isə”.

Bir zamanlar inanmışdım,
İnsanlara, insanlığa...
Sadələvh uşaqlar məsum gülər,
Uşaq kimi inanırdım,
Yoxsamı bilməm, aldanırdım,
aldana- aldana öyrəndim...
Şərəfsizlik, xəyanətlər gördüm,
Bu nədir, bəşəriyyət yaranandan
Yol gəlmiş satqınlığa, paxıllığa,
Artıq insan insanın inkarı olmuş...
Paxıllıq, xəbislik-bunlar nə demək?
Pisdən, şərdən ALLAHda bezar,
Habil- Qabil dünyası dediyin,
Yoxsa Hörmüz- Əhrimənmi...
Ancaq inanın yenə də öyrənməmişəm,
Yenə də sadə, yenə səmimi...
Yenə də zərif, yenə də humanist...

M, İ.

VƏTƏN sevdası...

“Qərib ürəyində bir səs uyuyur
Vətən yaddan çıxmır,
Vətən unudulmur- M. Araz”.

Ən uca sevdalardan uca Vətən sevdası,
Nə Leyli-Məcnun, Tahir-Zöhrə, nə Əsli-Kərəm,
İlahi bir eşqdir, amaldır Vətən sevdası...
Yalanmış bütün məhəbbət, eşqlər, sevdalar,

Ondan ucası yox, ondan daha uca Tanrı...
Tanrı sevdası olan yerdə Vətən sevdası!
Bir əqidə, bir amal Ana-Vətən sevdası!
Ana sevdası qədər güclü Vətən sevdası!

İçimizdə bir acı, bir ağrı, bir göynərti,
Bölünmüş, paralanmış, yaralanmış Vətən,
Ala gözlərdən süzülən yaşlara döndü
Sevdalar unuduldu, vətən sevdasından qeyri.!

GÖZLƏ məni...

“Günün birində Sənə dönəcəyim şübhəzizdir”

Mən gözlədiyim kimi səni
səndə gözlə məni...

Günün birində
sənə dönəcəyim şübhəsiz,

Ya ruhən, ya fizikən
sənə, sənə dönəcəyəm!

Ruhum səmələrində şahin tək
süzər, süzər,

Dağlarını gəzər,
dənizimə enər Göyçə,

Sonda Ata- Ana ocağına
dönər Göyçə...

Nəhayətində bir ovuc
torpağa dönüb,

Ata-Anam yatan yerə...
dönərəm,

Onların ayaqları altına
səpilləm Göyçə

Son istəyim,
məni Ata-Anamın yanında,

Onların ayaqları altında
basdırın!

O məkanda
təsəllim bol olar,

Ata- Anamdan gələn Göyçə ətri...
Sonda məni

hüzura qovuşdurar!..

M. İ. Dekabr. 2018.

Gədəlar “bəy” olmuş,

yazıqlar başına bəy babalar...

Nökər- qulluqçuların, bəy, xan adlanır,
Küllər başına

bu dünyanın, bu dünyanın!

Yerindən qalxan gədə-

xan, bəy, əsilzadə

Sonradan görmə

nə yaman, nə yaman olur...

“Gədədan bəy olmaz,

Lənət əsilsiniz soy- kökünə”,(1)

Dünya gədəlar əlində

bir sipər olmuş,

Bir- birilə didişir,

bir- birilə yarışır,

Görməmişlik yaman dərd,

yaman ağrı imiş

Ən böyük dərd,

elə ən böyük bəla imiş

”Baba, dünya düzəlmir ki,

düzəlmir baba”(2)

O üzdəndir dünya gülmür ki,

gülmür!..

Yanvar 2019.

1- Beyt A. Ələsgərə aiddir.

2- M. Araza aiddir.

GÖZƏLLİK ALLAH vergisi!

Ha süslən, ha püslən, ha bəzən,
Ha geyin, ha düzlən, ha tuşlan,
Tanrı verən gözəllik yoxsa!
Saçların yoxsa “qaynaq” elə,
Qaşların yoxsa “tatu” elə,
Nə fərqi, elə, elə, elə!
Allah verən gözəllik yoxsa...

Al geyin, şal geyin, sal geyin,
Tanrı verən al- şalın yoxsa...
Alın yox, şalın yox, başın yox,
Əvəzində pulun-paran çox,
Dünya çoxdan çoxa fırlanır...
İncə belin yoxsa nə fərqi,
Paran çox, pulun çox düzələr...

Ha süslən, ha püslən, ha bəzən,
Tanrı verən zər- ziban yoxsa,
Gözəllik bir ALLAH vergisi,
Qızıl baxtın, qızıl taxtın var,
ALLAH verən o nurun yoxsa...

Sən gözəl, gözəl olamazsan,
O, Tanrı verən, ALLAH verən,
Süsün yoxsa, zər- ziban yoxsa,
Səxavət, verən əlin yoxsa,
Qəlb adlanan bir könlün yoxsa!

M. İ. 10. 01. 19. Bakı.

Daş ürəklər...

*Mən yalnız gəmiyəm,
Üzmək bilmirəm- M. Araz.*

“Bu dünyanın qara daşı göyərməz”,
Dünya öz işində başını salla get,
Öz axarında, öz baxarında,
Belə gəlib də, belə də gedəcək,
Minilliklər göyərər, çərx də dönər,
Qara daş göyərməz, daş göyərməz!
Ah Məmməd Araz,

ah Musa Yaqub,
Dünyanın qara daşı göyərmədi...
Qara daş göyərməz, atam göyərməz!
Göyərər duyanın ürəyinin başı...
Qara daş göyərməz, daş göyərməz!
Gözləməkdən gözlər gömgöy olar,
Göyərər “göy”ə-“yaşıl”a dönər...
Qara daş nədi,

daş ürəklər göyərməz..
Daş ürəklər gül açmaz, çiçək açmaz ...

ƏGƏR...

İçimizdə bir dərd, bir ağrı,,
Ürək ağrısı, bir köks ağrısı.
Nə yemək, nə içməkdir o ağrı,
Vətən həsrətli yurd ağrısı,
Bütün həsrətlər bitər,
Bitməz Vətən həsrətli ağrı,
O ağrı, o həsrət ancaq,
Vətənə dönəndə bitər...
Əgər dönəriksə,
əgər bitərsə...

18.01.19.

Ulu Göyçənin rəssam oğlu Əli İsmayıl Əliyevin Göyçə duyğulu yaratıcılığından nümunələr

Evimiz.
Kətan boya, 120x90, 1984

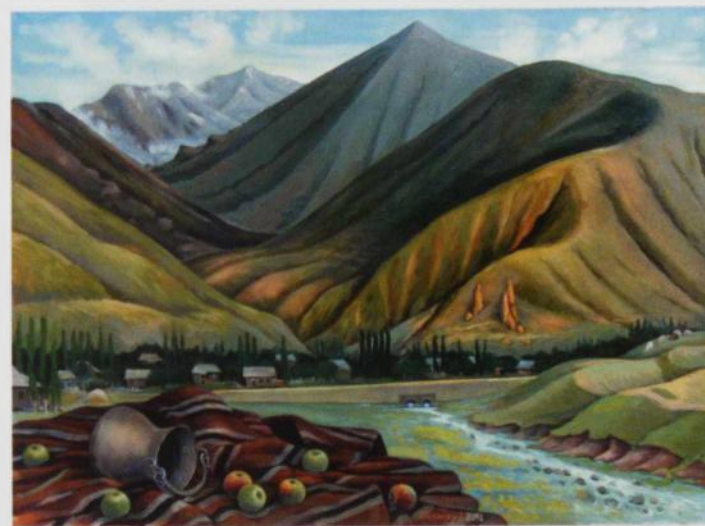
Göyçə.
Kətan boyu, 112x86, 2017

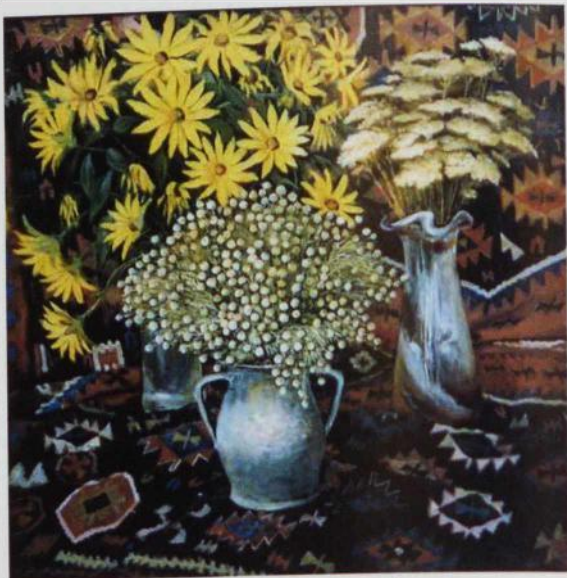
Zülmətdən doğan işıq.
Kətan y.boyu, 120x120, 2018

Qərbi Azərbaycan.
Vətən nəğməsi, kətan y.boyu, 150x120, 2018

Qocadağ.
Kətan y.boyu, 113x82, 2016

Sarı çiçəklər və üzərlik.
Kətan y.boya, 78x75, 1999

Çöl çiçəkləri - Göyçə gölü.
Kətan y.boya, 93x85, 2003

SƏNDƏ nələrim qalmadı..

*Bilirsənmi cühəla, nə etdilər Vətənə,
Nə qoydular uyuya, nə qoydular oyana...
Ə. Hüseyinzadə.*

Oh Vətən, səndə Vətənim qaldı, ruhum qaldı,
Bitməmiş o sevdam, yaşanmamış uşaqlığım,
Boy atmamış istək- arzularım, xəyallarım,
Əslində büsbütün səndə, səndə qaldı bədən...

Məndə qalan qəlbim, fizikən bir bədən, bir can,
Canlı bir ruh kimi içərimdə Göyçək Göyçə...
Zahirimdə Bakı- şəhərlə dərdləşirəm mən,
Səhər işə yollanır, axşam evə dönürəm,

Lakin, ruhum yenə səndə, sənə addımlayır,
Sənlə köks ötürür, nəfəs alır, yaşayıram...
Səni nə köksümdən, içimdən sökə bilirəm,
Dönüşü olmayan, enişi çox olan Göyçə...

Bəxti yazan, nə qara yazdın, nə acı yazdın,
Bizləri, Vətəni düşmən tapdağına verdin,
Sonradan görənlər özlərini tez "tapdılar"
"yağışlar yenə dəniz, qayalıqlara yağır"...

06.01.19. Bakı ş.

GÖYÇƏDƏ sevgilər bir ayrı...

Göyçədə sevgilər bir ayrı dürlü,
Bir ayrı aləm, bir ayrı dəsgah,
Alagözlü idi ay gözəlləri,
Safliq, təmizlik idi əməlləri...

Göyçə sevgiləri bir ayrı aləm,
Sevgiləri gözəl, sevdikləri də,
Böyük- kiçik bilir qız- gəlinləri,
Abır və həya idi ismətləri,

Görüş yerlərini çeşmələr başı,
Qıyqac idi o süzgün baxışları...
Sadıqlıq ömürlük yol yoldaşları,
Sədaqət ocağa bağlılıqları!

Göyçə sevgisi əsir-yesir getdi,
Ürəklərdə qolubağlı qul oldu...
Göyçə yaği erməniyə
“vətən” oldu?
Göyçək Göyçə sevdası, aşıqlıyı
əsir- yesir Göyçədə əsir qaldı...

M. İ. Fevral 2019.

BU dövlət bizim

Bu dövlət bizim,
bu torpaq bizim,
Bu sərvət bizim,
Bu millət bizim,
Nə torpaq bizim,
Nə sərvət bizim,
Bu millət bizim!
... ancaq bu millət bizim...
Nə qədər gec deyil ayılın,
Bu bədbəxt millət bizim...
Kəklik oğurlayan
“sar” la sülh olmaz...
ermənidən dost olmaz!..
Bu torpaq bizim,
bu sərvət bizim,
Bu dövlət bizlərin- millətin!
Sərvətimiz
Avropanı bəzəyir,
Acılarımız millətimizi,
Torpaq alqı- satqı hədəfi,
Axı bu millət bizim...
Bu torpaq bizim!
Avropanın nə vecinə,
Bu torpaq kimin,
bu millət kimin!

M. İ. 06.02.19.

MÖCÜZƏ BAŞ VERMƏDİ...

*Mənim alın yazımsa yoxuşlarda susamaq-
F. Qısakürək.
İztirab İnsanla ömürlük olur-A. İman.*

Məni çay yuxarımı axıtdın Ana...
Yoxsa çay aşağımı?
Bildiyim bu ki, çay məni apardı...
Apardı burulğanlar səltənətinə-
Tufanlı dənizlərə atdı;
O gündən bu günə
Yolunu azmış gəmi kimiyəm...
İstəsəm də, çabalasam da,
Sahilə çıxma bilmirəm,
Üzmək belə bilmirəm...
Taleyimdə tufanlarla boğuşmaq var,
O gün bu gündür
Mən sahilə çıxma bilmirəm...
Ana məni çay aşağımı axıtdın,
Yoxsa çay yuxarımı!?
Bildiyim o ki, axdım, axdım,
Bir talesizlik girdabında...
Heç nağıllardakı kimi,
Açıq qapılara tuş olmadım,
Möcüzə baş vermədi,
Heç məni tutan olmadı,
Heç məni xilas edən olmadı..!...

“İtburnu gülü”nün yazılarından.M. İ.
02. 02.19.

İTİRƏN bizlər olduq...

Sənin uğruna
xəyallar qurdum,
Sənin uğruna
yuxular gördüm...
Sənin uğruna, sənin uğruna,
elə hər şeyim...
Nə o xəyallarım
gerçəkləşdi,
Nə də yuxularım
çin-çin oldu!
Əl- ələ dünyanı
gəzə bilmədik,
Nə gülə- gülə
meydan oxuduq...
Gözəl bir sevda itirdin,
nə vecinə Dünya,
İtirən biz idik!

**Anam Süsənbər Xanımın
itkisinin 12-ci ildönümü. 08. 02.19.**

Ayrılığın adı acı,
Dadı acı, acı istiot kimi,
Acı bibər kimi...rəngi ölüm rəngi,
Sarı ölüm yuxusu!
Heç açılmayacaq bağlı qapılar kimi;
Açılmayacağımı bilə- bilə,
Gözləyirəm açılacağımı...
Gözləyirəm...
Ölənələr geri qayıtmır,
Ölənələr yalandan ölmür...
Yalan dirilərə məxsus...
Son günüməcən, ölənəcən
Gözləyirəm...
Gəlməyəcəyini bilə- bilə
Özüm də ölənəcən gözləyirəm...

M. İ.

SON DAYANACAQ...

İnsan ömrü bir yola bənzəyir,
Kim bu dayanacaqda düşəcək?
Bu yolun sonuna kim qalacaq?
Yaşam üçün gəlirik dünyaya...
Bədbəxt kim,
ya xoşbəxt kim olacaq,
Kimi udur, kimi uduzacaq?!
Yazı yazan Tanrı bilir ancaq!
Hamı yarımır, döymə sinənə,
Allah sevdiyin imtahan edir...
Pisdən, şərdən o Allahda bezar,
Sinənə döymə, bir məşhər də var,
Əvvəl, son cinayət cəzalanır...
Qadir Allah "görən və duyandır"
"Daşı tərəziyə düz salandır"
Yolun sonu bilinmir
kim düşəcək,
Kim bu yolun sonuna qalacaq?...
Kim düşər, kim qalar,sonda deyər
Nəhayətində,
Mən də yaşadım!

MÜBARİZ YOLU!

**Azərbaycanın Milli Qəhrəman Mübariz
İbrahimov. Ruhun şad olsun!**

Yuxu olan sevgilər,
Yuxuyamı döndülər?
Yatıb yuxuyamı qaldıq...
Ayılında gec idi artıq;
Sevdiyini sarlar apardı,
Torpağını yağılar;
Həyatın bu zaman qapandı...
Qapanan qapılar,
Bir də nə vaxt açılar?
İntiqamın nə zaman alınar?
Yatmaqla, yuxulamaqla,
İntiqam alınmır!
Yatağan kimsələrdən
Tanrı da bezar
Ayaqlar üstünə qalxmalı,
Mübariz yolunu qəlbinə,(1)
Sinənə qazmalı!
Müqəddəs kitabında yazılıb,
“Düşməninədən al intiqam”
Bax o gün ürəklərimiz gülər,
Ürəyimizə su səpilər...
Bax o gün..
. Oğuz kağanın ruhu gülər,
Bax o gün...
Xocalı hüzurə qovuşar!
Bax o gün..
.o gün daha sənə zaval olmaz!

“YANIQ KƏRƏM” kimin ahıydın...

“Yanıq Kərəmi” kimin ahıydın,
Göyçəninmi, Xocalınınmi,
Yoxsa İnsanlığınmi?...
“Yanıq Kərəmi” türkün ruhu yatır səndə,
Türkün ruhu yanır səndə...
Kərəminmi ahısan, Əslininmi?
Yoxsa söndürülmüş
türk ocaqlarınınmi?
“Yanıq Kərəmi” səndə günah yox,
Səni toylarda çalıb süzdülər,
Dərdlər,
göz yaşları üstünə düzdülər!
Güldülər, oynadılar, güldülər
Ürəkdəki acımızı tapdadılar,
Yurd, torpaq övliyalar məskəni...
Torpaq üstündə
çirkinlik saxlamır,
Pislər oduna yaxşılar da yandılar!
“Yanıq Kərəmi” elə yandırma,
Onsuz da yanmışıq...
Kül altında qalıb közlərin,
Yel vurur,
yenə yanarıq...
Köz yanğısı bir ayrı yaman olür!

**M. İ. İstədim tarix qoyam. Gözümü
açandan bu milləti yana-yana yaşayan gördüm.**

12 ildir yol gəlirəm Anamsız...

9 ildir Atamsız, 30 ildir Göyçəsiz...
Ata- Anam geri dönərmi, bilməm?
Ancaq Göyçəyə dönəcəyimə,
Torpağıma sarılacağıma,
Dizlər üstə çöküb hönkür- hönkür
Ağlayacağıma,
Sonda bəlkə də oralarda
əbədilik qalacağıma
İnamıram!

DÖZƏMMİRƏM VƏTƏNSİZLİYƏ...

Qəlbimdə bir boşluq var,
O boşluq gördüyüm acılarımı,
Yoxsa acılıqlarımı boşluğu?!
Bəlkə də zəmanə insanından,
Xəyanət, satqınlıqlar,
Paxıllıqlar boşluğu!
İçimdə bir fırtına, bir üsyan...
Vətənimə dönmək istəyi,
Ata- Ana ocağına,
O ocağa ki,
xəyanət görmədim o ocaqda...
İçimdə bir boşluq var...
Vətən boşluğu...
Yeri heç nəylə dolmayan boşluq!
Elə bil ki,
içimdə hər şey ölüb,
Elə bil ki,
İçimdə dünya bölünüb!
Qalmışam yerlə- göy arasında,
Bu boşluq məni sarsıdır,
Bu boşluq məni yorur...
Mənə yaşamaq gücü ver ALLAH,
Güc ver, intiqamımı alım...
Güc ver haqsızlığa, ədalətsizliyə,
Tab gətirim ALLAH!
Hər sarsıntıya dözərəm ALLAH,
Dözəmmirəm Vətənsizliyə,
Dözəmmirəm Vətənsizlik boşluğuna!

Türkə yaraşır Qələbə və Alqış!

Sən Göyçə dağlarının sədasısan

“Yanıq Kərəmi”,

İnsanlığın, o torpağın ahısan

“Yanıq Kərəmi”.

Səni duyar Türkün ruhu,

Səni yadlar duya bilməz!

Minilliklərdən gələn sarsıntı

hər pərdəndə,

“Yandı Kərəm”,

“Yandı Kərəm”nidası!

Kərəmin ahı göylərə yüksəldi,

Xan oğlunu yandıran məkrə bax...

Burda da erməni hiyləsi,

qara keşiş barmağı,

Babəki satan səhlsumbatlar,

İçimizdə hələ də var,

Hələ də içimizdə

dolaşan dolaşalar...

Ayrılmadı bu millət,

Müşfiq, Cavidləri güllələyən,

Erməni xəyanəti

min illərdir yol gəlir,

erməni xalq deyil,

erməni millət deyil...

erməni kəlməsi xainlik,

satqınlığa gedən qoldur.

Ayıq olun, millət ayıq!

Erməniylə nə sülh,

nə barışıq

Türkə yaraşır,

Qələbə və Alqış!

....

Dünya qoca, uzun ağ saçlı

Dişləri tökülmüş, saçları kirli,

Mənəviyyat çirklənmiş, qəlb yox,

Gələni- gedəni yola salır,

Bəs heç demirsənmi,

Dələduzlar bir gün səni də,

Yola salar?

....

Niyə məni dandınız...

Düz aynalarda

əyri görünən üzdünüz!

Düzü görmək,

Vicdanınızı sızlatdımı?

Olmayan bir dəyər,

Necə sızlaya bilər?!

Yağış yağır,
bir hüzn, sükut, göz yaşı,
Dərdli qəlbdən
axan göz yaşı...
Yağış təmiz qəlb,
göz gözəlliyi,
Bulud kimi dolan ürəklərdən
axar göz yaşı...
İçinə atma,
tökmə bu acılarını,
Ağla ki, desinlər
yağışlar yağır!

24. 11. 18.

Qoca bir ömrü
bir heçə xərcləmək,
Özü bir faciə, özü bir dram...
Gözləri qapalı
yaşama bilərək,
Çirkinliyi görməzdən gəlmə
bilərək...
Bir qədərbilməzə
rast gəlmə,
Yolunu kəsənə
rast gəlmə...
Paxıla, xəbisə rast gəlmə
Nə qədər görməzdən
gəlirsən gəl
Bir çörək itirənə
rast gəlmə!

30. 03. 19.

“İTBURNU GÜLÜ”...

...GÖYÇƏ ƏTRİ

Göyçə dedim, Atam- Anam dedim,
Üz- gözümü fərəh bürüdü,
Üz-gözümdən bəxtəvərlik yağdı!
...Mən Göyçə aşıqiyəm,
Aşıqliyimin sonu nisgil oldu...

“Bal ətri verir Vətən ətri- S. Tahir”. O ki, ola Göyçək Göyçə ətri! Dağları, kəndləri, yolları, yamacları, zəmiləri, meşələri, mavigözlü Göyçə dənizi! Bəli bizlər üçün Göyçə gölü dəniz idi. Ən iri dənizlərdən daha iri idi, daha gözəl idi. Göyçənin üz bəüz baxan tayı Ağmığan dağları idi. Və qulaqlarımda nənəm- Məsmə Mamamızın səsi cingildiyir;- A bala asta danışın, səsiniz o taya Ala Osmannıya yetişdi! Ağmığana- Hacı Muğannıya yetişdi!

Bu səslər, bu sədalar içimdə səslənməkdə və mənim kimi minləri Vətən Göyçəyə sarı çəkməkdədir. Nə etməli, “Mənim gözlərim yatar, amma qəlbim yatmaz- Rumi”.

Vətən, Ata- Ana və övlad sevgisindən doğan dəyərlər, bundan gözəli varmı, ola bilərmə? Bundan gözəli olmur. Vətən, Ata- Ana sevgisinə söykənən tarix özü bəşər tarixinin əsası deyilmə! Hər bir dəyər özü insan amilinə söykənmişdir. Bu gündə söykənir sabah da, yarın da! Çünki, insanlıq varsa, dünya yaşayacaq, bərqərar olacaq!

Vətən dərdi- Göyçə dərdi, Qarabağ- Xocalı faciəsi! Vətənsizlik- ömrü boyu doğulduğun, kökünün- kötüyünün uzandığı,

dərinlərə işlədiyi məkanları, yerləri görə bilməmək qorxusu, o torpaqların, o məkanların ətrini ciyərlərinə doyunca çəkə bilməmək acısı... Ata- Anaların, Nənə- babaların gəzdikləri cığır-larda ayaq izlərini görə bilməmək həsrəti... Bu acılıqlarla nə qədər yaşamaq olar? Yəqin ki, çox uzun sürməz, lakin bizlərin ölməyə belə ixtiyarları yoxdur, çünki, Cənnət torpaqlarımızı azad etməliyik! Qarşımızda belə missiya dayanırsa, nicat yolu Vətən torpaqlarını azad etməkdir.. Minillik ocaqlarına, Nənə- baba məzarlarına, minillik tarixinə, Miskin Abdal, Aşıq Alı, Dədə Ələsgər, Aşıq Nəcəf, Növrəs İman, Aşıq Müseyib, - sayıb qurtarmaqla bitən deyil Göyçə Aşıq məktəbi. Qorqud Dədənin Göyçək Göyçə dediyi, ruhunun dolaşdığı Göyçə dağlarında dolaşan sahibsiz ruhlara sahib çıx Türk oğlu! Qarabağa sahib çıx, Kərkükə, Mosula sahib çıx, harada bir Türk varsa ona sahib çıx! Yalançı tədbirlər, boş danışqlar, bəlağətli nitqlər işə yaramır arkadaşlar, Atatürk kimi kişilərin, türk oğlu türklərin haqlarını kimsə tapdarmasın! Vaxtı ilə H. Cavid gözəl yazırdı;

Turana qılncdan ülvi qüvvət,
Yalnız mədəniyyət, mədəniyyət,

Lakin, yalnız mədəniyyətlə deyil, qılncı- qüvvətlə yurd-larına, vətəndaşlarına sahib çıxmalısən. Güc birlikdə və dirilik işə pullunun cibindədir. Əgər birlik və diriliyin cibindəki pul işə çətin Turan elləri bir olsun...

Nədən dünyaya gözləri yumulu baxaq? Bəli müsəlman türk millətlərinin başına gətirilən fəlakətlərə gözləri açıq seyr etmək mümkün deyil, ürək lazımdır tab gətirə, səbr edə!

İntiqam almağa, qisas almağa,
Ey tanrım sən mənə bir az ömür ver- R. Behrudi.

Xocalı faciələri zamanı demişdi bu sözləri Rüstəm müəllim. Artıq deyilən hadisələrdən 27 il ötmüşdür. Allahın səbri çox, nəinki günlər, aylar, illər belə sürətlə ötüb keçir. Yaralarından qan şırıltı ilə axıb tökülən Xocalı unudulmasa da intiqamı hələ ki, alınmayıb. Xocalının intiqamı necə alınabilir? Erməni faşistlərini Bakıya dəvət etməklə yox, onlardan yeri gəldi gəlmədi intervülər almaqla yox, “Qana- qan, qisas qisas” etməklə intiqamını almalsan! Nədir, yoxsa bizlərəmi qalıb humanistlik!? Və ən azından Qarabağ torpaqları, o cümlədən Xocalı şəhəri erməni diğalarından təmizlənməli, azad olunmalıdır! Bəlkə, bəlkə o zaman Xocalılar, nigaran ruhlar Azərbaycan xalqını bağışlaya, bəlkə o zaman... bəlkə!

Hələlik isə dövlət səviyyəsində, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev cənabları başda olmaqla hər il Xocalı faciəsinin ildönümü qeyd olunur, digər türkdilli xalqlar və dövlətlərdə də bu baş verir. Lakin bir məsələ öndə durur, Xocalının intiqamı hələ alınmayıb, Xocalı intiqam tələb edir! Vətəndə Vətənsizlik, qaysaq bağlamış yaralara əl vurma, əlbət əl vurmasında içində hər an bir qabarma o yaraları yerindən oynadır! Görən Göyçədə bu sabah havalar necədir, qarmı yağır, yağışımı!? Yoxsa gün çıxıb? Bilirəm dağların da yerindədir, dənizdə, kəndlərimizdə. Lakin, səni sevən insanlar- övladların hanı? Doğurdanmı Səndə Dədə Ələsgərin sazı üçün, Saz- söz məclisləri üçün, uca türkün müqəddəs ruhu üçün ağlamırsan- sızlamırsan?! Haqqın bir gün yerini alacağını, doğrunun öz yerini bulacağını bilirəm, sadəcə olaraq gecikmə var. Həqiqət, doğru yenilə bilər, lakin məğlub edilə bilməz! Budur həqiqətin, doğrunun hikməti, yenidən bir Göyçə folkloru “şər atdanar, ancaq yeriməyib- Süsənbər Xanım”. Əlbəttə bu günlər şər atdanıb bir para işlər görə bilibse, sevinməsin nakışilər, məqam gələndə cəzalarını alacaqlar!

“Göyçə nisgili, Göyçə dərdi” demişdi İsmayıl Hüseynoğlu. Nələr yaşamışdın İsmayıl Hüseynoğlu təkə bu kəlmənlə, çəkənlər bilir.

Göyçə və qulağa xoş gələn Vətənlə, Ata- Ana adı ilə, müqəddəs olan və sevimli olan hər şeyi sevməli. Ey Göyçə adlı müqəddəs diyarda dünyaya gələn, böyüyən, Göyçə saflığını içinə, qəlbinə, damarlarına qanına, hopduran, geninlə, qanınla, yaddaşınla gələn bu təmizlikdən nə usan, nə də yorul! Sən busan, başqa cür ola bilməzsən. Vətən, yurd həsrəti, Ata- Ana nisgili, və bir də gördüyün xəyanətlər, ... demə sonda insanı şair də edərmiş, yazar da. Göz işlədikcə uzanan üfüqlərə, günəşin qurub etməsinə, ahəstə düşən axşam qaranlığına baxır və düşünürəm, yəqin ki, Göyçədə də elə belədir. Vətənin ola- ola, Vətəndə yaşaya- yaşaya içində gəzdirdiyin Vətənsizlik iztirabı və sonsuzluğa uzanan bir məchulluq... Bu ağrı- acıların içində yaşamaq hünər istər, ayaq üstə durmalı və yaşamalısan, Ulu Göyçə xatirinə, övladlarının sabahı xatirinə, Sabahlarımız xatirinə! Nəhayətdə Göyçə bizlər üçün İtirilmiş Cənnətdir, Vətəndir, həsrətdir! Yurd, nisgil qoxulu torpaq ətri, nigaran ruhlar, bir də mavi gözlü Atam- Anam- Göyçə gölüdür! Və tayı bərabəri olmayan yurd yeridir! İçimdən bir səs gəlir, o səs müdrik şairimiz Zəlimxan Yaqubun səsidir, o səs ki, əsirlikdə qalan Vətən torpaqlarını azad etməyə çağırır;

Hanı Şah İsmayıl, hanı Qızılbaş,
Savaş istəyirəm, dəli bir savaş!

Və bu məqamda uzaqdan gələn daha bir səs, bir yanğı, azadlıq yanğısı, o yanğı ki, bizləri yurdlarımızı azad etməyə doğru yönəldəydi, nəinki belə bir yanğıdan insanlarımızı “azad” edib əvəzində yatırmayaydıılar. Doğrusu bu məqamda yenidən azadlıq məfhumu ilə bağlı gözəl bir şeir parçası yadıma düşür, lakin onu da düşünürəm ki, daha bəsdir şeir dedik, ayağa qalx Vətən oğlları, Vətən qızları, ən gözəl şeirlər, ən gözəl sözlər M. Araz, B. Vahabzadə, Z. Yaqub, S. Tahir, X. Rza və s. kimilər dedilər getdilər, yol göstərdilər, deməli, “Əməl, əməl, əməl- M. Cəlil”.

Mənim ulularımın uyuduğu torpaqda erməni daşnakları- düşmənlər at oynadır indi, namusmudur bu, qeyrətmidir bu? Bir it sürüsünü andıran erməni təcavüzü, erməni məkri qudurmuş və nəhayətdə torpaq iddiaları türkün soyqırımına çevrilmişdir. Ayağa qalx Turan elləri, torpağına, kökünə, dilinə, dininə sahib çıx!

Bu gündən otuz il əvvələ baxanda istər- istəməz düşünürsən, çox yaqın ki, Göyçə də əvvəlki Göyçə deyil. Ancaq bizlərə elə gəlir ki, oraları necə qoyub gəlmişiksə elə elədə qalıb. Bu düşüncə sadəcə özümüzü sakitləşdirmək üçündür...Lakin bizlərə gələndə, bizlərlə son günümüzədək yol gedəcək bir ətir var ki, o Vətən ətridir. Və bizləri heç bir zaman tərki etməyəcək o ətir!..Bu günlər insanların ağrı- acıları, problemləri daha da artmış, lakin onlara kömək edə bilmirsən, heç olmasa qulaq as və yazı- pozularınla azacıq da olsa onlara məlhəm ol! Çünki sən də onlardan birisən. Sadəcə olaraq sıradan biri deyilsən! Bu o zamandır ki, insanlara nəinki inam itib, eyni zamanda bir qədər ehtiyatlı tərpnəməlisən ki, sağ- solun xəbərçilərlə, ara qarışdırıcılarla doludur. Doğurdan da pisliklər bəzəkdən, var- dövldərdən don geyiniblər, biçiblər. Lakin digər bir üz də var ki, adına xeyir və yaxşılıqlar deyilir, yəni “Balığı at dəryaya baliq bilməsə də xaliq bilər! “Ulu Tanrı gözəldir və gözəlliyi sevər”- Məhəmməd Peyğəmbər. Gözəli və gözəlliyi sevən Ulu Tanrı xeyirxahlığını da insanlıqdan heç bir zaman əsirgəmir. Bu da bizim amalımız və doğru yolumuz. “Gözəldən və ailimdən heç vaxt ümüdünü üzmə- İ. Hüseynoğlu”.

Dünyanın nə qədər gözəllikləri var yaşamaq üçün. Tanrı insanlara hər cür nemətlər, dürlü- dürlü dəsgahlar verib. Təbiət, orman, dənizlər, çaylar, şəhərlər- ölkələr, bir- birinə bənzəməyən insan surətləri- xarakterləri, istər zövq alaraq yaşa, istərsə də sevərək, heyran olaraq yaşa! Nədənsə hətta istəmədən dərd çəkərək yaşamağa üstünlük veririk, təbii istəmədən. Necə deyərlər bəzən hətta məcburən demək olar ki...

...Gözəl olmağa, kamil olmağa, aşıq olmağa- M. C. Rumi. Həyat budur, gözəllik, kamillik və aşıqlıq- hamımızı yönəldir Allah- Yaradan dərgahına. Bu dəyərlər uğruna yaşayanlar üçün maddiyyət deyil, mənəviyyət aləmi vardır. Lakin məlum, günün birində bizlərdən biri olmayacaq. Nöqtələrin qoyulduğu, sonuncu vərəqin qapandığı, həyat adlı kitabın örtüldüyü məqam. ...”Yanıq Kərəmi” insanlığınmı ahıydın, yoxsa gözəl Göyçənin? Elə bizlərin də ahıydın, sitəmiydin “Yanıq Kərəm”i. Üstündə lalələr, nərgizlər bitirdiyin, barın- bərəkətin, dünyaya sığmayan sənət- şeiriyyət aləmin, bu gözəlliklər üzərində köklənən halal insanlar idin Göyçə! Tapındığımız inam- iman yerləri- Miskin Abdal ocağı, Seyid Bayram Ağa ocağı, Mir İsmayıl Ağa idin Göyçə. Seyid bayram Ağa cəddi qorusun övladlarımızı, saba- hımızı dedilər Ata- Analarımız. Bu günlər isə artıq yaşa dolmuş bizlər deyirik bu duaları.

“Göyçəgülü” Aşıq İmran oxuyur, səs qaynayır, aşıb- daşır, uzaqlarda tül örtüyə, zərif dumana bürünmüş Göyçə, nənə- baba məzarları, minillik ocaqlarımız görünür. Qərībədir səsdə gələcək acılarımızın sədası, əksi var. Bu ilahi səslərə qulaq asdıqca Göyçənin ağrı- acıları, halal ocaqlarımız, türkün müqəddəs ruhunun sədalarını duyursan. Vətən səndə nələrim qalmaq, Vətənim qaldı, ruhum qaldı, yaşaya bilmədiyimiz uşaqlığımız, bitməmiş sevdamız, boy atmamış istək- arzularımız qaldı. Uzaqlardan nənə- baba məzarlarından yollara dikilən həsrətli baxışlar qaldı. Daha nələr, nələr... Bütün gözəllikləri səndə qoyub gəldik Vətən!”Göyçə gözəlləməsi” Dədə Ələsgər yadigarı Aşıq Talıbın yüz iki yaşında istər saz ifası, istərsə oxuması insanı dönə- dönə düşündürür. Bu nədir, torpağın ahımı, yoxsa, mahalın insanlarının gələcək faciəsimi?

Və Vətəndə bir Vətənsizlik, bizlər artıq toyda- yasda bir yerə yığışırıq, əgər yığışa biliriksə, bu da tapmaca, bu da müəmma... Əslində untmaq deyilən bir məfhum yoxdur, insan özünü

itirə bilər, lakin könlünün vətənə doğru uzanan qollarını, rişələ-rini əsla unutmaz. Və beləcə illər ötəcək, Vətənin bu tayında dünyaya yeni gələcək nəsillər də deyəcəkmİ Göyçə həsrəti?... Yoxsa o da bir çox dəyərlər kimi məhv olub gedəcək, onu da qeyd edim ki, Vətən təkcə dəyər deyil, ona doğru can atmaq, onu əldə etməkdir dəyərlər. Kökü Göyçəyə uzanan bir paralarımı özünü bakılı- şəkili hesab edəcək, hətta guya ki, sadəcə “unuda-caqlar”, vəssalam.

Ağıllı adamların dostları daha az olur, bu isə bir neçə amil-dən asılıdır, savad və bilik, liderlik bu insanlara qarşı bir paxıllıq və ya qısqanclıq yaranmasına bais olur. Digər nöqtəyi- nəzərdən desək “Bacarıqlı və bilikli insanlar toplum tərəfindən rədd edilir. Əvəzində çirkin və kütbeyinlər mövqe tuturlar”. Necə ki, “ba-zara qızıl külçəsi ilə getmirlər. Orda qara (xırda) pul lazımdır”- Şamfor. Əlavə şərhə ehtiyac yoxdur. Bu gün cəmiyyətdə durum məhz belədir.

Vaxtı ilə böyük Mirzə Cəlil yazırdı”Ən böyük dərd anla-maq dərdidir”. Yüz ildən çox bir zaman ötmüş, lakin yenə də ən böyük dərd elə anlayış dərdi olaraq qalmışdır. Kimsə bir- birini anlamaq istəmir. Yenə ən böyük dərd yaxşı ilə pisin eyni mərtə-bədə, eyni qiymətdə, yanaşı dayanmasıdır. Əgər bir cəmiyyətdə ağ ilə qara seçilmirsə, eyni tutulursa, nəticə aydındır, bax buna Şərq fəlsəfəsincə “qiyamət” deyilir. Zaman o zamandır. Haqq və ədalət deyiləngə görə haqq Uca Yaradan -Tanrı dərğahında-dır, Bəs ədalət- ədalət isə harının, qudurğanın cibindədir, əlində-dir. Qoy Allah özü belələrindən İnsanlığı qorusun.Nədən bizlər yoxuşlara sürükləndik? Mərifətimizmi azdır, yoxsa savadımızı çatmır? Yox, heç birisi deyil, sadəcə olaraq indiki cəmiyyətdə dil “palitika”dır. Bax palitikanı pis bilirik. Nədir “palitika”? Min-bir dildə danışmağı bacarmaq...Bəli, sən demə ara vuran, qeybət qıran, xəbər daşıyan, ev yıxan, yavanı bal yedirdən,- bir sözlə yalan- palan, fırldaq dilini öyrənmək lazımmış, bir də unutma

“doğru deyən dillər kəsilib”, görün gözlər tökülüb...Nəticə siz-lərin ixtiyarına.

Uzaqlarda bir kənd var, bir mahal var, unutmayın o kənd, o mahal bizim yolumuzu gözləyir. Göygöl, Gədəbəy tərəflərə gedib o Vətənin ətrini uzaqlardan ciyərlərimizə, ruhumuza çək-mək yetər, Qarabağ başda olmaqla bütün cənnət torpaqlarımızı qaraçı erməni tayfasından almaq, düşmənin burnunu ovmaq, əsir yurdlarımıza Sahib çıxmaq- bu gün Azərbaycanın ən böyük vəzifəsidir. Və erməni vəhşilikləri bizi yalnız və yalnız intiqə-ma, qisasa səsləyir!

ULU GÖYÇƏ, SƏNDƏ ÖMÜR SÜRƏRLƏR, SÜRƏNİ BİZ OLMARIQ...

Müxənnətə yurd olub,
Yasdadı Basarkeçər- Z. Yaqub.

“Sakın ola heç bir şey üçün üzülmə, amma bol- bol qız,
öfkələn, döyüş, savaq, küfr et, amma üzülmə! İnsanı
üzüntü çürüdür.- N. Hikmət.

“ Ölüm belə insan sevgisinə, insanı sevməyə
mane ola bilməz”.

“ Xırda adamların böyük kölgələri əmələ gələndə,
Günəş qürub edir!...

Hərdən ... Mirzə Cəlilin övlələrinə deyil, günü bu gün ölən-
lərə belə həsəd aparıram, canını qurtardın bu yaramaz həyatdan,
nadan övladlardan, qara, çirkin mühidən... Dünyanı, var-dövləti
on əlli qucaqlayan xəbislərdən, yaman qaçdın yaman... Yaman
qaçdın min sifətli insan adlanmağa belə layiq olmayan iblislər-
dən... Yaman qaçdın bu iblisə uymuş bəşəriyyətdən, vəzifə, var-
dövlət şöhrətpərəstliyinə bürünmüş müxənnətlərdən...

Bizlər torpağımızla və Ata- Anamızla qüdrətliyik. Bir gün
gələr Ata- Analarımız bizi tərək edə bilər, Ancaq, Vətənin bizləri,
yaxud bizlərin Vətəni tərək etməyi- bax bu faciədir. Yurdsuzluq,
Vətənsizlik- doğulduğun torpağı, yaşadığın ocağı bir daha görə
bilməmək acısı, daha doğrusu qorxusu- çəkə bilirsən çək, daşıya
bilirsən daşı...

Bizlər üçün eyni zamanda vəsfə gəlməz bir gözəllik etalonu
vardı. Həm xaricən gözəlliyi sevdik, həm də daxilən - mənəviy-

yat gözəlliyinə vardıq. Nəticə o oldu ki, Allah- Tanrı özü bizlə-
ri hər ikisindən yarıtıdı. Verdiyi bu gözəl nemətlərə görə Gözəl
Ata- Anamız, gözəl yurdumuz Göyçə, gözəl övladlarımız üçün
Tanrıya min- min şükrələr! Qoy bütün gözəllikləri Tanrı- Allah
özü qorusun! Yaratdığıın, bəxş etdiyin bu gözəllikləri özün qoru.

Dünyanın bütün yaxşı adamları üçün-bu dünyanın yaxşı
adamları mənim üçün Ata- Anamdan başladı. Yaxşılıq bir libas-
dır geyin, dedi böyüklərimiz, yaxşılıq et özünə qayıdır! Sol əlin
verdiyin sağ əl bilməməli. Sol gözə etibar etdiyini sağ gözədən
gizlətməli. Nə etməli, insan xisləti bu...

Mənim mavigöz əzizlərim sizlərdən dolayı keçirdiyim sar-
sıntı və acılıqlar üçün nə təəccübləndim, nə də ki, təəssüfləndim.
Çünki, “bir şəm ki, həqdən yana əbədən sönməz”. Ağrı və acılar
ürəkdən su içirdi. Su içdiyi yerlər isə könül və qəlb idi, bir də ki,
yurduma və böyüklərimə- Sizlərə olan böyük sevgim. Bu gün-
lər Sizlər həyatda olmasanız da, həyatımdasınız. Ancaq həyatda
olanlar var ki, sanki yoxdurlar. Satqınlıq, xəyanət və paxıllıq-
lara yer yoxdurmu həyatda, bəlkə əksinə... Sizlər məndən heç
uzaqlaşmadınız ki, həyatımdan çıxıb, təkrar həyatıma -mənəvi
dünyama, mənəvi aləmə daxil oldunuz. Belə məqamda Na-
zim Hikmətin gözəl misralarını xatırlamaya bilmirəm;

Bu şəhərdə
mən varım,
Sən varsın,
Biz yokuz!

Bəli, sosial həyatın faciələri, təqribən keçən əsrin ortaların-
da yazılmış bu sətirlər bu gün nə qədər də aktualdır. Həmişə
dediyim kimi, nələr dəyişsə də insan münasibətləri, insan xisləti
heç bir zaman dəyişməz, əksinə getdikcə tənəzzülə uğrayır. Bu-
nun qarşısını necə almalı!? Hər halda dini cəhaləti qabartmaq-

la yox, bir daha maariflənmə, yeniləşmə, cəhalətlə- üz- gözünü bürüməklə deyil, qul- kölə psixologiyasını qəlbindən, həyatından sil at! Həyat sənə bir dəfə verilib, doğruluqla- dürüstlüklə yaşamağa çalış! Mövcud cəmiyyətdə inamla deyə bilərəm ki, paxıllıqlar, xainlik insanları- cəmiyyəti başdan- ayağa sarmışdır.

Hə, bu yerdə yadıma nə düşsə yaxşıdı, 5-6-cı siniflərdə oxuyarkən ədəbiyyat müəllimimiz Yadigar Camalov idi. İri gözlü, hündür boylu, gur səslə, tez- tez işlətdiyi bir ifadə vardı, xalq mahnısı, onu çox işlədərdi; “Əlinə ayinə al, gör nə məlahətlisən, Qədir bilən yanında dünyadan qiymətlisən”... ruhun şad olsun Yadigar müəllim, ancaq indi nədən ki, məlahətli olanlar deyil, məlahətsiz olanlar qiymətlidir!? Qədrin bilinməyinə gəlincə isə, Tanrı özü gözəl qəblərə gözəl də bəxt tale, yığval versin.

Ağrı və acılara görə kimsədən küsmə, kimsədən kömək istəmə Hər gecənin bir sabahı olur, unutma, gecə ömrünü başa vuran kimi yenidən dünyaya günəş adlı bir qüdrət doğur. Hər gecənin gündüzü var... Işıq olan yerdə kölgələr də olur. Hər zaman ayaqların üstə qalxmağı bacar. Və unutma min adama yalvarınca, bir olan ALLAHA yalvar! Bu yerdə Türkün istiqlal şairi Tofiq Fikrəti xatırlayım;

Zülmün topu var, qülləsi var, qalası varsa da,
Haqqın da bükülməz qolu, dönməz üzü vardır...

Hər halda sadə insanları yaşadan inamdır. Heç olmasa inamlarımızı itirməyə, ümüdsizliyə qapılmayaq. Haqqın hər zaman Allah dərgahında barındığını unutmayaq!

Lakin bir həqiqəti heç cür unuda bilmirəm, bəli həqiqəti, o həqiqəti ki, bizim xalqın- millətin nəyi olsa da heç bir zaman birliyi olmayıb. Məhz birliyi. Səslənişdə birlik və əməl çox gözəl sözlərdir. Əslində hamı anlayır birliyin dirilik olduğunu, əməldə isə bu baş vermir. Çünki insanlığın içərisinə bir canavar kimi

soxulmuş, özünə yer etmiş xəbislik- qısqançlıq, xainlik, “məndən ötdü qardaşıma dəydi”, anlayışı, yaxud pul-para aludəçiliyidir məhv edən bu birliyi. Bu gün vaxtı ilə rus maarifçilərinin, fransız utopik sosialistlərinin, Marksın, Engelsin, nəhayətdə rus proletariatının təbirincə desək, “yuxarılar” və “aşağılar”. Aşağılar və yuxarılar- əslində çox biabırçı anlayışdır. Təkcə anlayış yox, təhqiredici bir ifadə. Tez- tez işlədilən demokratik cəmiyyət sözü, demo- söz azadlığı...Söz öz yerini çoxdan tutub, amma birlik- unutmayaq birlik olan yerdədir diriliyimiz.

GÖYÇƏ AŞIQ MƏKTƏBİ-
Göyçəli Aşiq Ələsgər.

“ADIM ƏLƏSGƏRDİ, GÖYÇƏ MAHALIM!

*“Ələsgərsiz, Göyçəsiz
necə deyim Dədə var- Z. Yaqub”.*

*Peyğəmbərlərin sonuncusu, Məhəmməd Peyğəmbər,
peyğəmbər aşıqların sonuncusu isə hələlik Aşiq Ələsgərdir,-
Akademik Yaşar Qarayev.*

Çox- çox yaqın ki, bu gözəl, Göyçə hayqırtılı, yurd sevgili misraları nə şərh etməyə ehtiyac var, nə də anlatmağa. Kökü-kötüyü yurduna – Vəyəni Göyçəyə bağlı olan saz- saz sənətkarı Dədə Ələsgəri Göyçədən- saz- söz yurdundan qoparmağa, bölünmüş, itirilmiş yurdlarımızı bir daha bölməyə, param- parça etməyə cəhd edənlər nə millətinə mənsubdurlar!? Məqsəd nədir, məram nədir? Olmazmı ki, Dədə Ələsgəri Göyçədən aralamaq əvəzinə xəyanətərmənilər əlində əsir- yesir olan torpaqlarımızı azad etməyi qarşılarına məqsəd qoyaydılar!

Aşiq Ələsgərin kökünü- kötüyünü, kimliyini tədqiq etmək istəyənlər yaxşı olardı ki, öz kimliklərinə baxaydılar, görün kimlərdir bunlar? İtirdiyimiz yurdlarımızın dərdini, qeyrətini çəkmək əvəzinə, mənən də olsa bizləri birləşdirən Aşiq Ələsgər yaradıcılığına, şəxsiyyətinə balta endirməyə çalışanlar erməni müxənnətlərindən gözəl Azərbaycanı səninki- mənimki deyib bölməyə çalışanlar heç də az ziyan vurmurlar.

Ey Göyçədən, Aşiq Ələsgərdən, yurd sevgisindən mərhum olan kəslər məkrli niyyətiniz göz önündədir. Nə olardı gözəl şa-

irimiz Z. Yaqubun “Göyçə dərdi” poemasına bir göz gazdırəy-
dilər:

Qalmışıq əlində kədərin, yasın
Çəkilmir nə dərdi, nə dağı belə
Fələk Ələsgərtək oda salmasın,
Nə xəstəni belə, nə sağı belə!

Sazın-sözün vətəni - Dədə Qorqud məskəni, uzun illər dünyaya saz-söz Vətəni, Aşıqlar - Aşıqlar məskəni kimi tanınan qədim türk-Oğuz eli Türkün 7 minillik əsən yelləri deyilmi Göyçə!? Nəyi inkar etməyə çalışırsınız binəvalar? Bəli, Dədə Ələsgərin yaradıcılığı başdan- ayağa o yerlərin toponimləri, etnoqrafiyası, tarixi məkanları və məqamları ilə yögrulub. Bu yerlər bəni- binadan Aşıqlar eli- Aşıqlar Vətəni kimi tanınmışdır. Dədəm Qorquddan üzü bu yana IX -əsrdən etibarən Ozan Heydər, Sarıyaqublu, Şah İsmayıl müridi Miskin Abdal, Ağ Aşiq, Aşiq Alı, Dədə Ələsgər, Aşiq Əsəd, Aşiq Nəcəf, Aşiq Əli Mazanoğlu, Aşiq Məhərrəm, Aşiq İmran, kökü- kötüyü Göyçəyə bağlı Aşiq Ədalət, və s təbii bu adları olduqca çoxaltmaq olar. Nə gizlədim Göyçə adı işləndikcə, Dədə Ələsgərin şeiriyyəti vərəqləndikcə yenə Göyçədəyəm ki, Göyçədə! Bəli bizə atılan daşların sorağı uzaqlardan gəlir, bu daşların adı Türkün adının ucalığına atılır, halal, bərəkətli torpaqlarımıza atılır, ən öncəsi isə səxavətimizə- insanlığımıza atılır.

Min illərin sonrasına bəddi- bəs
Min illərin əvvəlindən baxan dərd- Z. Yaqub.

Bu daş çoxdan atılmışdı, indi çatırdı! Aşiq Ələsgər yaradıcılığını bir qədər təhlilə keçsək Göyçənin toponimləri, tarixi qaynaqları, adət- ənənələri Ustad Ələsgər yaradıcılığında olduqca sərrast həkk olunub. Əvvəla Aşiq özünü yaradıcılığında tez-

tez təqdim edir, bu isə onun Vətəni- doğulub boya- başa çatdığı Göyçəsinə məhəbbətindən, əsil- kökünə olan hörmət- izzətindən irəli gəlir:

İstəsən ki, Ələsgəri görəsən,
Göyçə mahalıdı mahalım mənim!

Yaxud, Aşıq yaratıcılığından daha bir misal:

Püsti-pənahına daldalanmışam,
Adım Ələsgərdi, əslim Göyçəli!

Göründüyü kimi, Ələsgər Böyük sevgisiylə Göyçəli olduğunu hər zaman dünyaya şəərəflə bəyan edir, Göyçə isə öz oğlunu mükkəməl bir halda dünyaya təqdim edir. Göyçə Ələsgəri dünyaya təqdim etdi, Ələsgər isə Göyçəni! "Adım Ələsgərdi, Göyçə mahalım"- bu deyim isə çəkinmədən deyə bilərəm, Aşıq Ələsgər yaratıcılığının Şah beytidir!

Aşıq Ələsgər yaratıcılığında Göyçənin- bir ilahi yurdun, bir ilahi eşqin ətri gəlir. O ətir ki, adına Vətən ətri deyilir. Vətən adlı müqəddəs bir ətir! Onun qoşmalarından, yaradıcılığında dağ yamaclarından, gül- çiçək içindən , Vətən torpağından alınan zövqün, bəxtiyarlığın, Göyçənin- elat gözəllərinin, alagözlü qız- gəlinlərinin gözəllik ab- havası gəlir.

Tavus kimi xoş bəzənib durubsan,
Alagözə siyan sürmə vurubsan,
Sağ ol səni yaxşı dövran qurubsan,
Bu dünyanın sonu puçdu Güləndam!

Aşıq Ələsgər yaratıcılığında daha mühüm bir məqamı qeyd etmək yerinə düşər, belə ki, onun yaradıcılığında vəsf etdiyi gözəllər, təbii gözəllərə verilən dürüst qiymət, gözəlliyin tərən-

nümündə işlənən ifadələr şirindir, xoşdur, daha doğrusu Göyçə ətirlidir:

Tuti dilli, sərv boylu Salatın,
Yoxmu mərhəməti bu səltənətin!?
Göndər gəlsin Ələsgərin xələtin,
Eyləmə əməyim zay sarı köynək!

Ustad yaradıcılığında gözəllərə yanaşma, edilən tərif, verilən qiymət tamam ayrı dərəcədir, ayrı bir yanaşmadır. Onun ələmində gözəl gözlər "Ala gözlər"dir. Bəli, Göyçə ab-havasına uyğun "Ala göz"- mavi- yaşıl gözlər, ağbəniz, sarışın, bir qədər çilli simalar, mütənasib bədən, bənövşə ətirli, əhdinə vəfalı, düz ilqarlıdır Ələsgər gözəlləri:

Gəl elə süzdürmə ala gözləri,
Vurma ürəyimə yara Bəystan!

Ala gözlər Ələsgər yaradıcılığında olduqca tez- tez hallanır, bəzən düşünürsən bəlkə də ala gözlü Səhnəbanuya olan sonsuz eşqi, aşıqlığı, divanəliyi onu "Ala göz"ləri ən uca mərtəbəyə qaldırmağa imkan vermişdir. Bəlkə yox, bu elə belədir ki, var:

Müddətdi gözümdən olubdu iraq,
Əridib cismimi dərdü- qəm fəraq,
Billur buxaq,lalə yanaq, ay qabaq,
Ala gözlü Səhnəbanım gedibdi!

Azərbaycan- Göyçə gözəllərinin simvoludur onun yaradıcılığı! Dədə Ələsgər yaradıcılığının digər bir adı isə halallıqdır, səxavətdir, kərəmətdir, səxavətə, kərəmətə verilən qiymət- budur Ustad Ələsgərin mənaviyyatı:

Könlüm qəmgin, ürək dərqli- vərəmli,
Səni gördüm səxavətli, kərəmli,
Bir mirzə lazımdı əli qələmli,
Mən deyim vəsfini yaza Müşgünaz!

Ulu Göyçə adlı bir müqəddəs pirdi, ocaqdı Dədə Ələsgər yaradıcılığı. Güzəllik aşiqi bir qəhrəmandır Ələsgər, namusun, qeyrətin simvoludur Ələsgər, ünvanıdır Dədə Ələsgər, başdan-ayağa xalqının- Göyçənin, Azərbaycanın ruhudur Aşıq Ələsgər yaradıcılığı! İçi, çölü, qəlbi nəcibliklə, namus- qeyrətlə döyünən bir ustaddır Ələsgər,

Yaxşı hörmət, təmiz ad ilə,
Mən dolandım bu Qafqazın elini,
Pirə ata dedim, cavana qardaş,
Ana- bacı bildim qızı- gəlini!

Bəli budur Göyçəli Ələsgər mədəniyyəti, Göyçəli Aşıq Ələsgər mədəniyyəti! Yaxud,

Bir təmiz ad ilə ellər dolandım,
Nə çor deyən oldu, nə qələt eylə!

Budur Ələsgər Dədənin böyüklüyü, namus- ar, mərdlikdir yolu! Ana- Atalarımızın bizlərə öyrətdiyi düzgünlük və dürüstlük yolu, o yol ki, Dədə Ələsgərdən, Dədə Ələsgərə isə Ozan Heydər, üzü uzaqlara dönsək Dədəm Qorquddan gəlir, türkün 7 minillik tarixindən gəlir, Göytürk xaqanlığından gəlir kökləri dərinlərə işləmiş dürüstlüyümüz! O dürüstlük, o düzgünlük ki, var- dövlət əsiri deyil, insana mərdliyinə görə qiymət- izzət verir Dədə Ələsgər:

İnsanda insanlıq, səxavət olsun,
Neylərəm ki, cah- cələli varıymış!...

Bu kimi nümunələr olduqca çoxdur və Ələsgərin mədəniyyət yüksəlişi tərənnümüdür bu şah beytlər. Əslində isə onun bütün yaradıcılığı şah beytlərdən ibarətdir:

Qüdrətdən ucalan zülm ilə enməz,
Haqdan yanan çıraq bad ilə sönməz!

Bax bunlardır xalqın ruhu, atalar sözüdür, hikmətli kəlamlar, müqəddəs məkanlar, aforizmlərdir Dədə Ələsgər! Ustad yaradıcılığı atalar sözləri, aforizmlər, zərb- məsəllər, hikmətli sözlər, el deyimləri- bir sözlə başdan- ayağa bir Göyçə folklorudur! Məhz bu bütünlüyünə görə yaddaşlarda belə asanlıqla qalır, sevilir, hər an gözlər önündə haqqın əliylə yaradılan gözəl bir Göyçə tablosu yaranır;

Bahar fəsli, yaz ayları gələndə,
Süsənli- sünbüllü lələli dağlar!

Yaxud hər beyti, qoşması, gəraylısından nəticə yağan, məntiqə- folklorə söykənən güzəlliklər insanı bir daha düşündürür, bir daha məcub edir:

Endiribən məclisimə gəlmirsən,
Yoxsa taxtın Süleymana dönübdü!?!...

Bu kimi misallar Dədə Ələsgər yaradıcılığında o qədər çoxdur ki, bilmirsən hansına müraciət edəsən, hər birisi insanın yol göstəricisi ola bilir, məs. "İnsan üzün görməyəsən dönəndə". Əzəli- əbədi dünyanın faniliyi və bu beytlər insanı- səni, məni

İnsan kimi yaşamağa səsleyir və nə qədər vaxt var ikən yaşa deyir "Ey yer üzünün əşrəfi insan";

Ataş alıb çox da yanma Ələsgər,
Sənətdən heç usanma Ələsgər,
Öz- özünə qubarlanma Ələsgər,
Bu dünyanın Urastamı- Zalı varıymış!

Bir çox hallarda isə Ustadın harayını- fəryadını eşidirsən, axı hamı kimi o da Allahu- təalanın xəlq etdiyi varlıqdır, və onun bu nisgili, sədası olduqca təbiidir;

Yazıq Ələsgərdən üz döndəribəsən,
Ya bəxt yatıb, ya zamana dönübdü!

Belə misallardan Ustad yaradıcılığından minlərcə misal gətirmək olar, ancaq bir məsələ də var ki, Aşığın yaradıcılığının olduqca güclü tədqiqatçıları və heyranları vardır, mən də o heyranlardan biri kimi- bir Göyçə qızı kimi öz düşüdüklərimi, dərk etdiklərimi bildirmək istədim. Və yenidən bu gözəl sənətkara müraciətdən yan qaça bilmirəm:

Ötgün sözüm, kəskin baxtım olaydı,
Ağ otağım, zərrin raxtım olaydı...
Ələsgərəm, cavan vaxtım olaydı,
Qəddim əyib qəhri- qəza Müşgünaz!

Belə doğruluqlar- gözəlliklər, həqiqətlər qarşısında nə deyəsən, yenə də "Dərsi azlar Ələsgərdən dərs alsın"!

Bir sirr gördü, heyran qaldı Ələsgər
Ayaq oddu, yanmır... başı yandırır.

Dünyanın nə zamanında olursa olsun müxənnət, xain, saxtakar hər zaman nəinki ifşa olunur, daş- qalaq olunur belə, beləsi insanlıqdan kənar atılır, müxənnətin adı elə müxənnət qalır.

Müxənnət meydanda "mənəm" deyibdi,
Bu dərd Ələsgərin qəddin əyibdi
Kor yapalaq kəklik alıb yeyibdi,
Laçın ölüb, o tərhanlar itibdi.

Yaxud,

Gədədan bəy olmaz, nakəsdən igid,
Lənət müxənnətin əsli- soyuna!

Mərdin adı mərd qalır, namərdin isə qəbri də daş qalaq olunur (Qatır Məmməd). Yeri gəldikcə bir daha şahidi olursan ki, Ustad da xəyanəti- xəyanətkarı nəinki bağışlamır, şərəfsizi, satqını görməyə belə gözü yoxdur;

Bivəfanın, müxənnəsin, nakəsin,
Doğru sözün, düz ilqarın görmədim,
Namərdin dünyada çox çəkdim cəfasın,
Namusun, qeyrətin, arın görmədim!

Ustad yaradıcılığında təzadlar dünyasından yüzlərcə belə misallar göstərmək olar;

Mərdin nə qadası var, namərdə gəlsin!

Ustadın yaradıcılığında onun öz dininə, dilinə bağlılığı və bilgisi hər an bizləri bir daha düşünməyə vadar edir;

Dərsi azlar Ələsgərdən dərs alsın,
Altı min altı yüz ayə məndədir!

Aşıq Ələsgərin yaradıcılığında təvazökarlığın hər an şahidi oluruq, ağac bar gətirdikcə başını aşağı tikər- bax belə böyüklüyün simvoludur Dədəmiz Ələsgər;

Məğrurluq eyləyib, ustadam demə,
Vaxt olar, bir yerdə dara düşərsən
Baş tülək deyilsən, çolpa balasan
Sərgərdan qalarsan, tora düşərsən!

Ustad Dədə Ələsgər yaradıcılığında onun mübarizliyi, poetik ruhu, elmi cəhətdən dünyagörüşü, hadisələrin içərisinə nüfuz etmə bacarığı və yeri gəldikcə Aşığın bir şəxsiyyət kimi kamilliyi, əxlaqi təmizliyi, mənən zəngin bir övliya kimi görünüşü olduqca zövqvericidir;

Yazıq Ələsgərəm, bir kəminə qul,
Əysik sözü hərgiz etmərəm qəbul!
Bəndeyi- xudayam, ümməti Rəsul,
Dost tutmuşam şahı- mərdan Əlini!

Aşıq Ələsgər bütöv Azərbaycan adlanan böyük bir elin yox, bütün Türk məmləkətinin ən şanlı səhifəsidir və Aşıq Ələsgər kimi ozanlar- kişilər bütün Türkünün ellərini mənən birləşdirdiyinə görə və ən azı doğulduğu məkanı- elini bizlərə- dünyaya nişan verdiyinə görə bu haqq aşığına, sənətkara, onun ruhuna rəhmətlər diləyir, dünya var olduqca yaşayacaq, təkcə bu beyti ilə dünyaya hər zaman mesaj verəcək;

Adım Ələsgərdi, Göyçə mahalım!

Kimlərdir Aşıq Ələsgər kimi ulu Ustada, Ulu Sənətkara əl uzadan, nigaran- narahat ruhunu bir daha narahat edənlər?!

Bu millətin bir düşməni var, o da erməni. Tarixdə ən çirkin ad erməni kəlməsi, erməni sözüdür. Erməniliyə xidmət isə nadürrüslükdür! Göyçə kimi Ulu bir elin, daha doğrusu bütöv Azərbaycanın adına Dədə Ələsgər adı daha bir hörmət, daha bir iz-zətdir. Müstəqil Azərbaycan dövləti- başda Prezidentimiz İlham Əliyev cənabları, vitse- prezidentimiz Mehriban Xanım Əliyeva olmaqla, eyni zamanda Azərbaycan cəmiyyəti, onun şərəfli ziyalılar ordusu xalqımızı bölməyə çalışanlara ən layiqli cavablar verilmişdir.. Göyçə mahalı Ulu türkün 7 minillik tarixinin şərəfli daşıyıcısıdır, və binəyi qədimdən türk ocağı olub və orada hər bir zaman türklər məskunlaşmışlar.

Azərbaycanın qeyrətli oğlu Heydər Əliyev tərəfindən 1972-ci ildə YUNESKO-da Aşıq Ələsgərin 150-illik yubileyi olduqca möhtəşəm şəkildə keçmiş SSRİ məkanında qeyd olundu. Bəlkə də Göyçək Göyçə heç bir zaman belə əzəmətli tədbir görməmişdi. Bu yubiley Azərbaycan xalqının dəyərli oğlu Heydər Əliyev tərəfindən Aşıq Ələsgər yaradıcılığına, qədim el sənətinə, Göyçənin sənətkar oğluna verdiyi yüksək dəyərdən xəbər verirdi. (Həmin o yubileydə orta məktəb şagirdi kimi bu sətirin müəllifi də iştirak etmişdir). İnsanların, Aşıq Ələsgər şəxsiyyətinə olan istəklərinin bariz nümunəsi o idi ki, gələnlərin sayı- hesabı bilinmirdi. İstər qonaqlar, istərsə də sadə insanlar, Ulu Göyçə belə möhtəşəm məclisi uzun illər xatırlayacaqdı, bəli nə təəssüflər ki, bu gün Ələsgərin Göyçək Göyçəsi yağılar əlində əsirdir. Nənə- baba məzarlarının, o cümlədən Dədə Ələsgərin uyuduğu məkan qarşısında günahkarıq, hələlik... Yazımı tamamlamaq üzrəydim, Dədə Ələsgərin adına onun sevən Azərbaycan xalqı, bütün dünyanın yaxşı insanları daha bir ləyaqətli işlə Göyçəsevərləri sevindirdi, Aşıq Ələsgərə qarşı olan böhtan və qərəzlərə son qoyacaq daha bir uğurlu addım, keçmiş SSRİ məkanı arxivlərindən əldə edilmiş sənəd bütün araqarışdıranlara daha tutarlı bir cavabdır. Əlbəttə, ləyaqətli insanlar doğrunun nə olduğunu gözəl bilir.

Heydər Əlirzaoğlu tərəfindən sənətə və sənətkara verilən qiymət bu gün onun oğlu, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Heydər oğlu Əliyev tərəfindən ləyaqətlə davam etdirilir. Təbii, Gədəbəydə “Aşıq Ələsgər adına Aşıq Məktəbi”nin açılması çox təqdirə layiq bir hal kimi İlham Əliyev cənablarının xüsusi xidmətidir. Ancaq çox istərdim ki, həmən o “Aşıq məktəbi”- bir qədər də dəqiqləşdirilərək “Aşıq Ələsgər adına Göyçə Aşıq Məktəbi” adlandırılınsın. Bununla da həm Dədə Ələsgər adına, həm də Ulu Göyçə adını bir daha qorumuş oluruq. Qarşıda şərəfli işlər xalqımızı gözləyir, 2021-ci ildə Dədə Ələsgərin anadan olmasının 200-illiyini layiqincə qeyd etmək- inşallah, uğurlar olsun! Kim bilir, bəlkə də o zamanları Göyçədə qarşıladıq, Ulu Tanrının hikmətindən kim baş açə bilər! Şər atdanıb bu günlər yerisə də, Tanrı böyükdür, geci- tezi var. Qisas qiyamətə qalmaz! Ağ qoğun qisası qara qoç da qalmır!

MƏMMƏD ARAZ yaradıcılığına Sərbəst baxış...

*“Çoxdandır qəlbimin
çıraqı yanmır”...*

Bəzən M. Arazı Füzuliyə bənzədirəm. Könül- ürək yangısı, aşıqlıq – o aşıqlıq ki, Füzulidə ilahi eşqə söykənir, M. Arazda isə o ilahi eşq Vətəndir-Azərbaycandır, Anadır!

Ayağa dur, Azərbaycan səninləyəm...

Onun yaradıcılığından Ana ətri- Vətən, Torpaq ətri gəlir. O ətir ki, ən gözəl ətirlərdən daha gözəldir, daha süd qoxuludur, daha səmimidir, daha zərifdir. Anam Süsənbər Xanımın ətridir mənim üçün Məmməd Arazın Vətən sevgisi, Ana həsrəti...Və Ana ətrindən, Vətən ətrindən daha gözəli yoxdur...

Daha gəlməyəcək Anamın səsi...

Bilənlər bilir bu nə ağır nisgildir, ölmək istəyirsən, ancaq ölə bilmərsən, nədən ki, ölməyə ixtiyarın yoxdur, qarşında həyata keçirməli olacağın missiyalar- vəzifələr var. Üstəlik kimsələri isə sevindirməməlisən, çünki, düşmənlər nə istədi hələlik onlar olub! Bəli, çox təəssüf, son zamanların durumu, atmosferi bundan xəbər verir.

Lirika, duyğuların səmimi axarı, hiss və düşüncələrimizin mükəmməl ifadəsi, düşündüyümüz, lakin ifadə edə bilmədiklərimizi, borc və vəzifələrimizi deyir bizə, nəinki deyir xatırladır insan olduğumuzu, anladır haqq və hüquqlarımızı, Vətənimizə sevgini- Anamıza bağlılığımızı- torpağımıza söykənərək güclü

olmağımızı... “Sözlərin böyükləri- böyüklərin sözləridir- Vahdettin İşıldak Nizamoğlu”. Budur Məmməd Araz!

Səninləyəm, haqq-ədalət, səninləyəm,
Milli qürur, milli qeyrət, səninləyəm!
Səpil quma, göyər yerdə, bit qayada...

“Oyat bizi ey yaradan...” Bundan güclü haray ola bilərmiz?! Ancaq gəlin görək bizlər oyandıqımı? Əksinə mənəm- mənəmlik, lovğalıq, iddialı ədəbazlıq getdikcə daha da artmaqda, ... Və bir də gizlətməyə nə hacət paxıllıq nəinki dünyanı, bütün bəşəriyyəti bürümüşdür. Kör- kor, gör- gör, izaha nə hacət!

Qanmaz qansa ki, qanmazdı
Yaşamağa nə var ki, qardaş!

İlkin zamanlarda M. Araz yaradıcılığında lirikanı sevmişəm, əslində isə onun zərif duyğularının içərisində insanlığımızı və ixtiyarlarımızı anladım...

Səndən o tərəfə yer görünməyir,
Səndən o tərəfə sonsuzluq yaşar!

O sonsuzluğun içərisində isə Atam- Anam vardı və bir də Ulu yurdum Göyçə mahalı və halallığa söykənən qədimdən- qədim ocaqlarımız, o ocaqlar ki, əslində bu gün acı bir xəyalata dönüb! Əvvəllər duyğusal və vətənsəvar bir şair kimi sevdiyim M. Araz yaradıcılığı mahalım Göyçəni ellikcə tərək etdikdən sonra daha bir sığınacaq yerim oldu, təsəlli onun Vətən- yurd, Torpaq haraylı misraları oldu:

Səsini boğ millət qızı ağlama,
Ağlamanın yeri deyil, ağlama!
Bu torpağın son qurbanı mən olsam
Eldən ötən güllələrə tən olsam,
Qardaş deyib, yurdaş deyib ağlama,

“Səsini boğ millət qızı ağlama!- yüz fikir bir borcu ödəmir, düşmənin boğazını üzməlisən, “Əzmiyəni əzilir. Düşməni düş göstərirlər- T. Ozal”. Ağlıya- ağlıya öldük axı, daha bəsdir, yaşamaq, haqlarımızı tələb etməli- bax bunları bacarmalıyıq. Yer üzündə ən pis cəhət insana bacarıqsız deyilməsidir, millət bu sözləri dedirtməyin özünüzə!

Mənim əbədi mövzularım, Atam- Anam, Vətənim- dünyaya göz açdığım ocaq, Ana ətri, Torpaq qoxusu, o torpaq ki, adına Göyçək Göyçə deyilirdi. Artıq torpağım da uzaqlarda qaldı, Atam- Anam da uçub getdilər Vətən Göyçə sarı, bacarırsan döz, dözə bilirsən döz...Bax elə bu anlarda köməyinə kim gələ bilər- Məmməd Araz yaradıcılığı, Məmməd Araz lirikası, ən öncəsi isə Məmməd Araz sayacağı Vətən sevgisi!

Səndən qeyri biz hər şeyi bölə billik,
Səndən qeyri biz hamımız ölə billik

Minbir dərdlərə dərmandır M. Araz yaradıcılığı! Hər şeyə “mənim, mənim, mənim” deyənlər vardı, onlar üçün “dünya gülzar idi”... Digər bir tərəfdə isə insanlığını itirənlərlə savaşımlar vardı, onlar üçün isə “dünya xəzəl idi”... Bax bunları görə- görə gəldik və bu yaşadığımızın şahidi kimi özümüzü Məmməd Araz yaradıcılığında tapdıq! Bax budur M. Araz müdriyyəti...

M. Araz yaradıcılığında insan və Vətən amili öndə dayanır yox, belə demək mümkünsə Vətən və İnsan sevgisindən qaynaq-

lanır bu lirika, bu fəlsəfə, bu yangı... Həmən o yangı ki, Azadlıq amilinə söykənir. M. Araz yaradıcılığında.:

Ey yaradan səninləyəm,
Səninləyə haqq- ədalət,
Ya bilmərrə yatırt bizi,
Ya bilmərrə oyat bizi,
Ya yenidən yarat bizi!

Budur Vətən sevgisi və onun ən ilahi duyğularla tərənnümü, öz zəhmətkeş ocağına sevgisi və bu sevgidən doğan Yurd- Vətən sevgisi! Ululuğa, ülvüliyə səsləyən M. Araz...

“Bu millətin dərdi- səri” dedin ustad, “Tanrım məni tuş eləmə satqına tuş”... Haqdan açılan qapılara belə artıq yanlış açarlar düşür...

Haqq qapısını açmır,
Haqq açarı...

İstər həyat, istərsə də ölüm yaşamın bəşəriliyindən xəbər verir. Varlıq və yoxluq-hər ikisi insanlığa xidmətdir, bir var yoxluğunda belə M. Araz insanlığın bəşəriliyinə xidmət edir. Onun kimi ədəbi dühalar dünyanın gedişatını, məhvərini belə dəyişməyə qadirdirlər, təbii dağları yerindən oynadan, Sözü qüdrəti ilə! Eyni zamanda onun lirikasında olan kövrəklik, xüsusən həyatımızın ən zərif nöqtəsi olan ucalardan uca Ana adı gələndə M. Araz uşaqlaşır, çırpınır;

İnana bilmirəm, ölüm haqq ola,
Ana dəfn oluna, gözəl qocala...

XXI- əsrin astanasında Azərbaycan xalqı şeir- sənət dünyasının çox oğulları ilə öyünəcək, R. Rza, S. Vurğun, X, Rza, S.

Tahir, N. Kəsəmənli, R. Rövşən, M. Aslan və s. Nə qədər istəsən say, saydıqca sayları artacaq. Azərbaycan şeir günəşi M. Araz və Z. Yaqub, ey Azərbaycan torpağı əgər belə oğullain varsa, bu gün də, sabah da “Sən qalib gələcəksən”-Z. Yaqub.

M. Araz haqqında, istər onun lirikası, istər Vətən sevgili, Vətən duyğulu, həsrət nəfəsli bir şair yangısı, daha doğrusu bir şəxsiyyət yangısı heç bir zaman bitməyəcək, sönməyəcək əbədən sonsuzluğa gedəcək tükənməyəcək bir yoldur Məmməd Araz ki, adına Ana Vətən sevgisi deyilir. Əsas budur ki, bu müdrik insan heç zaman tükənmir, hər qatında yeni- yeni səhifələr açılır və qarşındakını bir daha düşündürür; Sən bir vətən övladısan, yaşamal, ayaqların üstə durmal, düşmənin burnunu ovma- lısan. Hər zaman ayıq-sayıq olmalısan. Çünki sənin düşmənin “qonşun”dur... Həmin o qonşu ki, “ocaq” başındadır...

Adəmi – Adəm eliyən para...

Əzizinəm gül əllər,
Ağ biləklər, gül əllər
Dəryaca ağlın olsa,
Yoxsulsan güllələr!

Ziya Göyalp pulu tanımadan yaşadı,
Pulu tanımadan öldü- Y. Z. Ortac.

Ağıl və para! Paran varsa ağıllısan, güclüsən, hamıdan üstünsən! Hamını döyə bilərsən, söyə bilərsən, axı sənin paran var! Ola da bilər ki, döyməzsən, söyməzsən, qarşı tərəf səni uca bilər, nədən ki, pulun var, paran var!

Ancaq ağlın varmı, vicdanın varmı, insanlığın varmı- bax bu vacib deyil, axı pulun var- paran var! Korsan- keçəlsən, bu da vacib deyil, nədən ki, hamıya saçlı oğlan kimi görünəcəksən, axı paralı oğlansan!

Həyatın ləzzəti dövlətdə deyil
Nə də ki, bir şirin söhbətdə deyil
Ataya, Anaya hörmətdədir, bil
O zirvəyə qalxan hər şeyə qabil!
Y. Balıoğlu.

Qara pul, Adəmi – adəm eliyən para, pul əl çirkidir dedilər, belə eşitdik böyüklərimizdən, böyür- başdan! Oxu, savadlan, insan ol və İnsan olmağa da çalışdıq, hətta bu gün də çalışırıq. Lakin sən demə nə qara imiş, nə də ki, əl çirki! Əslində əqidə- amala dönməyi də varmış qara pulun! “Böyük ləyaqət insanı cəmiyyət üçün birdən- birə gərəksiz edir. Bazara qızıl külçəsi ilə

getmirlər, orda xırda- qara pul lazımdır- Şamfor” Baxtı ilə Sədi Şirazi də var- dövlətin oynadığı mənhus rolu necə də gözəl ifadə edir; “Kərəmi olanın dirəmi yox, Dirəmi olanın kərəmi yox”. Bəli pulu olanın imanı yox, imanı olanın parası yox. Deməli ləyaqətli birisinin özünü cəmiyyətdə təsdiq elətdirməsi üçün ya parası olmalı, ya da ki, arxalı dayısı. Boş yerə deməmişlər ki, “arxalı köpək qurd basar” Bəli arkadaşlar indi arxalı köpək sürüsü cövlan edir, meydan sulayır. Di gəl baş çıxar, çıxara bilir-sənsə! Daha bir incə məsələni də unutmayaq, istər- istəməz bir türk aforizmi məni özünə çəkir, dünyanın atışılmaz yollarıdır pul- para sevdalılığı- aşıqlıyı.

Zaman elə bir zamandır ki, paralı- mövqeli kişilər bir balaca yan- yörələrinə baxsınlar, yanlarında bir sürü şərəfsiz ordusu dayanıb. Ağıllı- pullu kişi məgər böyür- başında dayanan bu qoturquturu görmür bəyəm, görür görməyinə, ancaq nə etməli ona da sərf edir baş əyənələr dəstəsi.

Hər şeyə mənim, mənim, deyənlər vardı,
Onlar üçün dünya gül- çiçəkli gülzar idi !
O biri yanda Vətən vardı, Ana- bacı vardı,
O biri yan üçün dünya xəzəl idi, xəzəl!..

Dünyanın atışləməz yolları...

Dünya qədim bir kitab, oxunur varaq- varaq,
Onu kim qurtardı ki, biz oxuyaq qurtaraq?!

Hər şeyin iki üzü var, düz və astar, biri görünür, digəri isə görünmür. Bəzən astarı da çevirib düz üz kimi istifadə edə bilərsiniz, ancaq astar elə astardır, ona düz üz deyə bilməzsən, əlin içi və çölü kimi... Eynən insanlar da elədir, ilk baxışda onları gördükləri kimi görür, lakin gözlər sərrafsa qarşındakının azacıq da olsa qiymətini verə bilərsiniz. Bir qədər sonra isə, çox keçmədən nə də yanılıb- yanılmadığımı təyin etmək mümkündür! Yəni o nöqtədən nəzərdən ki, gördüyün kimi olma, olduğun kimi ol! Bu məqamda bir atalar sözü yada düşür "Çaqqal var gödən yırtır, qurdun adı beddamdır". Nə etməli, hal- hazırda zaman belə çaqqalların xeyrinə işləyir! Dövrən belə çaqqalların dövrənidir. Vacib deyil savadın var, vacib deyil insanlığın var, vacib odur ki, arxasında pul- paradan və mövqeli qohumlardan ibarət bir ordun var!

Çox vaxt astarı "gizlədirlər", ancaq tükü- tükədən seçən gözlər düzün arxasındakı "astarı" nəinki anlayır, eyni zamanda oxuyur, artıq sənə zaval yoxdur, vaxtında dərk edib anlamayanların halına!

"Sırtımdan vuranlara salam söylə"...

Sırtıdan- arxadan vuranlara salam söylənməz, çünki, saxtadır, satqındır, xəyanətkardır, belələri bağışlanmamalıdır! Üsyan etməyi bacar, qul, kölə psixologiyasına uyan insan, İnsan sayıla bilməz! Qeyrət elə bir dəyərdir ki, Çini- Maçinəcən- Böyük Çin səddini belə aşsa bilər! Çox hörmət bəslədiyim gözəl şairimiz Z. Yaqub bu dəyəri olduqca gözəl vəsf edir:

Qeyrət elə şeydir ki, qanadı var, canı var
Önündə Çin səddi çək, aşmağa imkanı var!
Əbədi qalan deyil nə saraylar, nə damlar,
Hərdənbir yerə baxsın göynən gedən adamlar!

Lakin yenə də dünyanın yaxşı adamları, bəli dünya xali deyil, yaxşı, xeyirxah insanlar hər an, hər yerdə var və hər zaman rastlaşa bilərsiniz və onun böyük ürəyi qarşısında deyə bilərsiniz, "Dünya xali deyil", yaxşılıq et, at dəryaya, balıq da bilməsə, xaliq bilər, qalan Tanrının işidir.

Sağalmayan dərdlər içərisində vətənsizlik dərdi ən acı dərdlərdən daha acıdır. Son məqamda belə gözlər ancaq və ancaq Vətən sarı baxır;

Haqdan qələm gəlsə belə,
Öz bəxtini özün yazsan,
Yüz çalxalan, min dalğalan
Sınma, sinsan yapışmazsan,
İndi vaxtın o vaxtıdır!- M. Araz.

"Haqq nazilər, amma üzülməz"- belə dəyərdi mənim Xanım Anam Süsənbər Xanım! İnanmaq istəyəm... Bu da bir atışləməz yol, nadanlar, uzunqulaqlar yolu!.. Şərəflisən ya şərəfsizsən, fərqi yoxdur, paran varsa kişisən, paran varsa haqlısən, paran varsa dediklərin qanundur, ... Bax belə bir aləmdə yaşayıyıq, insana qabiliyyətlərinə görə deyil, sən demə parasının çəkisinə görə qiymət verilməmiş! Deməli M. Araz demişkən "Ayaqlaş deyirlər bu həyat ilən", necə dəyərlər, palaza bürün, elnən sürün, su girdi qaba, oldu içməli! Bu nakəslər aləmində ayaq üstə durmağı bacarmalısan! Elə et ki, kimsələrəsə möhtac olmayasan! Axı min fikir bir dərdi ödəmir! Düzlərin, düz ağacların üzərinə hücum olunur. Dünyamı naqisdir, yoxsa insanlar, yaxud insan-

lıq?. Lakin heç bir zaman insanlıq ölmür, insan ölür, əgər insanlıq ölərsə bəşər ölər, dünya məhvərindən qopar. Dünya önsüz da məhvərindən çoxdan qopub, xaç- hilal müharibəsi başlayan- dan! Əslində bu günkü Qərb- Şərq qarşıdurması xaç- müsəlman mübarizəsi deyil, xaç- türk müsəlman davasıdır. Avropa- qərb əslində Türk dünyasının gücündən, qüvvəsindən qorxur. Tarix özü sübut edir ki, türk aləminin cahangirlik ruhu heç bir vaxt öl- mür, bax elə bunlar da Avropanı, Amerika kimi xristian aləmini biixtiyar narahat edir. Özü də elə- belə narahatlıq deyil bunlar. Hal- hazırda Suriya ətrafında davam edən müharibə, milyon- larca insanın məhvi, ac, sussuz uşaqlar, ana- atalar, qocalar, bir sözlə pərən- pərən salınmış insanlar, yurdlarından perikdirilmiş uşaqlar,, mənzərə o qədər dəhşətlidir ki, sorursan, axı nədən? Yəni doğurdanmı bu insanlar müsəlman olduqlarına görə əziy- yət çəkməli, yaxud ölməlidirlər!? Heç düşündünüzümü nədən heç bir Avropa, qərb aləmində niyə bu fəlakətlər baş vermir? Neçə min kilometrli basıb gələn Amerikanı yerində yəni oturdan olmayacaqmı? Yəni alver dünyası öz cəzalarını almayacaqmı, yaxud cəzalarını nə vaxt alacaqlar?

Nədən ki, nəinki haqq nazılmış, hətta üzülərmiş belə... in- san özü öz xislətinə belə etibar etmir bəzən! Dünyanın at işləməz yolları- bəzən belə bir deyimlə həm tez- tez rastlaşırıq, həm də özümüz də işlədirik, “dost məni ansın bir çürük qoz ilə”, təbii iki nöqtəyi- nəzərdən açması var, yəni dost məni ansın, xatırlasın, gə- tirdiyi, andığı hədiyyənin əhəmiyyəti vacib – önəmli deyil. Digər cəhətdən isə, bir çürük qoz ilə anılan dostluğun mahiyyəti nə ola bilər!? Hər bir şeyin dəyəri olmalıdır, dəyərli dostluq dəyərli də insan tələb edir! Bax elə bu yerdə M. Arazı xatırlamaya bilmirəm:

Dilənçi məhəbbət sərhədlər aşar,
Sən mənim eşqimin sərhəd dirəyi,
Səndən o tərəfə sonsuzluq yaşar,
Səndən o tərəfə yer görünməyir!

Yaxud Azərbaycan şeir Günəşinin daha bir maraqlı misra- sını xatırlayıram;

Sənin də etibarın bura qədərmiş,
Dözümünün dözüümü
çatmadı sona qədər,
Mən aldadım özümü,
Qəzaya qismət deyim,
Sən aldat özünü ki,
Naxışdı yanlış qədəm!

“Dünyaya gözləri yumulu baxdım”, deyən M. Araz özü də verdiyi sualın cavabı olduqca maraqlıdır, “Dünyanı görmədim görməli kimi”...Ancaq inanın yanlışlar naxış ola bilmir.

...Biri vardı, biri yoxdu, ALLAHdan başqa kimsə yox idi... Əvvəllər nağıllar belə başlardı. İndi, indi isə “var- var- var”, var olan yerdə isə xəbislik, pislilik, acgözlük, tamahkarlıq- bu yerdə isə ALLAHdan başqa kimlər desən vardı. Təkcə ALLAH yoxdu.

“Kim yatmış, kim oyaq, Hamı yatmış cırtdan oyaq, Cırtdan nə üçün oyaq, ona görə ki, cırtdana hər gün nənəsi qayğanaq bi- şirərdi. İndi nə nənələr var, nə də ki, qayğanaq bişirən kimsələr! Hətta nənələr belə yox, qayğanaq bişirən Analar belə qalmadı. Zamanın, dövrünün qayğısını, problemlərini çəkə- çəkə, satqın- şərəfsizləri görə- görə zaman onları vurub sıradan çıxardı.;

Yatmış hamı, bir Allah oyaqdı, daha bir mən,
Məndən aşağı kimsə yox, Ondan da yuxarı.
M. Şəhriyar.

Zamanın və dünyanın yükü deyil ağır olan, satqınlıq və xə- yanətin yükü ağır olur, çək, əgər çəkə bilirsən! Qala içdən fəth

olunmalıdır, çölündən yox...Yolu doğru olanın yükü ağır olmuş demə!

Ovçu maralı qovur, qovur, nəhayət maral onun əlindən canını güclə qurtarıb bir bulaq kənarına gəlib dincəlmək istəyir. Elə bu zaman sudan bir qurbağa çıxıb marala belə deyir” Heç bilmirəm bu zalım ovçu sən maralın mən maraldan nə istəyir”? Yorğun düşmüş maral qurbağaya baxıb bir ah çəkir:- Ovçunun oxu məni öldürməzdi, ancaq sən kimi bir eybəcərin sözü məni öldürdü!

Bəli indi zaman özünü “Maral” adlandıran, daha doğrusu adlandırılan “gözəllər” zamanıdır. Döz gözəllər, döz... Yağışlar dəniz və qayalıqlara yağır!

Həyatın çətinlikləri- ağırlıqları olmazsa yaşamanın anlamı qalarmı?! Həyatın ən ağır dövrlərində mübarizlik və öz ayaqların üstə dayanmaq- son gününəcən. Bundan gözəli varmı, yox bundan gözəli olmur.

Dəvəsi ölmüş ərəb... bu sözləri balacılığımından bu günəcən çox eşitdim. Ən çox da atamın, böyüklərimin müdrik söhbətlərindən, ibrətamiz hekayətlərindən. Bu günlər doğurdan da deyəsən bütün şərq- müsəlman aləmi “dəvəsi ölmüş ərəb” təmsalındadır. Mənimlə yəqin razılaşırsınız ki, “mən dəvəsi ölmüş ərəbəm”. Ərəblər üçün təbii dəvə ən mükəmməl heyvan, eyni zamanda Məhəmməd peyğəmbərə(əleyhissəlam) məxsus ağ dəvə hər zaman müqəddəs hesab olunub. Anamın deyimi yadıma düşür “ağ dəvə düzdə qaldı”... Ağ dəvə doğrudanm “düzdə” qalır, yoxsa düz gedən düzü bulur!?. Bəlkə artıq düzlük də bir günah hesab olunur...

Məhvərindən çıxan dünya, məhv edilən, yaxud edilməyə çalılışılan şərq, dünyanı məhvərindən çıxdı, yoxsa insanlar? Dünya öz işində- gücündə, dünya deyil, insanlar özünü itirib.Doğrudanmı şərq- ərəb dünyasının dəvəsi ölüb? Əgər belə olmasaydı Türkiyə kimi bir dövlətin içərisində Səudiyyə Ərəbistanına məxsus konsulluqda, XXI yüzilliyin astanasında Cemal Qasıqçı

kimi bir jurnalist amansızlıqla, insanlıq halına sığmayan bir hal-la məhv edilməzdi. Artıq bu nə atışləməz yol hesab oluna bilər, çox yəqin ki, ərəblərin “dəvəsi” ölüb...

Ormanda bitən ağaclar da yalnız, su verəni yox, dibini bel-liyəni yox. Lakin su verəni də, yaşadanı da Tanrıdır. Uca ya-radan dünyaya Atatürkü də bəxş etdi, Hitleri də. Biri yaratdı, qurdu, biri dünyanı qana çalxaladı, viran qoydu. Yaxşılar və pis-lər qoşa addımlayır, lakin insan elə xəlq olunmuşdur ki, xeyirin şərq üzərində qələbəsinə inanır. Nə olar, biz də inanaq... Məqam gəlmişkən, daha bir başlıqımı, ya epiqrafımı “Mən itburnu gülü-yəm”, bu hikmətli deyim uca Mirzə Cəlilə, daha doğrusu onun yaratdığı qəhrəman məşhur Kefli İsgəndərə (“Ölülər”) aiddir. Bir əsrdən çox zaman keçməsinə baxmayaraq Kefli İsgəndərlər elə kefli kimi də qalıblar. Dünyanı “qızılgül”lər elə bürüyüb ki, xeyirxah, xalqı üçün, insanlıq üçün ürəyi yanan kefli İsgəndər-lərin həyatı elə itburnu gülünə dönüb. Nədən bu İsgəndərlərə heç dəyən olmadımı ki, ay kişi, bu müsəlman cahilliyi, cəhəlati, fanatizmi sevirsən.Özü öz dininin uca dəyərlərini məhv edir. Dünya şeytana papıışı tərs geyindirənlərin arxasındadır. Dünya ağılıq-biznes dünyasıdır. Anla artıq, palaza bürün, elnən sürün. Nəyinə lazım sənə Fatma- Tükəzbanlar, nəyinə lazım sənə Məhəmməd həzən əmilər. Nəyinə lazım İzzətlər, Zeynəblər, Əhmədlər?! Papağını yan qoy gəz, nə qədər çox bacarırsan, o qədər oğurla, aldat, min sifətə bürün...

Dünya yenə çalxalanmağında, insanlar cılızlaşmağında, bir növ ibtida insanlarına dönməkdədirlər. Əgər fikir verən olsa asanlıqla görmək mümkün ki, kollektiv- sürü halında yaşamaqlar çoxalıb... Ailə dəyərləri bir çoxlarında demək olar ki, itib.

Sevgilərin solğunlaşdığı, sozaldığı, ucuzlaşdığı, maddiyətin önə keçdiyi, insanlığın hiss- duyğularını idarə etdiyi bir əsr-XXI əsr, yaxud pul, para hərisliyi, yoxsa xəbisliyi...budur günümüzün mənzərələri...Belə bir zamanla üz- üzəyik.

ATATÜRK TORPAĞINDA

Yatsam yuxuda belə görə bilməzdim ki, günün birində çox-çox hadisələrin şahidi 2300 metr yüksəklikdə olan, türkün fəxarət duyulası keçmişini əks etdirən, Mustafa Kamal Paşanın ayaq izlərinin, türk əsgərlərinin qəhrəman keçmişinin ən bariz nümunəsi olan əzəmətli Kars qalasından Türkiyəyə tamaşa edəcəyimi ağlıma belə gətirə bilməzdim. Nə xoşbəxtlik bu mənə, eyni zamanda oğlum Fəridlə bərabər qismət oldu. Çox möhtəşəm duyğudur, bütün türksevərlərə qismət olsun gedib ziyarət etmək! Ana babamın o taydan, Kars tərəflərdən olması bu sevincə daha möhtəşəm duyğular qatdı. O məkanlarda olarkən türkün cəngavər ruhunu bir daha duyursan. Min illiklərdən gələn kökümüzün əzəməti, cəngavərlik ruhu bizlərə kimliyimizi- tariximizi bir daha xatırladır. Bax belə anlardan gəlir fəxarət duyğumuz. Bu günlərdə Türkün müzəffər ordusunun Afrinə girməsi, öz torpaqlarının təhlükəsizliyini bir daha təmin etməsi xristian- xaç dünyasına verilən daha bir möhtəşəm mesajdır. Özü də çox mükəmməl və layiqli cavabdır bir para Qərb dünyasına, çünki, Avropa- xristian aləmi Türk cəngavərini digər müsəlman dünyası ilə qarışdırmasın gərək! Bütün şərəfli tarixi boyu türklər cahangir olublar, yenə də olacaqlar!

Bir sıra yerlərdə mənə irad tutdular, şeir yaz, roman yaxud povest, bir sözlə nəsr olsun. Əla, bəs mən nə yazıram, yazdıklarım Göyçənin- Cənnət torpağımızın bioqrafiyası deyilmi? Sənədli povest deyilmi? Yaşamış, mübarizə aparmış və bu gündə dünyanın bir çox yerlərinə səpələnmiş qaçqın- köçkün, didərgin, yurd itirmiş insan gedişatı deyilmi?

Keçirdiyimiz ağır həyat yolu, yaşanan acılar, itirdiyimiz cənnət torpaqlarımız- belə olan halda xəyali surətlər qurub romanı yazmaq, sizcə nə dərəcədə düzgün olar Göyçə kimi bir gözəlliyi itirən insan üçün!? Günün tələbi müstəqil Azərbaycanın suverenliyinin qorunması, Qarabağın erməni haylarından azad olunması,

xaric müdaxilələrdən qorunmalı, Türk- Turan birliyi, türkmən ellərinin birliyi, dil- əlfba birliyi! Göründüyü kimi latın qrafikasına keçməklə bizim dövlətimiz heç də az işlər görməyib. Və bütün bunların hamısı Böyük Turana doğru mənəvi addımlardır. Belə demək mümkünsə Turanın mənəvi birliyi bu və ya digər dərəcədə yaranmaqdadır. Bu günlər bu amalla irəliləmək istəyən kişilər olduqca çoxdur. Lakin Atatürk yaxud Heydər Əliyev kimi Vətən fədailəri zaman keçdikcə torpağa baş qoydular. Türkçülük yolunda tanıdığım ən qızgın fədai idi Göyçəli İsmayıl Əliyev- jurnalist kimi isə İsmayıl Hüseynoğlu. Mənbə kimi onun 4 fevral “Şimalı Azərbaycan” qəzetində dərc edilmiş “Mən kiməm, Azərbaycanlı, yoxsa Türk” məqaləsini göstərmək istəyəm., yaxud onun Göyçə, yurd həsrətli bütün yazıları, Qarabağ çözümlünü – düynünü açmaq üçün verdiyi variantlar, milli mənsubiyyətimizlə bağlı “Mən kiməm, Azərbaycanlı, yoxsa Türk” adlı möhtəşəm yazılar seriyası, Böyük Türk Heydər Əlirzaoğluna verilən dəyər, bunların sayını olduqca uzatmaq olar! Nəhayət Türkiyə torpağında, gözəl Antalya şəhərində Kəpəz bələdiyyəsinin təşkilatçılığı ilə təşkil olunan “Dil bayramı”nda iştirak mənə və oğlum Fərid və digər yazar və sənət adamlarına unudulmaz anlar yaşatdı. Buraya dünyanın 17 ölkəsindən türküsevərlər, vətən fədailəri toplaşmışdı. Atatürkün dünyasına- türkmən elləri dünyasına verilən səlamlar ucadan- uca idi. Məqsəd bir idi, bütün Türan ellərini vahid bir birlikdə birləşdirmək. Əslində isə bu birlik bu və ya digər formada artıq yaranmaqdadır.

Ah gözəlim Türk, ilk və son sevgimiz Türk olmanın verdiyi ilahi duyğu, ilahi xoşbəxtlik, lakin nə təəssüflər ki, bu günlər türk elləri qan ağlayır. Bəli, türklərin cəmərdliyindən, qoçaqlığından, gücündən- qüdrətindən, cəngavərlik qeyrətindən, qorxmazlığından hər zaman qorxmışlar, çəkinmişlər. Türk ellərinin barlı- bərəkətli torpaqları, dənizləri, limanları, varı- dövləti hər zaman xəbislik, qısqanclıq doğurmuş və bu torpaqlara göz dikmişlər. Mövcud durum yenə belədir.

Antalya şəhər Kəpəz bələdiyyəsi şəhərin 19 bələdiyyəsinin ən böyüyüdür. Antalya şəhər Kəpəz bələdiyyə başkanı Hakan Tütüncü, ASKEF-in Türkiyə təmsilçisi Savaş bəy Ünal, yardımçısı Yəhya bəy Azəroğlu, Qönçə xanım Aydəmir, Feridə Kaya və s.o qədər qayğı və diqqət vardı ki, insan bu diqqətdən bəzən həтта utanırdı. Əlbəttə bir çoxları kimi burada olmaq, özü də oğlumla bərabər olmaq, belə bir möhtəşəm məclisdə iştirak çox zövqverici bir iş idi. Və üstəlik də bir Türk olmanın qürurunu duymaq, gözəl duyğudur və bütün türksevərlərə arzu edirəm! N. Gəncəvi “Təkcə yemək və yatmaqla kifayətlənmə, bir pişik də olsa ona könül ver”. Bir türk olaraq doğulmusansa yaşamaq və yaratmaq, qurmaq sənin əmalın olmalı, eyni zamanda evini ailəni, ocağını qorumaq olmalı sənin əmalın! Dədə babalarının sənə əmanət qoyduğu müqəddəs məkanı- tərpağını qorumaq, nədən ki, sənin cömərdliyin, cəngavərliyin düşmənlərin gözüne bir ox kimi batmışdır.”Ey böyük Türk! Özünə dön, Sən Özünə dönəndə böyük olursan- Oğuz Kağan” Belə bir duyğunu yaşamaqdır bizlərə türklüyümüz!

Həyata fəlsəfi baxış, məzmun və formanın bitkinliyi, analitik düşüncə, orjinal üslub, bütün bunlar mənim iç dünyama gənim və doğulduğum Göyçə mühiti, köküm- kötüyüm ruhuma sirayət edib, bu yazıların özünəməxsus forma və üslubda yaranmasına təkan verdi.

Yaşamanın təməli insanlığı sevməli! “Dil bayramı- uluslararası türkmən elləri şairlər və sənətçilər şöləni”- 3-4 oktyabr, 2017 Antalya, Kəpəz Bələdiyyəsinin başçılığı ilə həyata keçirilmişdir. “Vətən sevgisi Vətənə olunan xidmətlə ölçülür- Atatürk”. Və bu türksevərlər birliyindən Azərbaycan nümayəndə heyəti adından ASKEF başkanı Sayman Aruz tərəfindən Azərbaycan Yazıçılar birliyinin sədri, xalq yazıçısı Anar müəllimin məktubu oxundu. Anar müəllimə olan sevgi və məhəbbətimi, simpatiyamı nəzərə alsaq nə qədər qürurlandığımızı təsvir etməkdə acizəm.

GÖYÇƏ FOLKLORU

*Qurban olum Məkkəyə, məndən inciməz qəti,
Anamın ayaqları başımın ziyarəti- Z. Yaqub.*

Mənim üçün Göyçə folkloru dedikdə 3-4 yaşlarımda olarkən Ana nənəmdən, Məsmə Mamamdan eşitdiyim şeir parçaları-xırda nümunələr yaddaşıma əbədilik həkk olub;

Ədə, a balam,
mən qurbanam astananızın daşına,
Çevir məni Allahın başına,
Rəhm elə, gözdən axan qanlı yaşım,
Çevir məni mürvətədi başına!

Yaxud nənəmin mənim maraqla qulaq asdığını görüb davam elətdirdiyi xırda bir nümunə də çox maraqlıdır:

Akoşkadan baxan yar,
Səndən başqa kimim var?
Akoşkanın milləri,
Yerə düşüb gülləri,
Səndən gözəl yarım var!
Ay aman, aman...

Bax bunlar idi mənim ilk folklor dünyam! Bu məqamda incə bir məsələni də unutmamalı, məhz Göyçə folkloruna Azərbaycan folkloru deməli. Elə məhz mənim Anam Süsənbər Xanımın topladığı Atalat sözləri, aforizmlər, rəvayətlər, hekayətlər, el ağzında dolaşan mahnı və bayatılar, nəğmələrdir Göyçə folkloru! Əslində isə bunları nizama salıb qeydlər edən bizlərin Xanım

Anası –Süsənbər Xanım olmuşdur. Yanılmıramsa, Göyçə mühitində ilk folklor toplanması idi bunlar! Heç bir ali təhsil almasa da bu günkü çox ali təhsillilərdən daha üstün səviyyəyə, dünyagörüşünə, böyük ürəyə malik idi mənim Xanım Anam- mənim Süsənbər Anam! İnsanlığı, xeyirxahlığı aşıb- daşan, səliqə-səhmanı, təmizkarlığı çox ana- bacılara nümunə olan Süsənbər Xanımın ürəyi böyük, qəlbi geniş idi. Göyçə mahalının qeyrət sahibi sayılan mərd, qoçaq bir kişinin –Abbas Yusif oğlu Əhmədov kimi bir kişinin, Məsmə Xanım kimi bir uca Ananın övladı idi Süsənbər Xanım!

Ziyalı bir ailə və Göyçə mühiti, atası Abbas Əhmədov, anası Məsmə Xanım olan bir Ana bir qədər sonralar öz ata- anasına, Göyçək Göyçəsinə öz şeirlərini deyəcək, folklor nümunələrini toplayacaq:

İşim- işim iş olsun
Göydə uçan quş olsun
Məleykələr yoldaşım
Hurilər bacım olsun!

Onun öz şeirlərində Ata- Ana ocağına məhəbbət, erməni daşnaklarına nifrət və ölüm, doğma Göyçəsinə dərin bağlılıq və torpaq- yurd həsrəti yatır. Min illiklərdən gələn bağlılıq idi bu həsrətin adı;

Bilmirəm o yerlərə necə gedim,
Heyfimi ermənidən necə alım?
Bu sözlərim deyildir yalan,
Məndən Göyçəyə yetirin Salam!

Can Ana, bu Salamları bizlər yetirməliyik Göyçəyə. Təkcə salamınımı yetirməliyik, yox dizlər üstünə çöküb hönkür- hön-

kür ağlamalıyıq... O torpaqları bərk- bərk qucaqlamalı və sahib çıxmalıyıq ! Mənə can deyən Ata- Ana artıq çoxdan candan olublar. Mənə qalan isə güclə çəkib apardığım dərd- ələm və Göyçə adlı Vətən həsrətidir. Hərdən deyirəm belə, Allah çəkə bilmirəm bu dərdləri, götür çiyimdən!"İztirab insanla ömürlük olur- A.İman".

Göyçə folklorunda adət- ənənələrlə bağlı insanların həyat və yaşamlarına aid bəmərələr, müxtəlif hadisələr də öz geniş əksini tapmışdır.Bəzən düşünürəm, doğru deyirlər hər zamanın öz hökmü vardır. Və zaman ən yaxşı məlhəmdir. Doğrudur, ancaq gəlin görək zaman hər ağrını, acını sağaldırmı?!.Əfsus, min əfsus sağalmayan yaralar var, acılar var. Nə qədər ürəyini, qəlbini fərəh tutsan da elə şeylər var ki, səndən asılı deyil "Könül ki, var şişədir...". Bəli vay o günə ki, könül sındırılmasın, qəlb sındırılmasın.. Bax elə bu yerdə bir Kərkük bayatısı yadıma düşür, əslində bu folklor nümunəsini tez- tez xatırlayıram, çünki zamanımızla, bu günlə çox ayaqlaşır;

Al çax fələk,
Silahın al, çax fələk,
Namərdi mərd edibsən,
Namərddən alçax fələk!

Bax xalqın bu kərəmətindən sonra nə deyə bilərsən, nə də ki, dinə! Və zaman bu zamandır...Nənəm Məsmə xanımın- bir müdrik el anasının qəlbi, könlü bütün yaşamı folklorla,deyimlərlə bağlı idi. Günü bu günə qədər də Göyçə camaatı arasında onun işlətdiyi ifadələrdən, nümunələrdən, bəmərə əhvalat və sözlərdən insanlar istifadə edir. Məsmə Mamamın tez- tez işlətdiyi bir ifadə bəlkə də çoxlarının yadındadır, " a bala, bir bəri gəl, sənə kişmiş verəcəm", Mənasını yəqin ki, anladınız, əgər hər hansı biri öz yerini bilməzdisə, işlətdiyi söz və danışığı yerində

deyildisə, deməli bu xanım bu deyimi işlətməmişdi, vəssalam! İndi hanı o nənələr, o xanım Analar... “Əcəl aldı, yer gizlədi, Fani dünya yenə qaldı...” Pis nəfəsdən, bəd nəzərdən, yaman gözdən qorunmaq üçün həm nənəmin, həm də anam Süsənbər Xanımın üzərlik yandırmağı, o məqamda dediyi sözlər çox yəqin ki, bir paralarına- xalqımıza yaxşı məlumdur;

Üzərriksən həvasan,
Yaman dərdə dəvasan,
Üzərriyim çırtdasın,
Yaman gözlər pırtdasın!

Cıxdım Ağrı dağına,
Dedim Səttar Ağa,
Dedi nədi biçərə?!
Dedim dərdimə çarə!

Dedi qapının, qonşunun özündə
Bəd gözü olanın özü,
Bu odda yansın çırtı- çırt!
On ikinci İmamın gül camalına! (Salavat)

Göyçə həsrəti, yurd dərdi sağalmaq bilməz bir həsrət, bir dərddir. Həmin Göyçənin ruhundan, halallığından, zəhmət ətirli ocaqlarından gələn ruh ki, Süsənbər Xanımın, Məsmə Mamam (nənəm) kimi xanım Ana- bacıların ruhuna daxil olmuş, sonda şeiriyyətə, bayatılara dönmüşdür;

Göyçənin dağları,
Yetişiş meyvə bağları.
Səni yığır erməni dığaları,
Gəl ölmə innən belə!
Süsənbər Xanım.

Göyçə mahalında məişətdə, insanlar arasında o cümlədən Məsmə Mamam, Sayalı xala, Sehran xala, Qəndab Mamam, Teller xala, Qələm xala, Suğra xala, Şəhla xanım, Süsənbər Xanım kimi xanımlar tərəfindən işlənən məxsusi arxaik sözlər vardı. Bu sözlər, deyimlər Qədim Göyçə mahalının əsgü türk inanlı insanların etnoqrafiyasını, folklorunu, tarixini ifadə etmək baxımından əvəzsiz nümunələrdir. Xanım Analarımız, nənələrimiz tərəfindən minilliklərdə yol gələn gündəlik məişətdə işlənən bu ifadələri- arxaik sözlər əziz Vətənsəvərlərə təqdim olunur.

Bir məsələni də qeyd edim ki, Azərbaycan, o cümlədən Göyçədə işlənən atalar sözü, aforizmlər, bayatı- nəğmələr və Süsənbər xanıma məxsus şeirlər toplanıb “Göyçənin rəmzi Göyçə gölüdür” adlı kitabda dərc edilmişdir.

Süsənbər Xanım tərəfindən toplanan arxaik sözlər;

1. Balatı -maya.
2. Alaosmannı- Türkiyə.
3. İsmariş- xəbər.
4. Yığval -bəxt.
5. Herqudu -beli donqar.
6. Qurbağa ölüsü, kərtənkələ qurusu-çirkin və arıqlara ismarış.
7. İnaşın işiyindən, əzvey-qurum, ələkdə əliyim, duvaxda döyüm, ağzına töküm ay filankəs.
8. Qurbağa qırxı çıxanda, qum göyərəndə iş görərsən...
9. Dəymişin duran yerdə, kalını tökərəm.
10. Astana -qapının kandarı
11. İt yosunnu-əsilisiz.
12. Çalası-aravuran, ara qarışdırın.
13. Akoşka-pəncərə.
14. Oy damı -əl damı, saxlanç yeri.
15. Pəyə-tövlə.
16. Seloy-çay, sel gələn yer.
17. Manşır -nişanə.

18. Hajatlı-avadanlıq.
19. Küt-çörəyin təndirə düşəni.
20. Xmel-Balaca.
21. Hörrə Qasım.
22. Dunux-yönsüz.
23. Əysi -köhnə.
24. Cincilimdən əysik-alçağın-alçağı.
25. Yel- külək -aynı dağın yeliyiz biz.
26. Sümsük -qarın otaran.
27. Pıtraq -tikan.
28. Yamacda it qəhətliyi.
29. Peşxun-kündə üçün taxta.
30. Xaral, çuval, əriş, arğac, ələk, maşa, xəkəndaz.
31. Yelin, ağız-heyvanın ilk südü.
32. Külfə
33. Yalquzaq -canavar.
34. Çin onnuğu -əl- ayağı təmiz yaxud nadir, tapılmaz.
35. Alyanı- çalyana, çalyanı-alyana-xəbərçi.
36. Tənə -sırqa.
37. Örüş-otlaq.
38. Qattama, əydək, İrəvan kətəsi, fəsəli-Novruz bayramı zamanı Göyçə tərəflərdə bişirilən şirniyyat adları.
39. Mustuq -krant- bulaq.
40. Oda -otaq.
41. Soyuxlux -Qədimlərdə yağ, pendir, meyvə və s. saxlamaq üçün xüsusi soyuq yer.
42. Çarın yaltağı-yaltağın kubu.
43. Qurut, qovurğa, qovut.
44. Allah hoydu, Allah hoydu.
45. Ağa günahına da Nərədüzdən bəri -Nərədüz yer adıdır).
46. İtin karsalası sonradan açılan kimi.
47. Qarğadığım qara bəndənin də qabağından çıxmayasan.

48. Danışırım dilim qurdlu, danışmıram qarnımı yırtdı.
49. Al(ağ) günlü, ala yaylaqlı olasan.
50. Alaçatı(ara vuran).
51. Çaqqal var gödən yırtır, qurdun adı beddamdır.
52. Qaloş tayı (şərəfsiz birinə verilən ad).
53. Dəngiz- dəniz.
54. Nəlbəki- bölmə.
55. Çörək- Əppək.
56. Uzun- draz.
57. Dam- ev.
58. Tövlə- Pəyə. Surfa-Süfrə.
59. Tavax- Çörək saxlanan qab.
60. Pıçax- Bıçaq.
61. Ovdux- Ayran.
62. Şəkər- Qənd.
63. Körük- tüstü verən.
64. Örtü- Yataq.
65. Çust- Ayaqqabı.
66. Külfə- Təndirə aid hava yeri.
67. Sapılca- Qazan.
68. Ayranaşı- Dovğa.
69. Calamaq- Dağıtmaq.
70. Doqqaz- Kandar.
71. Patava- ayaqqabının köhnəsi.
72. Gildan-xain.
73. Lumu- limon.
74. Qaçı- qayçı.
75. Tusdax- dustaq.
76. Söyünmək- sevinmək.
77. Ümid- umud.
78. Yassar- çirkin.
79. Neyvət- eybəcər, çirkin.

- 80.Ələçinin qıl verəni- yaltaq.
- 81.Dambat- lovğa.
- 82.Alaçatı-ara vuran.
- 83.Xəbərçi Xəlil- xəbər daşıyan.
- 84.Küt-çörəyin təndirə tez düşəni.
- 85.Alağuz- yalquzaq canavar, tənha.
86. Boyat- köhnə.
- 87.Saşma-odunun xırda- xuruşu.
- 88.Təzək- heyvan püşündən hazırlanmış yanacaq.
- 89.Surat- Sifət.
- 90.Tazı-it.
- 91.İşgənə-sadə bişən şorba.
- 92.Haşa- iraq olsun.
- 93.Gənəşmək- məsləhət.
- 94.Eyilik- yaxşılıq.
- 95.Qıl, qılan- saç.
- 96.Çuğul- xəbərçi.
- 97.Qəfədan- çaydan.
- 98.Ləvərə- əndazədən kənar.
- 99.Şölən, şülən- məclis, qonaqlıq.
- 100.Pasax, sadır- çirkli.
101. Qəmə- bıçaq.
- 102.Hərcayı- hərdəmxəyal.
- 103.Çivi-taxta mismar.
- 104.Mıx-(Mıxı mismara döndərən Allah var-Məsmə Mamamın deyimlərindən)
- 105.Əyilmərəm, qırılmaram(Məsmə xanıma aid).

BAKININ SARI İSTİLƏRİ.. YAXUD HƏYATIN” SARI” FƏLSƏFƏSİ

Ərəb səhralarına bənzəyir bu sarı istilər. Şəhəri bürümüş günəşin sarı rəngi, Xəzərin sarı qumları, sarı rəngin sarı- sarı amansız, qovurucu istiləri. Ətraf, yer- göy, insanlar, binalar- hər tərəf yandırıcı bir şüanın, bir istinin, özü də sarı rəngli bir istinin içərisində qovrulmaqdadır. Üfüqdə ancaq sarı rəngli, göz işığına təsir edən sarı istilər görünür. Sarı rəngdən sarı rəngli qorxular gəlir. Xalq arasında xəstəlik, həsrət və ayrılığın simvolu kimi də xarakterizə olunur sarı rənglər. Elə bu yerdə yadıma ustad şairimiz, millətsevər, qeyrətli insan olan xalq şairi R, Rza düşür. Böyük şairin ustad N. Hikmətin xatirəsinə həsr etdiyi misralar;

Üfüqdə göy gözlərin sarı həsrəti,
Bir səs çağırır Məməti...
Çağırın tələsdimi, Məmət gecikdimi!/?
Əzizim, arkadaşım ustad,
Bir də, bir də çağırma Məməti!

Ayrılığın da, həsrətin də, xəyanətin də, ölümün də rəngi sarı olur. Tanrı qorusun bizləri sarı istilərdən, sarı rənglərdən.. Düşməmə nə nifrətin də rəngi sarıdır. Bir zamanlar sarı güllər nifrət simvolu kimi cəmiyyəti sarmışdır. Yəqin ki, unutmamışsınız yaxın keçmişdə.

Bəlkə bu Bakının hər bir güşəsində gecə ikən ağacları kəsib səhəri ərazini səhraya döndərən mağazalar, obyektlər “toçka”lar açanların öz xalqına etdikləri xəyanətin də rəngi sarıdır və daha bir zülümdür. Və bu sarı qovurucu istilər ekologiyanın pozulması, insanların təbiətə vurduqları “yaraların” nəticəsidir. Bəlkə Şərq ölkələrində, Suriya, Əfqanıstan, İraq ümumən bütün yaxın

Şərqdə müsəlman dünyasına atılan bombaların törətdiyi fəsadlar, - nə demək yenə də insanların günahı! Ancaq bir həqiqət də var ki, dünyanın ən isti qumları- sarı rəngli qumlar yenə də müsəlmanlar yaşayan ölkələrdir. Bu yerdə xatırladığım Türkün istiqlal adamı, yazar, Ziya Göyalpın həyata baxışını xatırladım. Onun həmkarı olmuş Ortac yazırdı: "Ziya Göyalp pulu tanımadan yaşadı, pulu tanımadan öldü". Bu həmin Göyalpdır ki, Mustafa Kamal Paşa Atatürk onu özünün mənəvi atası hesab edirdi.

Sarı istilər və pul çingiltisi- bəli pulun da istisi və sarı qızıl, bərabər yəndə qoşa addımlayan amillər. Sarı rəng və sarı istilər, axı qızılın da rəngi sarıdır. Qızıl aludəçiliyi və qızıl sevgisi –daha doğrusu "sarı sevgi"... Nə qazanırsan bu sarı sevgiyə? Yəni birilərindən bir qədər üstün yaşadı, sonra... "daha sonra olmur- M. Araz".

Bu dünya ibrətdi, bu dünya dərdsi,
İtirən uduzur,
Götürən udur,
İnsanın varlığı quruca səsdir,
Sonu da qəfəsdir...sonrası yoxdur.

M. Araz.

Pulun da, paranın da, qızılın da, ayrılığın da, ölümün də rəngi sarıdır. Sevməyə dəyərmə bu "sarı" rəngi? Əslində "sarı" sevgi yoxluğa xidmətdir.. Yaradan- ALLAH isə var-ol kəlməsini sevir. Sarı sevgini yox...

İnsan gördüm üstündə libası yox,
Libas gördüm içində insan yox.

M.C.Rumi

Pullu-paralı bir aləm - içində isə insanlıqdan, qəlb-könlükdən əlaməti olmayan bir dünya. Yenə də pul-para sevdası, yenə də bu sarı "sevda" aşıqlığı, yoxsa "əsir"liyi.

Göyçəyə gedən yollar

*Xoşbəxtlik zirvəyə çatmaqda deyil,
ona doğru can atmaqdadır. - İsmayıl Əliyev*

*Göyçəyə gedən yollar Qarabağdan keçir.
Fərid Cəlilov*

Həyat nə tapmaca, nə müəmma, sadəcə bir fəlsəfə. Onu açmağa deyil, yaşamağa çalışmalı. Qarabağdan başlayan yollar Göyçədə başa çatmalıdır. Şərəfsiz erməni faşistlərindən torpaqlarımızı, neçə minillik dəyərlərimizi azad etməliyik. Doğulduğu torpağı, yurdu-ocağı əsarətdə olan insanın yaşamağı özü də bir fəlsəfə. Bir türkün torpağına bu qədər əsarət, sitəm ola bilməz. Bir türkün insanına bu qədər haqarət, bu qədər işgəncə ola bilməz. Ən böyük mübarizə Azərbaycandan - Qarabağdan başlanan yolların, daha doğrusu mübarizənin Ulu Göyçədə tamamlanacağıdır. Sonunu düşünən qəhrəman ola bilməz. "Əzməyə əzilir, düşməne diş göstərirlər" - T.Ozal. Yenə də mübarizə və cəsarət.

"Cəsarət qələbənin başlanğıcıdır". Ulu Göyçəmizə qayıdış - özü də böyük qayıdış olacaqdır. Və mən buna inanıram.

MÜNDƏRİCAT

1. Göyçə gölü yerindəmi.....	3
2. Göyçə həsrətli duyğular	12
3. Göyçə səmtə baxan pəncərə.....	13
4. Ürək ağrıları.....	15
5. Günlərin bir günü.....	16
6. Bağlantı.....	18
7. Bir gün	19
8. Ana laylasıdır Göyçə.....	20
9. Türkiyə torpağında.....	21
10. Mən haralıyam?	22
11. Ayrılığın adı... ..	23
12. Göyçə aşıqlıyı	24
13. Mənim Vətən sevdəm	25
14. Yaşanmamış bir Göyçə sevdası.....	26
15. İçimizdə ağlayan sevdalar... ..	27
16. Cakonda təbəssümü	28
17. Sözüünü de... ..	30
18. Əlini başıma qoy Ana.....	31
19. Lakin ha yana.....	33
20. Zamanın sıfırlandığı məkan	35
21. Göyçə dedim... ..	37
22. Günümüzün mənzərələri.....	38
23. Anlamadım.....	40
24. Leyli-Məcnun sevgisi.....	41
25. Yazmağa nə var?	42

26. Anamın həsrəti	43
27. Kars qalası önündə.....	46
28. Ah Göyçəm	47
29. Göyçə çərşənbəsi	49
30. Ata-Ana məzarı önündə	50
31. Vətən yangısı.....	51
32. Ürəyimizə su səpər Qələbə	52
33. Əsir sevdalar	54
34. Daha nələrə yanacaqdım ki?	56
35. Qızım Lamiyə müəlliməyə	58
36. Demə insanın... ..	59
37. Sezen Aksuyu dinlərkən.....	60
38. Sadəcə yaşamaq istəyirəm	61
39. Bizləri sən qoru Allah!	62
40. Bu qarı... ..	63
41. Məni ağlatma daha... ..	64
42. Bu dünyadan qazandığım.....	65
43. Sevgi şeirləri yazammıram	66
44. Sevgi şeirlərinə yermi qaldı	67
45. Leylək yolu	68
46. Bu Vətən var	69
47. Bütün yaxşılara	70
48. Göydən saman düşdü	71
49. Əlimin duzu yox	72
50. Gözlərin gözəl dedilər.....	73
51. Bir zamanlar.....	74
52. Vətən sevdası	75
53. Gözlə məni	76

54. Gədəlar “bəy” olmuş.....	77
55. Gözəllik Allah vergisi	78
56. Daş ürəklər	79
57. Əgər... ..	80
58. Səndə nələrim qalmadı... ..	81
59. GÖYÇƏDƏ sevgilər bir ayrı	82
60. Bu dövlət bizim.....	83
61. Möcüzə baş vermədi	84
62. İtirən bizlər olduq.....	85
63. Anamın xatirəsinə	86
64. Son dayanacaq	87
65. Mübariz yolu.....	88
66. “Yanıq Kərəmi”	89
67. 12 ildir yol gəlirəm.....	90
68. Dözəmmirəm Vətənsizliyə.....	91
69. Türkə yaraşır Qələbə və Alqış!	92
70. Göyçə ətri.....	96
71. Ulu Göyçə Səndə ömür sürərlər.....	104
72. Göyçə Aşiq Məktəbi	108
73. M.Araz yaradıcılığına sərbəst baxış.....	119
74. Adəmi-adəm eliyən para	124
75. Dünyanın atışləməz yolları	126
76. Atatürk torpağında	132
77. Göyçə folkloru	135
78. Bakının “sarı” istiləri... ..	143
79. Göyçəyə gedən yollar	145

1. Azərbaycanın tarixi və mədəniyyəti	72
2. Azərbaycanın iqtisadi inkişafı	78
3. Azərbaycanın sosial inkişafı	84
4. Azərbaycanın mədəniyyəti	90
5. Azərbaycanın təhsil sistemi	96
6. Azərbaycanın sağlamlıq sistemi	102
7. Azərbaycanın əmək bazarı	108
8. Azərbaycanın əhəmiyyətli şəxsləri	114
9. Azərbaycanın gələcəyi	120
10. Azərbaycanın beynəlxalq əlaqələri	126
11. Azərbaycanın iqtisadi inkişafı	132
12. Azərbaycanın sosial inkişafı	138
13. Azərbaycanın mədəniyyəti	144
14. Azərbaycanın təhsil sistemi	150
15. Azərbaycanın sağlamlıq sistemi	156
16. Azərbaycanın əmək bazarı	162
17. Azərbaycanın əhəmiyyətli şəxsləri	168
18. Azərbaycanın gələcəyi	174
19. Azərbaycanın beynəlxalq əlaqələri	180
20. Azərbaycanın iqtisadi inkişafı	186
21. Azərbaycanın sosial inkişafı	192
22. Azərbaycanın mədəniyyəti	198
23. Azərbaycanın təhsil sistemi	204
24. Azərbaycanın sağlamlıq sistemi	210
25. Azərbaycanın əmək bazarı	216
26. Azərbaycanın əhəmiyyətli şəxsləri	222
27. Azərbaycanın gələcəyi	228
28. Azərbaycanın beynəlxalq əlaqələri	234
29. Azərbaycanın iqtisadi inkişafı	240
30. Azərbaycanın sosial inkişafı	246
31. Azərbaycanın mədəniyyəti	252
32. Azərbaycanın təhsil sistemi	258
33. Azərbaycanın sağlamlıq sistemi	264
34. Azərbaycanın əmək bazarı	270
35. Azərbaycanın əhəmiyyətli şəxsləri	276
36. Azərbaycanın gələcəyi	282
37. Azərbaycanın beynəlxalq əlaqələri	288
38. Azərbaycanın iqtisadi inkişafı	294
39. Azərbaycanın sosial inkişafı	300
40. Azərbaycanın mədəniyyəti	306
41. Azərbaycanın təhsil sistemi	312
42. Azərbaycanın sağlamlıq sistemi	318
43. Azərbaycanın əmək bazarı	324
44. Azərbaycanın əhəmiyyətli şəxsləri	330
45. Azərbaycanın gələcəyi	336
46. Azərbaycanın beynəlxalq əlaqələri	342
47. Azərbaycanın iqtisadi inkişafı	348
48. Azərbaycanın sosial inkişafı	354
49. Azərbaycanın mədəniyyəti	360
50. Azərbaycanın təhsil sistemi	366
51. Azərbaycanın sağlamlıq sistemi	372
52. Azərbaycanın əmək bazarı	378
53. Azərbaycanın əhəmiyyətli şəxsləri	384
54. Azərbaycanın gələcəyi	390
55. Azərbaycanın beynəlxalq əlaqələri	396
56. Azərbaycanın iqtisadi inkişafı	402
57. Azərbaycanın sosial inkişafı	408
58. Azərbaycanın mədəniyyəti	414
59. Azərbaycanın təhsil sistemi	420
60. Azərbaycanın sağlamlıq sistemi	426
61. Azərbaycanın əmək bazarı	432
62. Azərbaycanın əhəmiyyətli şəxsləri	438
63. Azərbaycanın gələcəyi	444
64. Azərbaycanın beynəlxalq əlaqələri	450
65. Azərbaycanın iqtisadi inkişafı	456
66. Azərbaycanın sosial inkişafı	462
67. Azərbaycanın mədəniyyəti	468
68. Azərbaycanın təhsil sistemi	474
69. Azərbaycanın sağlamlıq sistemi	480
70. Azərbaycanın əmək bazarı	486
71. Azərbaycanın əhəmiyyətli şəxsləri	492
72. Azərbaycanın gələcəyi	498
73. Azərbaycanın beynəlxalq əlaqələri	504
74. Azərbaycanın iqtisadi inkişafı	510
75. Azərbaycanın sosial inkişafı	516
76. Azərbaycanın mədəniyyəti	522
77. Azərbaycanın təhsil sistemi	528
78. Azərbaycanın sağlamlıq sistemi	534
79. Azərbaycanın əmək bazarı	540
80. Azərbaycanın əhəmiyyətli şəxsləri	546
81. Azərbaycanın gələcəyi	552
82. Azərbaycanın beynəlxalq əlaqələri	558
83. Azərbaycanın iqtisadi inkişafı	564
84. Azərbaycanın sosial inkişafı	570
85. Azərbaycanın mədəniyyəti	576
86. Azərbaycanın təhsil sistemi	582
87. Azərbaycanın sağlamlıq sistemi	588
88. Azərbaycanın əmək bazarı	594
89. Azərbaycanın əhəmiyyətli şəxsləri	600
90. Azərbaycanın gələcəyi	606
91. Azərbaycanın beynəlxalq əlaqələri	612
92. Azərbaycanın iqtisadi inkişafı	618
93. Azərbaycanın sosial inkişafı	624
94. Azərbaycanın mədəniyyəti	630
95. Azərbaycanın təhsil sistemi	636
96. Azərbaycanın sağlamlıq sistemi	642
97. Azərbaycanın əmək bazarı	648
98. Azərbaycanın əhəmiyyətli şəxsləri	654
99. Azərbaycanın gələcəyi	660
100. Azərbaycanın beynəlxalq əlaqələri	666

Yığılmağa verilmişdir: 08.04.2019. Çapa imzalanmışdır: 15.04.2019.
Ölçü: 60x84 1/16. Çap vereqi: 9,75. Sifariş: 072/19. Say: 200 ədəd.

NURLAR
Nəşriyyat-Poliqrafiya
Mərkəzi

Bakı, Az1122, H.Zərdabi pr. 78
Tel: 4977021 / Faks: 4971295
E-poçtu: office@nurlar.az